תלמוד בבלי · סדר מועד

חגיגה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חגיגה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חגיגה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 4
דף ג. 5
דף ג: 6
דף ד. 8
דף ד: 9
דף ה. 10
דף ה: 11
דף ו. 13
דף ו: 15
דף ז. 16
דף ז: 17
דף ח. 18
דף ח: 18
דף ט. 20
דף ט: 21
דף י. 22
דף י: 23
דף יא. 24
דף יא: 25
דף יב. 27
דף יב: 29
דף יג. 31
דף יג: 32
דף יד. 34
דף יד: 36
דף טו. 38
דף טו: 39
דף טז. 41
דף טז: 43
דף יז. 44
דף יז: 45
דף יח. 46
דף יח: 47
דף יט. 48
דף יט: 49
דף כ. 50
דף כ: 51
דף כא. 52
דף כא: 52
דף כב. 53
דף כב: 54
דף כג. 55
דף כג: 56
דף כד. 57
דף כד: 58
דף כה. 58
דף כה: 59
דף כו. 60
דף כו: 62
דף כז. 63

דף ב.

הַכֹּל חַיָּיבִין בִּרְאִיָּיה, חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, וְטוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס, וְנָשִׁים, וַעֲבָדִים שֶׁאֵינָם מְשׁוּחְרָרִים, הַחִיגֵּר וְהַסּוֹמֵא, וְהַחוֹלֶה וְהַזָּקֵן, וּמִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת בְּרַגְלָיו.
אֵיזֶהוּ קָטָן — כֹּל שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִרְכּוֹב עַל כְּתֵפָיו שֶׁל אָבִיו וְלַעֲלוֹת מִירוּשָׁלַיִם לְהַר הַבַּיִת, דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: כֹּל שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לֶאֱחוֹז בְּיָדוֹ שֶׁל אָבִיו וְלַעֲלוֹת מִירוּשָׁלַיִם לְהַר הַבַּיִת, שֶׁנֶּאֱמַר: "שָׁלֹשׁ רְגָלִים".
בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: הָרְאִיָּיה — שְׁתֵּי כֶסֶף, וְהַחֲגִיגָה — מָעָה כֶּסֶף. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: הָרְאִיָּיה מָעָה כֶּסֶף, וְהַחֲגִיגָה שְׁתֵּי כֶסֶף.

גְּמָ' "הַכֹּל" לְאֵתוֹיֵי מַאי? לְאֵתוֹיֵי מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין. וּלְרַבִּינָא דְּאָמַר מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין פָּטוּר מִן הָרְאִיָּיה, "הַכֹּל" לְאֵתוֹיֵי מַאי? לְאֵתוֹיֵי חִיגֵּר בְּיוֹם רִאשׁוֹן וְנִתְפַּשֵּׁט בְּיוֹם שֵׁנִי.
הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר כּוּלָּן תַּשְׁלוּמִין זֶה לָזֶה. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר כּוּלָּן תַּשְׁלוּמִין דְּרִאשׁוֹן, "הַכֹּל" לְאֵתוֹיֵי מַאי? לְאֵתוֹיֵי סוֹמֵא בְּאַחַת מֵעֵינָיו.
וּדְלָא כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: יוֹחָנָן בֶּן דַּהֲבַאי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה: סוֹמֵא בְּאַחַת מֵעֵינָיו פָּטוּר מִן הָרְאִיָּיה, שֶׁנֶּאֱמַר: "יִרְאֶה", "יֵרָאֶה" — כְּדֶרֶךְ שֶׁבָּא לִרְאוֹת כָּךְ בָּא לֵירָאוֹת. מָה לִרְאוֹת בִּשְׁתֵּי עֵינָיו, אַף לֵירָאוֹת בִּשְׁתֵּי עֵינָיו.
וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם כִּדְאָמְרִי מֵעִיקָּרָא, וּדְקָא קַשְׁיָא לָךְ הָא דְּרַבִּינָא — לָא קַשְׁיָא: כָּאן כְּמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה, כָּאן כְּמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה. דְּתַנַּן: מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין — עוֹבֵד אֶת רַבּוֹ יוֹם אֶחָד וְאֶת עַצְמוֹ יוֹם אֶחָד, דִּבְרֵי בֵּית הִלֵּל.
אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי:

דף ב:

תִּקַּנְתֶּם אֶת רַבּוֹ, וְאֶת עַצְמוֹ לֹא תִּקַּנְתֶּם. לִישָׁא שִׁפְחָה אֵינוֹ יָכוֹל, בַּת חוֹרִין אֵינוֹ יָכוֹל. לִיבָּטֵיל — וַהֲלֹא לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֶלָּא לִפְרִיָּה וּרְבִיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תֹהוּ בְרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ". אֶלָּא מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם, כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין, וְכוֹתֵב לוֹ שְׁטָר עַל חֲצִי דָּמָיו. וְחָזְרוּ בֵּית הִלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי.
חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן כּוּ'. קְתָנֵי חֵרֵשׁ דּוּמְיָא דְּשׁוֹטֶה וְקָטָן: מָה שׁוֹטֶה וְקָטָן — דְּלָאו בְּנֵי דֵּעָה, אַף חֵרֵשׁ — דְּלָאו בַּר דֵּעָה הוּא. וְקָא מַשְׁמַע לַן כְּדִתְנַן: חֵרֵשׁ שֶׁדִּיבְּרוּ חֲכָמִים בְּכָל מָקוֹם, שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר. הָא מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר — חַיָּיב.

תְּנִינָא לְהָא, דְּתָנוּ רַבָּנָן: הַמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ — זֶהוּ חֵרֵשׁ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר — זֶהוּ אִלֵּם, זֶה וָזֶה — הֲרֵי הֵן כְּפִקְחִין לְכָל דִּבְרֵיהֶם.
וּמַמַּאי דְּמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ זֶהוּ חֵרֵשׁ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר זֶהוּ אִלֵּם? דִּכְתִיב: ”וַאֲנִי כְּחֵרֵשׁ לֹא אֶשְׁמָע וּכְאִלֵּם לֹא יִפְתַּח פִּיו”. וְאִיבָּעֵית אֵימָא, כִּדְאָמְרִי אִינָשֵׁי: אִישְׁתִּקִיל מִילּוֹלֵיהּ.
מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר — חַיָּיב. וְהָתַנְיָא: מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר — פָּטוּר!
אָמַר רָבִינָא, וְאִיתֵּימָא רָבָא: חַסּוֹרֵי מִיחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי: הַכֹּל חַיָּיבִין בִּרְאִיָּיה וּבְשִׂמְחָה, חוּץ מֵחֵרֵשׁ הַמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר, שֶׁפָּטוּר מִן הָרְאִיָּיה. וְאַף עַל פִּי שֶׁפָּטוּר מִן הָרְאִיָּיה, חַיָּיב בְּשִׂמְחָה. וְאֶת שֶׁאֵינוֹ לֹא שׁוֹמֵעַ וְלֹא מְדַבֵּר, וְשׁוֹטֶה וְקָטָן — פָּטוּר אַף מִן הַשִּׂמְחָה, הוֹאִיל וּפְטוּרִים מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה.
תְּנִיָא נָמֵי הָכִי: הַכֹּל חַיָּיבִין בִּרְאִיָּיה וּבְשִׂמְחָה, חוּץ מֵחֵרֵשׁ הַמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר, שֶׁפְּטוּרִין מִן הָרְאִיָּיה. וְאַף עַל פִּי שֶׁפָּטוּר מִן הָרְאִיָּיה —

דף ג.

חַיָּיב בְּשִׂמְחָה. וְאֶת שֶׁאֵינוֹ לֹא שׁוֹמֵעַ וְלֹא מְדַבֵּר, וְשׁוֹטֶה וְקָטָן — פְּטוּרִין אַף מִן הַשִּׂמְחָה, הוֹאִיל וּפְטוּרִין מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה. מַאי שְׁנָא לְעִנְיַן רְאִיָּיה דִּפְטִירִי, וּמַאי שְׁנָא לְעִנְיַן שִׂמְחָה דִּמְחַיְּיבִי?
לְעִנְיַן רְאִיָּיה גָּמַר ”רְאִיָּיה” ”רְאִיָּיה” מֵהַקְהֵל, דִּכְתִיב: ”הַקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטַּף”, וּכְתִיב: ”בְּבֹא כָּל יִשְׂרָאֵל לֵרָאוֹת”.
וְהָתָם מְנָלַן? דִּכְתִיב: ”לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וּלְמַעַן יִלְמְדוּ”, וְתַנְיָא: ”לְמַעַן יִשְׁמְעוּ” — פָּרָט לְמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, ”וּלְמַעַן יִלְמְדוּ” — פָּרָט לְשׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר.
לְמֵימְרָא דְּכִי לָא מִשְׁתַּעֵי לָא גָּמַר? וְהָא הָנְהוּ תְּרֵי אִילְמֵי דַּהֲווֹ בְּשַׁבְּבוּתֵיהּ דְּרַבִּי, בְּנֵי בְּרָתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּדְגְּדָא, וְאָמְרִי לַהּ בְּנֵי אֲחָתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּכָל אֵימַת דַּהֲוָה עָיֵיל רַבִּי לְבֵי מִדְרְשָׁא הֲווֹ עָיְילִי וְיָתְבִי קַמַּיְיהוּ וּמְנַיְּידִי בְּרֵישַׁיְיהוּ וּמְרַחֲשִׁין שִׂפְוָותַיְיהוּ,
וּבָעֵי רַבִּי רַחֲמֵי עֲלַיְיהוּ וְאִיתַּסּוֹ, וְאִשְׁתַּכַּח דַּהֲווֹ גְּמִירִי הִלְכְתָא וְסִפְרָא וְסִפְרֵי, וְכוּלֵּהּ תַּלְמוּדָא!
אָמַר מָר זוּטְרָא: קְרִי בֵּיהּ ”לְמַעַן יִלְמְדוּ”. רַב אָשֵׁי אָמַר: וַדַּאי ”לְמַעַן יִלְמְדוּ” הוּא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ ”לְמַעַן יִלְמְדוּ”, וְכִיוָן דְּלָא מִשְׁתַּעֵי לָא גָּמַר, וְכִיוָן דְּלָא שָׁמַע לָא גָּמַר,
הַאי מ״לְמַעַן יִשְׁמְעוּ” נָפְקָא! אֶלָּא וַדַּאי ”לְמַעַן יִלְמְדוּ” הוּא.
אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם: חֵרֵשׁ בְּאָזְנוֹ אַחַת פָּטוּר מִן הָרְאִיָּיה, שֶׁנֶּאֱמַר ”בְּאָזְנֵיהֶם”.

וְהַאי ״בְּאָזְנֵיהֶם״ מִבְּעֵי לֵיהּ ״בְּאָזְנֵיהֶם״ דִּכּוּלְּהוּ יִשְׂרָאֵל! הַהוּא מִ״נֶּגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל״ נָפְקָא. אִי מִ״נֶּגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל״, הֲוָה אָמֵינָא: אַף עַל גַּב דְּלָא שָׁמְעִי — כְּתַב רַחֲמָנָא ״בְּאָזְנֵיהֶם״, וְהוּא דְּשָׁמְעִי.

הָהוּא מִ״לְמַעַן יִשְׁמְעוּ״ נָפְקָא.

אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם: חִיגֵּר בְּרַגְלוֹ אַחַת — פָּטוּר מִן הָרְאִיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״רַגְלַיִם״.

וְהָא ״רַגְלַיִם״ מִבְּעֵי לֵיהּ, פְּרָט לְבַעֲלֵי קְבִין! הָהוּא מִ״פְּעָמִים״ נָפְקָא, דְּתַנְיָא: ״פְּעָמִים״, אֵין ״פְּעָמִים״ אֶלָּא רַגְלַיִם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: ״תִּרְמְסֶנָּה רֶגֶל רַגְלֵי עָנִי פַּעֲמֵי דַלִּים״. וְאוֹמֵר: ״מַה יָּפוּ פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת נָדִיב״.

דָּרַשׁ רָבָא, מַאי דִּכְתִיב: ״מַה יָּפוּ פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת נָדִיב״ — כַּמָּה נָאִין רַגְלֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלִין לָרֶגֶל. ״בַּת נָדִיב״ — בִּתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁנִּקְרָא נָדִיב, שֶׁנֶּאֱמַר: ״נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם״. ״אֱלֹהֵי אַבְרָהָם״, וְלֹא אֱלֹהֵי יִצְחָק וְיַעֲקֹב? אֶלָּא: ״אֱלֹהֵי אַבְרָהָם״ — שֶׁהָיָה תְּחִילָּה לְגֵרִים.

אָמַר רַב כָּהֲנָא, דָּרַשׁ רַב נָתָן בַּר מְנְיוֹמִי מִשּׁוּם רַבִּי תַּנְחוּם: מַאי דִּכְתִיב ״וְהַבּוֹר רֵק אֵין בּוֹ מָיִם״, מְמַשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר ״וְהַבּוֹר רֵק״ — אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁאֵין בּוֹ מָיִם? אֶלָּא: מַיִם אֵין בּוֹ, אֲבָל נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים יֵשׁ בּוֹ.

תָּנוּ רַבָּנָן: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר [בֶּן] חִסְמָא שֶׁהָלְכוּ לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בִּפְקִיעִין. אָמַר לָהֶם: מָה חִידּוּשׁ הָיָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הַיּוֹם? אָמְרוּ לוֹ: תַּלְמִידֶיךָ אָנוּ וּמִימֶיךָ אָנוּ שׁוֹתִין. אָמַר לָהֶם: אַף עַל פִּי כֵן, אִי אֶפְשָׁר לְבֵית הַמִּדְרָשׁ בְּלֹא חִידּוּשׁ.

שַׁבָּת שֶׁל מִי הָיְתָה? שַׁבָּת שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הָיְתָה. וּבַמָּה הָיְתָה הַגָּדָה הַיּוֹם? אָמְרוּ לוֹ: בְּפָרָשַׁת הַקָּהֵל. וּמָה דָּרַשׁ בָּהּ?

״הַקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטַּף״. אִם אֲנָשִׁים בָּאִים לִלְמוֹד, נָשִׁים בָּאוֹת לִשְׁמוֹעַ, טַף לָמָּה בָּאִין? כְּדֵי לִיתֵּן שָׂכָר לְמְבִיאֵיהֶן. אָמַר לָהֶם: מַרְגְּלִית טוֹבָה הָיְתָה בְּיָדְכֶם, וּבְקַשְׁתֶּם לְאַבְּדָהּ מִמֶּנִּי?

וְעוֹד דָּרַשׁ: ״אֶת ה׳ הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם״, ״וַה׳ הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם״,

אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: אַתֶּם עֲשִׂיתוּנִי חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם, וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶתְכֶם חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם. אַתֶּם עֲשִׂיתוּנִי חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם, דִּכְתִיב: ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד״, וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶתְכֶם חֲטִיבָה אַחַת בָּעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר:

דף ג:

״וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ״.

וְאַף הוּא פָּתַח וְדָרַשׁ: ״דִּבְרֵי חֲכָמִים כַּדָּרְבֹנוֹת וּכְמַשְׁמְרוֹת נְטוּעִים בַּעֲלֵי אֲסֻפוֹת נִתְּנוּ מֵרוֹעֶה אֶחָד״, לָמָּה נִמְשְׁלוּ דִּבְרֵי תוֹרָה לְדָרְבָן? לוֹמַר לָךְ: מָה דָּרְבָן זֶה מְכַוֵּין אֶת הַפָּרָה לִתְלָמֶיהָ לְהוֹצִיא חַיִּים לְעוֹלָם — אַף דִּבְרֵי תוֹרָה מְכַוְּונִין אֶת לוֹמְדֵיהֶן מִדָּרְכֵי מִיתָה לְדַרְכֵי חַיִּים. אִי מָה דָּרְבָן זֶה מְטַלְטֵל — אַף דִּבְרֵי תוֹרָה מְטַלְטְלִין, תַּלְמוּד לוֹמַר: ״מַשְׁמְרוֹת״. אִי מָה מַסְמֵר זֶה חָסֵר וְלֹא יָתֵר — אַף דִּבְרֵי תוֹרָה חֲסֵירִין וְלֹא יְתֵירִין, תַּלְמוּד לוֹמַר: ״נְטוּעִים״, מָה נְטִיעָה זוֹ פָּרָה וְרָבָה — אַף דִּבְרֵי תוֹרָה פָּרִין וְרַבִּין. ״בַּעֲלֵי אֲסֻפוֹת״ — אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁיּוֹשְׁבִין אֲסוּפוֹת אֲסוּפוֹת וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה. הַלָּלוּ מְטַמְּאִין וְהַלָּלוּ מְטַהֲרִין, הַלָּלוּ אוֹסְרִין וְהַלָּלוּ מַתִּירִין, הַלָּלוּ פּוֹסְלִין וְהַלָּלוּ מַכְשִׁירִין,

שֶׁמָּא יֹאמַר אָדָם: הֵיאַךְ אֲנִי לָמֵד תּוֹרָה מֵעַתָּה — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״כּוּלָּם נִתְּנוּ מֵרוֹעֶה אֶחָד״. אֵל אֶחָד נְתָנָן, פַּרְנָס אֶחָד אֲמָרָן, מִפִּי אֲדוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים בָּרוּךְ הוּא, דִּכְתִיב: ״וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה״.

אַף אַתָּה, עֲשֵׂה אָזְנֶיךָ כַּאֲפַרְכֶּסֶת, וּקְנֵה לְךָ לֵב מֵבִין לִשְׁמוֹעַ אֶת דִּבְרֵי מְטַמְּאִים וְאֶת דִּבְרֵי מְטַהֲרִים, אֶת דִּבְרֵי אוֹסְרִין וְאֶת דִּבְרֵי מַתִּירִין, אֶת דִּבְרֵי פּוֹסְלִין וְאֶת דִּבְרֵי מַכְשִׁירִין. בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה אָמַר לָהֶם: אֵין דּוֹר יָתוֹם שֶׁרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ.

וְלֵימְרוּ לֵיהּ בְּהֶדְיָא? מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה. דְּתַנְיָא: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יוֹסֵי בֶּן דּוֹרְמַסְקִית שֶׁהָלַךְ לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבִּי (אֶלְעָזָר) [אֶלִיעֶזֶר] בְּלוֹד, אָמַר לוֹ: מָה חִידּוּשׁ הָיָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הַיּוֹם? אָמַר לֵיהּ, נִמְנוּ וְגָמְרוּ: עַמּוֹן וּמוֹאָב מְעַשְּׂרִין מַעְשַׂר עָנִי בַּשְּׁבִיעִית.

אָמַר לוֹ: יוֹסֵי, פְּשׁוֹט יָדֶיךָ וְקַבֵּל עֵינֶיךָ. פָּשַׁט יָדָיו וְקִבֵּל עֵינָיו. בָּכָה רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר: ״סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם״.

אָמַר לוֹ, לֵךְ אֱמוֹר לָהֶם: אַל תְּחוֹשׁוּ לְמִנְיֵנְכֶם, כָּךְ מְקוּבָּלַנִי מֵרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁשָּׁמַע מֵרַבּוֹ וְרַבּוֹ מֵרַבּוֹ: הִלְכָתָא לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, עַמּוֹן וּמוֹאָב מְעַשְּׂרִין מַעְשַׂר עָנִי בַּשְּׁבִיעִית. מָה טַעַם — הַרְבֵּה כְּרָכִים כָּבְשׁוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם וְלֹא כְּבָשׁוּם עוֹלֵי בָּבֶל,

מִפְּנֵי שֶׁקִּדּוּשָׁה רִאשׁוֹנָה קִדְּשָׁה לְשָׁעָתָהּ וְלֹא קִדְּשָׁה לְעָתִיד לָבֹא, וְהִנִּיחוּם כְּדֵי שֶׁיִּסְמְכוּ עֲלֵיהֶן עֲנִיִּים בַּשְּׁבִיעִית.

תָּנָא: לְאַחַר שֶׁנִּתְיַישְּׁבָה דַּעְתּוֹ, אָמַר: יְהִי רָצוֹן שֶׁיַּחְזְרוּ עֵינֵי יוֹסֵי לְמְקוֹמָן, וְחָזְרוּ.

תָּנוּ רַבָּנַן: אֵיזֶהוּ שׁוֹטֶה? הַיּוֹצֵא יְחִידִי בַּלַּיְלָה, וְהַלָּן בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, וְהַמְקָרֵעַ אֶת כְּסוּתוֹ. אִיתְּמַר, רַב הוּנָא אָמַר: עַד שֶׁיְּהוּ כּוּלָּן בְּבַת אַחַת, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ בְּאַחַת מֵהֶן. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּעָבֵיד לְהוּ דֶּרֶךְ שְׁטוּת — אֲפִילּוּ בַּחֲדָא נָמֵי, אִי דְּלָא עָבֵיד לְהוּ דֶּרֶךְ שְׁטוּת — אֲפִילּוּ כּוּלְּהוּ נָמֵי לָא.

לְעוֹלָם דְּקָא עָבֵיד לְהוּ דֶּרֶךְ שְׁטוּת, וְהַלָּן בְּבֵית הַקְּבָרוֹת — אֵימוֹר כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו רוּחַ טוּמְאָה הוּא דְּקָא עָבֵיד. וְהַיּוֹצֵא יְחִידִי בַּלַּיְלָה — אֵימוֹר גַּנָּדְרִיפַס אַחְדֵּיהּ, וְהַמְקָרֵעַ אֶת כְּסוּתוֹ — אֵימוֹר בַּעַל מַחְשָׁבוֹת הוּא, כֵּיוָן דְּעַבְדִינְהוּ לְכוּלְּהוּ, הָווֹ לְהוּ

דף ד.

כְּמִי שֶׁנָּגַח שׁוֹר חֲמוֹר וְגָמָל, וְנַעֲשָׂה מוּעָד לַכֹּל. אָמַר רַב פָּפָּא: אִי שְׁמִיעַ לֵיהּ לְרַב הוּנָא הָא דְּתַנְיָא: אֵי זֶהוּ שׁוֹטֶה — זֶה הַמְאַבֵּד כָּל מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לוֹ, הָווֹ הָדַר בֵּיהּ.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: כִּי הָווֹ הָדַר בֵּיהּ — מִמְקָרֵעַ כְּסוּתוֹ הוּא דַּהֲווֹ הָדַר בֵּיהּ, דְּדָמְיָא לְהָא, אוֹ דִלְמָא: מִכּוּלְּהוּ הָווֹ הָדַר? תֵּיקוּ.

וְטוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס כּוּ'. תָּנוּ רַבָּנַן: "זְכוּר" לְהוֹצִיא אֶת הַנָּשִׁים. "זְכוּרְךָ", לְהוֹצִיא טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס. "כָּל זְכוּרְךָ", לְרַבּוֹת אֶת הַקְּטַנִּים.

אָמַר מָר: "זְכוּר", לְהוֹצִיא אֶת הַנָּשִׁים. הָא לְמָה לִי קְרָא? מִכְּדֵי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא הוּא, וְכָל מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא נָשִׁים פְּטוּרוֹת!

אִצְטְרִיךְ, סְלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: נֵילַף "רְאִיָּיה" "רְאִיָּיה" מֵהַקְהֵל; מָה לְהַלָּן נָשִׁים חַיָּיבוֹת, אַף כָּאן נָשִׁים חַיָּיבוֹת, קָא מַשְׁמַע לַן.

אָמַר מָר: "זְכוּרְךָ", לְהוֹצִיא טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס. בְּשִׁלְמָא אַנְדְּרוֹגִינוֹס — אִצְטְרִיךְ, סְלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וְאִית לֵיהּ צַד זְכָרוּת — לִיחַיֵּיב, קָא מַשְׁמַע לַן דִּבְרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמוֹ הוּא. אֶלָּא טוּמְטוּם, סְפֵיקָא הוּא — מִי אִצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוֹטֵי סְפֵיקָא? אָמַר אַבָּיֵי: כְּשֶׁבִּיצָּיו מְבַחוּץ.

אָמַר מָר: "כָּל זְכוּרְךָ", לְרַבּוֹת אֶת הַקְּטַנִּים. וְהָתְנַן: חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן! אָמַר אַבָּיֵי, לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּקָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחִינּוּךְ, כָּאן בְּקָטָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְחִינּוּךְ. קָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחִינּוּךְ — דְּרַבָּנַן הִיא! אֵין הָכִי נָמֵי, וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא.

וְאֶלָּא קְרָא לְמַאי אֲתָא? לְכַדְאָחֵרִים. דִּתְנַן, אֲחֵרִים אוֹמְרִים: הַמְקַמֵּץ, וְהַמְצָרֵף נְחֹשֶׁת, וְהַבּוֹרְסִי — פְּטוּרִין מִן הָרְאִיָּיה, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "כָּל זְכוּרְךָ", מִי שֶׁיָּכוֹל לַעֲלוֹת עִם כָּל זְכוּרְךָ. יָצְאוּ אֵלּוּ, שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לַעֲלוֹת עִם כָּל זְכוּרְךָ.

נָשִׁים וַעֲבָדִים שֶׁאֵינָן מְשׁוּחְרָרִים וְכוּ'. בְּשִׁלְמָא נָשִׁים כְּדַאֲמַרַן, אֶלָּא עֲבָדִים מְנָלַן? אָמַר רַב הוּנָא, אָמַר קְרָא: "אֶל פְּנֵי הָאָדוֹן ה'" — מִי שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא אָדוֹן אֶחָד, יָצָא זֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָדוֹן אַחֵר.

הָא לְמָה לִי קְרָא? מִכְּדֵי כָּל מִצְוָה שֶׁהָאִשָּׁה חַיֶּיבֶת בָּהּ — עֶבֶד חַיָּיב בָּהּ, כָּל מִצְוָה שֶׁאֵין הָאִשָּׁה חַיֶּיבֶת בָּהּ — אֵין הָעֶבֶד חַיָּיב בָּהּ, דְּגָמַר "לְהֹ" "לְהֹ" מֵאִשָּׁה!

אָמַר רָבִינָא: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְמִי שֶׁחָצְיוֹ עֶבֶד וְחָצְיוֹ בֶּן חוֹרִין. דַּיְקָא נָמֵי דְּקָתָנֵי: נָשִׁים וַעֲבָדִים שֶׁאֵינָן מְשׁוּחְרָרִין. מַאי שֶׁאֵינָן מְשׁוּחְרָרִין? אִילֵּימָא שֶׁאֵינָן מְשׁוּחְרָרִין כְּלָל — לִיתְנֵי "עֲבָדִים" סְתָמָא! אֶלָּא לָאו, שֶׁאֵינָן מְשׁוּחְרָרִין לִגְמָרֵי, וּמַאי נִינְהוּ — מִי שֶׁחָצְיוֹ עֶבֶד וְחָצְיוֹ בֶּן חוֹרִין. שְׁמַע מִינַּהּ.

וְהַחִיגֵּר וְהַסּוֹמֵא וְחוֹלֶה וְהַזָּקֵן. תָּנוּ רַבָּנַן: "רְגָלִים", פָּרַט לְבַעֲלֵי קַבִּין! דָּבָר אַחֵר: "רְגָלִים", פָּרַט לְחִיגֵּר וּלְחוֹלֶה וּלְסוֹמֵא וּלְזָקֵן וּלְשֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת בְּרַגְלָיו. וְשֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת בְּרַגְלָיו לְאֵתוֹיֵי מַאי? אָמַר רָבָא: לְאֵתוֹיֵי

דף ד:

מְפַנְקִי, דִּכְתִיב: "כִּי תָבֹאוּ לֵרָאוֹת פְּנֵי מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיָּדְכֶם רְמוֹס חֲצֵרָי".

תָּנָא: הֶעֱרֵל וְהַטָּמֵא פְּטוּרִין מִן הָרְאִיָּיה. בִּשְׁלָמָא טָמֵא — דִּכְתִיב: "וּבָאתֶ שָּׁמָּה" "וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה", כָּל שֶׁיֵּשְׁנוֹ בְּבִיאָה — יֶשְׁנוֹ בַּהֲבָאָה, וְכָל שֶׁאֵינוֹ בְּבִיאָה — אֵינוֹ בַּהֲבָאָה אֶלָּא עֶרֶל מְנָלַן? הָא מַנִּי רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דִּמְרַבֵּי לְעֶרֶל כְּטָמֵא. דְּתַנְיָא, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "אִישׁ אִישׁ", לְרַבּוֹת אֶת הֶעָרֵל.

תָּנוּ רַבָּנַן: טָמֵא פָּטוּר מִן הָרְאִיָּיה, דִּכְתִיב: "וּבָאתֶ שָּׁמָּה" "וַהֲבֵאתֶם שָּׁמָּה". כָּל שֶׁיֵּשְׁנוֹ בְּבִיאָה — יֶשְׁנוֹ בַּהֲבָאָה, וְכָל שֶׁאֵינוֹ בְּבִיאָה — אֵינוֹ בַּהֲבָאָה.

רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן דַּהֲבַאי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה: סוֹמֵא בְּאַחַת מֵעֵינָיו פָּטוּר מִן הָרְאִיָּיה, שֶׁנֶּאֱמַר: "יִרְאֶה" "יֵרָאֶה", כְּדֶרֶךְ שֶׁבָּא לִרְאוֹת כָּךְ בָּא לֵירָאוֹת. מַה בָּא לִרְאוֹת — בִּשְׁתֵּי עֵינָיו, אַף לֵירָאוֹת — בִּשְׁתֵּי עֵינָיו.

רַב הוּנָא כִּי מָטֵי לְהַאי קְרָא "יִרְאֶה" "יֵרָאֶה", בָּכֵי. אָמַר: עֶבֶד שֶׁרַבּוֹ מְצַפֶּה לוֹ לִרְאוֹתוֹ יִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, דִּכְתִיב: "כִּי תָבוֹאוּ לֵרָאוֹת פָּנַי מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיָּדְכֶם רְמוֹס חֲצֵרָי".

רַב הוּנָא כִּי מָטֵי לְהַאי קְרָא, בָּכֵי: "וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָׁם", עֶבֶד שֶׁרַבּוֹ מְצַפֶּה לֶאֱכוֹל עַל שֻׁלְחָנוֹ יִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ? דִּכְתִיב: "לָמָּה לִי רוֹב זִבְחֵיכֶם יֹאמַר ה'".

רַבִּי אֶלְעָזָר כִּי מָטֵי לְהַאי קְרָא, בָּכֵי: "וְלֹא יָכְלוּ אֶחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהֲלוּ מִפָּנָיו", וּמָה תּוֹכְחָה שֶׁל בָּשָׂר וָדָם כָּךְ, תּוֹכְחָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. רַבִּי אֶלְעָזָר כִּי מָטֵי לְהַאי קְרָא, בָּכֵי: "וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל שָׁאוּל לָמָּה הִרְגַּזְתַּנִי לְהַעֲלוֹת אוֹתִי", וּמָה שְׁמוּאֵל הַצַּדִּיק הָיָה מִתְיָירֵא מִן הַדִּין, אֲנוּ — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה!

שְׁמוּאֵל מַאי הִיא — דִּכְתִיב: "וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל שָׁאוּל אֱלֹהִים רָאִיתִי עֹלִים". "עוֹלִים" — תְּרֵי מַשְׁמַע: חַד שְׁמוּאֵל, וְאִידָךְ — דַּאֲזַל שְׁמוּאֵל וְאַתְיֵיהּ לְמֹשֶׁה בַּהֲדֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: דִּלְמָא חַס וְשָׁלוֹם לְדִינָא מִתְבָּעֵינָא, קוּם בַּהֲדַאי, דְּלֵיכָּא מִילְּתָא דִּכְתַבְתְּ בְּאוֹרָיְיתָא דְּלָא קַיְימְתֵּיהּ.

רַבִּי אַמֵּי כִּי מָטֵי לְהַאי קְרָא, בָּכֵי: ״יִתֵּן בֶּעָפָר פִּיהוּ אוּלַי יֵשׁ תִּקְוָה״, אָמַר: כּוּלֵּי הַאי וְ״אוּלַי״?! רַבִּי אַמֵּי כִּי מָטֵי לְהַאי קְרָא, בָּכֵי: ״בַּקְּשׁוּ צֶדֶק בַּקְּשׁוּ עֲנָוָה אוּלַי תִּסָּתְרוּ בְּיוֹם אַף ה׳״, אָמַר: כּוּלֵּי הַאי וְ״אוּלַי״?! רַבִּי אַסִּי כִּי מָטֵי לְהַאי קְרָא, בָּכֵי: ״שֹׂנְאוּ רָע וְאֶהֱבוּ טוֹב וְהַצִּיגוּ בַשַּׁעַר מִשְׁפָּט אוּלַי יֶחֱנַן ה׳ [אֱלֹהֵי] צְבָאוֹת״, כּוּלֵּי הַאי וְ״אוּלַי״?!

רַב יוֹסֵף כִּי מָטֵי לְהַאי קְרָא, בָּכֵי: ״וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט״, אָמַר: מִי אִיכָּא דְּאָזֵיל בְּלָא זִמְנֵיהּ? אִין, כִּי הָא דְּרַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי הֲוָה שְׁכִיחַ גַּבֵּיהּ מַלְאַךְ הַמָּוֶת. אָמַר לֵיהּ לִשְׁלוּחֵיהּ: זִיל אַיְיתִי לִי מְרָיִם מְגַדְּלָא שְׂעִיר נַשָּׁיָיא. אָזַל, אַיְיתִי לֵיהּ מְרִים מְגַדְּלָא דְּרַדְקֵי.

אָמַר לֵיהּ: אֲנָא מְרָיִם מְגַדְּלָא שֵׂיעָר נְשַׁיָּיא אֲמָרִי לָךְ! אָמַר לֵיהּ: אִי הָכִי, אַהְדְּרֵהּ! אֲמַר לֵיהּ: הוֹאִיל וְאַיְיתִיתַהּ — לֶיהֱוֵי לְמַנְיָינָא! אֶלָּא הֵיכִי יְכִלְתְּ לַהּ? הֲוָת נָקִיטָא מְתָאָרָא בִּידַהּ וַהֲוָת קָא שָׁגְרָא

דף ה.

וּמְחָרְיָא תַּנּוּרָא, שְׁקַלְתָּא וְאַנַּחְתָּא אַגַּבֵּהּ דְּכַרְעָה, קְדַחָא וְאִיתְרַע מַזָּלֵהּ, וְאַיְיתִיתַהּ.

אָמַר לֵיהּ רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי: אִית לְכוּ רְשׁוּתָא לְמִיעְבַּד הָכִי? אָמַר לֵיהּ, וְלָא כְּתִיב: ״וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט״? אֲמַר לֵיהּ, וְהָכְתִיב: ״הוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא״!

אֲמַר: דְּרָעֵינָא לְהוּ אֲנָא עַד דְּמָלוּ לְהוּ לְדָרָא, וַהֲדַר מַשְׁלֵימְנָא לֵיהּ לְדוּמָה. אֲמַר לֵיהּ: סוֹף סוֹף, שְׁנֵיהּ מַאי עֲבַדְתְּ? אָמַר: אִי אִיכָּא צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן דְּמַעְבֵּיר בְּמִילֵּיהּ — מוֹסֵיפְנָא לְהוּ לֵיהּ, וְהָוְיָא חִלּוּפַיְיהּ.

רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטֵי לְהַאי קְרָא, בָּכֵי: ״וַתְּסִיתֵנִי בּוֹ לְבַלְּעוֹ חִנָּם״. עֶבֶד שֶׁרַבּוֹ מְסִיתִין לוֹ וְנִיסָּת, תַּקָּנָה יֵשׁ לוֹ?! רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטֵי לְהַאי קְרָא, בָּכֵי: ״הֵן בִּקְדֻשָּׁיו לֹא יַאֲמִין״, אִי בִּקְדוֹשָׁיו לֹא יַאֲמִין — בְּמַאן יַאֲמִין?

יוֹמָא חַד הֲוָה קָא אָזֵיל בְּאוֹרְחָא, חֲזָיֵיהּ לְהָהוּא גַּבְרָא דַּהֲוָה מְנַקֵּיט תְּאנֵי, שְׁבֵיק הָנָךְ דִּמְטוֹ וְשָׁקֵיל הָנָךְ דְּלָא מְטוֹ. אֲמַר לֵיהּ: לָאו הָנֵי מְעַלְּיָן טְפֵי? אֲמַר לֵיהּ: הָנֵי לְאוֹרְחָא בָּעֵינַן לְהוּ, הָנֵי נָטְרָן וְהָנֵי לָא נָטְרָן. אֲמַר, הֵיינוּ דִּכְתִיב: ״הֵן בִּקְדוֹשָׁיו לֹא יַאֲמִין״.

אִינִי? וְהָא הָהוּא תַּלְמִידָא דַּהֲוָה בְּשִׁיבְבוּתֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי וּשְׁכִיב אַדְּזוּטַר, וַאֲמַר: אִי בָּעֵי הַאי מֵרַבָּנַן, הֲוָה חָיֵי. וְאִם אִיתָא, דִּלְמָא מֵ״הֵן בִּקְדוֹשָׁיו לֹא יַאֲמִין״ הֲוָה? הָהוּא מְבַעֵט בְּרִבּוֹתָיו הֲוָה.

רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטֵי לְהַאי קְרָא, בָּכֵי: ״וְקָרַבְתִּי אֲלֵיכֶם לַמִּשְׁפָּט וְהָיִיתִי עֵד מְמַהֵר בַּמְכַשְּׁפִים וּבַמְנָאֲפִים וּבַנִּשְׁבָּעִים לַשָּׁקֶר וּבְעוֹשְׁקֵי שְׂכַר שָׂכִיר״. עֶבֶד שֶׁרַבּוֹ מְקָרְבוֹ לְדוּנוֹ, וּמְמַהֵר לַהֲעִידוֹ — תַּקָּנָה יֵשׁ לוֹ?!

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: אוֹי לָנוּ שֶׁשָּׁקַל עָלֵינוּ הַכָּתוּב קַלּוֹת כַּחֲמוּרוֹת.
אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כָּל הַמַּטֶּה דִּינוֹ שֶׁל גֵּר — כְּאִילּוּ מַטֶּה דִּינוֹ שֶׁל מַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמַטֵּי גֵּר", "וּמַטֵּי" כְּתִיב. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא: כָּל הָעוֹשֶׂה דָּבָר וּמִתְחָרֵט בּוֹ — מוֹחֲלִין לוֹ מִיָּד, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יֵרָאוּנִי". הָא "יֵרָאוּנִי" — מוֹחֲלִין לָהֶם מִיָּד.
רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטֵי לְהַאי קְרָא, בָּכֵי: "כִּי אֶת כָּל מַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים יָבִיא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נֶעְלָם". עֶבֶד שֶׁרַבּוֹ שׁוֹקֵל לוֹ שְׁגָגוֹת כִּזְדוֹנוֹת, תַּקָּנָה יֵשׁ לוֹ?!
מַאי "עַל כָּל נֶעְלָם"? אָמַר רַב: זֶה הַהוֹרֵג כִּינָּה בִּפְנֵי חֲבֵרוֹ וְנִמְאַס בָּהּ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: זֶה הָרַק בִּפְנֵי חֲבֵירוֹ וְנִמְאַס.
מַאי "אִם טוֹב וְאִם רָע"? אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: זֶה הַנּוֹתֵן צְדָקָה לְעָנִי בְּפַרְהֶסְיָא. כִּי הָא דְּרַבִּי יַנַּאי חַזְיֵיהּ לְהָהוּא גַּבְרָא דְּקָא יָהֵיב זוּזָא לְעָנִי בְּפַרְהֶסְיָא, אֲמַר לֵיהּ: מוּטָב דְּלָא יְהַבְתְּ לֵיהּ, מֵהַשְׁתָּא דִּיהַבְתְּ לֵיהּ וְכַסֵּפְתֵּיהּ.
דְּבֵי רַבִּי שֵׁילָא אָמְרִי, זֶה הַנּוֹתֵן צְדָקָה לְאִשָּׁה בַּסֵּתֶר, דְּקָא מַיְיתֵי לַהּ לִידֵי חֶשְׁדָּא. רָבָא אָמַר: זֶה הַמְשַׁגֵּר לְאִשְׁתּוֹ בְּשָׂר שֶׁאֵינוֹ מְחוּתָּךְ בְּעַרְבֵי שַׁבָּתוֹת.
וְהָא רָבָא מְשַׁגַּר! שָׁאנֵי בַּת רַב חִסְדָּא, דְּקִים לֵיהּ בְּגַוָּוהּ דִּבְקִיאָה.
רַבִּי יוֹחָנָן כִּי מָטֵי לְהַאי קְרָא, בָּכֵי: "וְהָיָה כִּי תִמְצָאן אוֹתוֹ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת". עֶבֶד שֶׁרַבּוֹ מַמְצִיא לוֹ רָעוֹת וְצָרוֹת, תַּקָּנָה יֵשׁ לוֹ?!
מַאי "רָעוֹת וְצָרוֹת"? אָמַר רַב: רָעוֹת שֶׁנַּעֲשׂוֹת צָרוֹת זוֹ לָזוֹ — כְּגוֹן זִיבּוּרָא וְעַקְרַבָּא.
וּשְׁמוּאֵל אָמַר: זֶה הַמַּמְצִיא לוֹ מָעוֹת לֶעָנִי בְּשָׁעַת הוֹחְקוֹ. אָמַר רָבָא, הַיְינוּ דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: זוּזָא לְעַלְלָא לָא שְׁכִיחָא, לְתִלְיָתָא שְׁכִיחַ.
"וְחָרָה אַפִּי בוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וַעֲזַבְתִּים וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם", אָמַר רַב בַּרְדְּלָא בַּר טַבְיוֹמֵי אָמַר רַב: כָּל שֶׁאֵינוֹ בְּהֶסְתֵּר פָּנִים — אֵינוֹ מֵהֶם, כָּל שֶׁאֵינוֹ בִּ"וְהָיָה לֶאֱכוֹל" —

דף ה:

אֵינוֹ מֵהֶם. אֲמַרוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְרָבָא: מָר לָא בְּהֶסְתֵּר פָּנִים אִיתֵיהּ, וְלָא בִּ"וְהָיָה לֶאֱכוֹל" אִיתֵיהּ! אֲמַר לְהוּ: מִי יָדְעִיתּוּ כַּמָּה מְשַׁדְּרָנָא בְּצִנְעָא בֵּי שַׁבּוּר מַלְכָּא? אֲפִילּוּ הָכִי, יְהַבוּ בֵּיהּ רַבָּנַן עֵינַיְיהוּ. אִדְּהָכִי שַׁדּוּר דְּבֵי שַׁבּוּר מַלְכָּא וְגַרְבּוּהוּ. אֲמַר: הַיְינוּ דְּתַנְיָא, אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: כָּל מָקוֹם שֶׁ"נָּתְנוּ חֲכָמִים עֵינֵיהֶם" — אוֹ מִיתָה אוֹ עוֹנִי.
"וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא", אָמַר רָבָא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַף עַל פִּי שֶׁהִסְתַּרְתִּי פָּנַי מֵהֶם — "בַּהֲלוֹם אֲדַבֶּר בּוֹ". רַב יוֹסֵף אָמַר: יָדוֹ נְטוּיָה עָלֵינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְצַל יָדִי כִּסִּיתִיךְ".

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה הֲוָה קָאֵי בֵּי קֵיסָר, אַחְוֵי לֵיהּ הָהוּא מִינָא: עַמָּא דְּאַהְדְּרִינְהוּ מָרֵיהּ לְאַפֵּיהּ מִינֵּיהּ. אַחְוֵי לֵיהּ: יָדוֹ נְטוּיָה עָלֵינוּ. אֲמַר לֵיהּ קֵיסָר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מַאי אַחְוֵי לָךְ? עַמָּא דְּאַהְדְּרִינְהוּ מָרֵיהּ לְאַפֵּיהּ מִינֵּיהּ, וַאֲנָא מַחְוֵינָא לֵיהּ יָדוֹ נְטוּיָה עָלֵינוּ.

אֲמַרוּ לֵיהּ לְהָהוּא מִינָא: מַאי אַחְוִיית לֵיהּ? עַמָּא דְּאַהְדְּרִינְהוּ מָרֵיהּ מִינֵּיהּ. וּמַאי אַחְוֵי לָךְ? לָא יָדְעְנָא. אֲמַרוּ: גַּבְרָא דְּלָא יָדַע מַאי מַחְווּ לֵיהּ, בְּמָחוֹג יַחְוֵי קַמֵּי מַלְכָּא?! אַפְקוּהוּ וְקַטְלוּהוּ.

כִּי קָא נִיחָא נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה, אֲמַרוּ לֵיהּ רַבָּנַן: מַאי תֵּיהֱוֵי עָלַן מִמִּינָאֵי? אֲמַר לָהֶם: "אָבְדָה עֵצָה מִבָּנִים נִסְרְחָה חָכְמָתָם". כֵּיוָן שֶׁאָבְדָה עֵצָה מִבָּנִים — נִסְרְחָה חָכְמָתָן שֶׁל אוּמּוֹת הָעוֹלָם.

וְאִי בָּעֵית אֵימָא מֵהָכָא: "וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנֵלְכָה וְאֵלְכָה לְנֶגְדֶּךָ".

רַבִּי אִילָא הֲוָה סָלֵיק בְּדַרְגָּא דְּבֵי רַבָּה בַּר שֵׁילָא. שַׁמְעֵיהּ לְיָנוּקָא קָא קָרֵי: "כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבוֹרֵא רוּחַ וּמַגִּיד לְאָדָם מַה שִּׂיחוֹ". אֲמַר: עֶבֶד שֶׁרַבּוֹ מַגִּיד לוֹ מַה שִּׂיחוֹ תַּקָּנָה יֵשׁ לוֹ?! מַאי "מַה שִּׂיחוֹ"? אָמַר רַב: אֲפִילּוּ שִׂיחָה יְתֵירָה שֶׁבֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ מַגִּידִים לוֹ לְאָדָם בִּשְׁעַת מִיתָה.

אִינִי? וְהָא רַב כָּהֲנָא הֲוָה גָּנֵי תּוּתֵי פּוּרְיֵיהּ דְּרַב, וְשַׁמְעֵיהּ דְּסָח וְצָחַק וְעָשָׂה צָרְכָיו. אֲמַר: דָּמֵי פּוּמֵיהּ דְּרַב כְּמַאן דְּלָא טְעִים לֵיהּ תַּבְשִׁילָא. אֲמַר לֵיהּ: כָּהֲנָא, פּוֹק! לָאו אוֹרַח אַרְעָא! לָא קַשְׁיָא: כָּאן דִּצְרִיךְ לְרַצּוֹתֵיהּ, הָא דְּלָא צְרִיךְ לְרַצּוֹתֵיהּ.

"וְאִם לֹא תִּשְׁמְעוּהָ בְּמִסְתָּרִים תִּבְכֶּה נַפְשִׁי מִפְּנֵי גֵּוֶה", אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אִינְיָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: מָקוֹם יֵשׁ לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִסְתָּרִים שְׁמוֹ. מַאי "מִפְּנֵי גֵּוֶה"? אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: מִפְּנֵי גַּאֲוָותָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּיטְּלָה מֵהֶם וְנִתְּנָה לַגּוֹיִם. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר: מִפְּנֵי גַּאֲוָותָהּ שֶׁל מַלְכוּת שָׁמַיִם.

וּמִי אִיכָּא בְּכִיָּה קַמֵּיהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? וְהָאָמַר רַב פָּפָּא: אֵין עֲצִיבוּת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עוֹז וְחֶדְוָה בִּמְקוֹמוֹ"! לָא קַשְׁיָא: הָא בִּבְתֵּי גַּוֵּאי, הָא בִּבְתֵּי בַּרָאֵי.

וּבְבָתֵּי בַּרָאֵי לָא? וְהָא כְּתִיב: "וַיִּקְרָא אֲדֹנָי ה' צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפֵּד וּלְקָרְחָה וְלַחֲגוֹר שָׂק"! שָׁאנֵי חָרְבַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, דַּאֲפִילּוּ מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם בָּכוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכְּיוּן".

"וְדָמַע תִּדְמַע וְתֵרֶד עֵינִי דִּמְעָה כִּי נִשְׁבָּה עֵדֶר ה'", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שְׁלֹשׁ דְּמָעוֹת הַלָּלוּ לָמָּה? אַחַת עַל מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן, וְאַחַת עַל מִקְדָּשׁ שֵׁנִי, וְאַחַת עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁגָּלוּ מִמְּקוֹמָן. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: אַחַת עַל בִּיטּוּל תּוֹרָה.

בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁגָּלוּ, הַיְינוּ דִּכְתִיב: ״כִּי נִשְׁבָּה עֵדֶר ה׳״, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר עַל בֵּיטוּל תּוֹרָה — מַאי ״כִּי נִשְׁבָּה עֵדֶר ה׳״? כֵּיוָן שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל מִמְּקוֹמָן — אֵין לְךָ בִּיטוּל תּוֹרָה גָּדוֹל מִזֶּה.

תָּנוּ רַבָּנַן, שְׁלֹשָׁה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹכֶה עֲלֵיהֶן בְּכָל יוֹם: עַל שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ עוֹסֵק, וְעַל שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲסוֹק בְּתוֹרָה וְעוֹסֵק, וְעַל פַּרְנָס הַמִּתְנַאֶה עַל הַצִּבּוּר.

רַבִּי הֲוָה נָקֵיט סֵפֶר קִינוֹת וְקָא קָרֵי בְּגַוֵּיהּ, כִּי מְטָא לְהַאי פְּסוּקָא ״הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ״ — נָפַל מִן יָדֵיהּ, אָמַר: מֵאִיגָּרָא רָם לְבֵירָא עַמִּיקְתָּא.

רַבִּי וְרַבִּי חִיָּיא הֲווֹ שָׁקְלִי וְאָזְלִי בְּאוֹרְחָא, כִּי מְטוֹ לְהָהוּא מָתָא, אָמְרִי: אִיכָּא צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן הָכָא? נָזִיל וְנֵיקְבֵּיל אַפֵּיהּ. אָמְרִי: אִיכָּא צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן הָכָא, וּמְאוֹר עֵינַיִם הוּא. אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִיָּיא לְרַבִּי: תִּיב אַתְּ, לָא תְּזַלְזֵל בִּנְשִׁיאוּתָךְ. אֵיזִיל אֲנָא וְאֶקְבֵּיל אַפֵּיהּ.

תְּקִפֵיהּ וַאֲזַל בַּהֲדֵיהּ. כִּי הֲווֹ מִיפַּטְרִי מִינֵּיהּ, אָמַר לְהוּ: אִתֶּם הִקְבַּלְתֶּם פָּנִים הַנִּרְאִים וְאֵינָן רוֹאִין — תְּזֻכּוּ לְהַקְבִּיל פָּנִים הָרוֹאִים וְאֵינָן נִרְאִין. אָמַר לֵיהּ: אֵיכּוּ הַשְׁתָּא מְנַעְתַּן מֵהַאי בִּירְכְּתָא.

אָמְרוּ לֵיהּ: מִמַּאן שְׁמִיעָא לָךְ? מִפִּרְקֵיהּ דְּרַבִּי יַעֲקֹב שְׁמִיעַ לִי, דְּרַבִּי יַעֲקֹב אִישׁ כְּפַר חִיטַּיָּיא הֲוָה מְקַבֵּיל אַפֵּיהּ דְּרַבִּיהּ כָּל יוֹמָא. כִּי קָשׁ, אָמַר לֵיהּ: לָא נִצְטַעַר מָר, דְּלָא יָכֵיל מָר.

אָמַר לֵיהּ, מִי זוּטַר מַאי דִּכְתִיב בְּהוּ בְּרַבָּנַן: ״וִיחִי עוֹד לָנֶצַח לֹא יִרְאֶה הַשָּׁחַת כִּי יִרְאֶה חֲכָמִים יָמוּתוּ״. וּמָה הֲרוֹאֶה חֲכָמִים בְּמִיתָתָן יִחְיֶה — בְּחַיֵּיהֶן עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

רַב אִידִי אֲבוּהּ דְּרַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי הֲוָה רָגִיל דַּהֲוָה אָזֵיל תְּלָתָא יַרְחֵי בְּאוֹרְחָא וְחַד יוֹמָא בְּבֵי רַב, וַהֲווֹ קָרוּ לֵיהּ רַבָּנַן ״בַּר בֵּי רַב דְּחַד יוֹמָא״. חֲלַשׁ דַּעְתֵּיהּ, קָרֵי אַנַפְשֵׁיהּ: ״שְׂחוֹק לְרֵעֲהוּ אֶהְיֶה וְגוֹ׳״. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: בְּמָטוּתָא מִינָּךְ, לָא תַּעֲנֵישׁ לְהוּ רַבָּנַן.

נָפַק רַבִּי יוֹחָנָן לְבֵי מִדְרְשָׁא וּדְרַשׁ: ״וְאוֹתִי יוֹם יוֹם יִדְרֹשׁוּן וְדַעַת דְּרָכַי יֶחְפָּצוּן״. וְכִי בַּיּוֹם דּוֹרְשִׁין אוֹתוֹ וּבַלַּיְלָה אֵין דּוֹרְשִׁין אוֹתוֹ?! אֶלָּא לוֹמַר לְךָ: כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה אֲפִילּוּ יוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה — מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ עָסַק כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ.

וְכֵן בְּמִדַּת פּוּרְעָנוּת, דִּכְתִיב: ״בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תַּרְתֶּם אֶת הָאָרֶץ״. וְכִי אַרְבָּעִים שָׁנָה חָטְאוּ? וַהֲלֹא אַרְבָּעִים יוֹם חָטְאוּ! אֶלָּא לוֹמַר לְךָ: כָּל הָעוֹבֵר עֲבֵירָה אֲפִילּוּ יוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה — מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ עָבַר כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ.

אִי זֶהוּ קָטָן — כָּל שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִרְכּוֹב עַל כְּתֵפּוֹ שֶׁל אָבִיו. מַתְקִיף לַהּ רַבִּי זֵירָא:

דף ו.

עַד הָכָא, מַאן אַתְּיֵיהּ?

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: עַד הָכָא דְּמִיחַיְּיבָא אִימֵּיהּ בְּשִׁמְחָה — אַיְיתִיתֵיהּ אִימֵּיהּ. מִכָּאן וְאֵילָךְ, אִם יָכוֹל לַעֲלוֹת וְלֶאֱחוֹז בְּיָדוֹ שֶׁל אָבִיו מִירוּשָׁלַיִם לְהַר הַבַּיִת — חַיָּיב, וְאִי לָא — פָּטוּר.

הֵשִׁיב רַבִּי תַּחַת בֵּית הַלֵּל: לְדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, "וְחַנָּה לֹא עָלְתָה כִּי אָמְרָה לְאִישָׁהּ עַד יִגָּמֵל הַנַּעַר וַהֲבִיאוֹתִיו" — וְהָא שְׁמוּאֵל, דְּיָכוֹל לִרְכּוֹב עַל כְּתֵיפּוֹ שֶׁל אָבִיו הֲוָה.

אָמַר לֵיהּ אֲבוּהּ: וּלְטַעְמִיךְ, תִּיקְשֵׁי לָךְ, חַנָּה גּוּפַהּ מִי לָא מִיחַיְּיבָא בְּשִׁמְחָה? אֶלָּא חַנָּה, מְפַנְּקוּתָא יַתִּירְתָּא חַזְיָיא בֵּיהּ בִּשְׁמוּאֵל, וְחַשָּׁא בֵּיהּ בִּשְׁמוּאֵל לְחוּלְשָׁא דְאוֹרְחָא.

בָּעֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן: קָטָן חִיגֵּר לְדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, וְסוֹמֵא לְדִבְרֵי שְׁנֵיהֶם, מַהוּ?

הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא בְּחִיגֵּר שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּשֵּׁט, וְסוֹמֵא שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּתֵּחַ? הַשְׁתָּא גָּדוֹל — פָּטוּר, קָטָן — מִיבַּעְיָא?! לָא צְרִיכָא: בְּחִיגֵּר שֶׁיָּכוֹל לְהִתְפַּשֵּׁט, וְסוֹמֵא שֶׁיָּכוֹל לְהִתְפַּתֵּחַ, מַאי?

אָמַר אַבָּיֵי: כֹּל הֵיכָא דְּגָדוֹל מִיחַיַּיב מִדְּאוֹרְיְיתָא — קָטָן נָמֵי מְחַנְּכִינַן לֵיהּ מִדְּרַבָּנַן, כֹּל הֵיכָא דְּגָדוֹל פָּטוּר מִדְּאוֹרְיְיתָא — מִדְּרַבָּנַן קָטָן נָמֵי פָּטוּר.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: הָרְאָיָיה שְׁתֵּי כֶּסֶף כּוּ'.

תָּנוּ רַבָּנַן, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: הָרְאָיָיה שְׁתֵּי כֶּסֶף, וְהַחֲגִיגָה מָעָה כֶּסֶף. שֶׁהָרְאָיָיה עוֹלָה כּוּלָּהּ לַגָּבוֹהַּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּחֲגִיגָה, וְעוֹד: מָצִינוּ בָּעֲצֶרֶת שֶׁרִיבָּה בָּהֶן הַכָּתוּב בְּעוֹלוֹת יוֹתֵר מִבִּשְׁלָמִים.

וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: הָרְאָיָיה מָעָה כֶּסֶף וַחֲגִיגָה שְׁתֵּי כֶּסֶף. שֶׁחֲגִיגָה יֶשְׁנָהּ לִפְנֵי הַדִּיבּוּר, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּרְאָיָיה. וְעוֹד: מָצִינוּ בַּנְּשִׁיאִים שֶׁרִיבָּה בָּהֶן הַכָּתוּב בִּשְׁלָמִים יוֹתֵר מִבְּעוֹלוֹת.

וּבֵית הִלֵּל, מַאי טַעְמָא לָא אָמְרִי כְּבֵית שַׁמַּאי? דְּקָא אָמְרִתְּ: רְאִיָּיה עֲדִיפָא — דְּעוֹלָה כּוּלָּהּ לַגָּבוֹהַּ, אִדְּרַבָּה: חֲגִיגָה עֲדִיפָא — דְּאִית בָּהּ שְׁתֵּי אֲכִילוֹת. וּדְקָא אָמְרַתְּ: נֵילַף מֵעֲצֶרֶת — דְּנִין קָרְבַּן יָחִיד מִקָּרְבַּן יָחִיד, וְאֵין דָּנִין קָרְבַּן יָחִיד מִקָּרְבַּן צִבּוּר.

וּבֵית שַׁמַּאי, מַאי טַעְמָא לָא אָמְרִי כְּבֵית הִלֵּל? דְּקָאָמְרַתְּ: חֲגִיגָה עֲדִיפָא — דְּיֶשְׁנָהּ לִפְנֵי הַדִּיבּוּר, רְאִיָּיה נָמֵי יֶשְׁנָהּ לִפְנֵי הַדִּיבּוּר.

וּדְקָאָמְרַתְּ: נֵילַף מִנְּשִׁיאִים — דָּנִין דָּבָר הַנּוֹהֵג לְדוֹרוֹת מִדָּבָר הַנּוֹהֵג לְדוֹרוֹת, וְאֵין דָּנִין דָּבָר הַנּוֹהֵג לְדוֹרוֹת מִדָּבָר שֶׁאֵינוֹ נוֹהֵג לְדוֹרוֹת.

וּבֵית הִלֵּל, מַאי שְׁנָא חֲגִיגָה דְּיֶשְׁנָהּ לִפְנֵי הַדִּיבּוּר, דִּכְתִיב: "וַיִּזְבְּחוּ זְבָחִים שְׁלָמִים", רְאִיָּיה נָמֵי, הָכְתִיב: "וַיַּעֲלוּ עוֹלוֹת"!

קְסָבְרֵי בֵּית הִלֵּל: עוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר — עוֹלַת תָּמִיד הָוְואי. וּבֵית שַׁמַּאי סָבְרִי: עוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר — עוֹלַת רְאִיָּיה הָוְואי.

אָמַר אַבָּיֵי: בֵּית שַׁמַּאי, וְרַבִּי אֶלְעָזָר, וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, כּוּלְּהוּ סְבִירָא לְהוּ: עוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר — עוֹלַת רְאִיָּיה הֲוַאי. וּבֵית הִלֵּל, וְרַבִּי עֲקִיבָא, וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, כּוּלְּהוּ סְבִירָא לְהוּ: עוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר — עוֹלַת תָּמִיד הֲוַאי.

בֵּית שַׁמַּאי — הָא דַּאֲמַרַן. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל — דְּתַנְיָא, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: כְּלָלוֹת וּפְרָטוֹת נֶאֶמְרוּ בְּסִינַי,

דף ו:

וּפְרָטוֹת בְּאֹהֶל מוֹעֵד. וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כְּלָלוֹת וּפְרָטוֹת נֶאֶמְרוּ בְּסִינַי, וְנִשְׁנוּ בְּאֹהֶל מוֹעֵד, וְנִשְׁתַּלְּשׁוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ עוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר — עוֹלַת תָּמִיד הֲוַאי,

מִי אִיכָּא מִידֵּי דְּמֵעִיקָּרָא לָא בָּעֵי הֶפְשֵׁט וְנִיתּוּחַ, וּלְבַסּוֹף בָּעֵי הֶפְשֵׁט וְנִיתּוּחַ?!

רַבִּי אֶלְעָזָר — דְּתַנְיָא: ״עוֹלַת תָּמִיד הָעֲשׂוּיָה בְּהַר סִינַי״, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מַעֲשֶׂיהָ נֶאֶמְרוּ בְּסִינַי, וְהִיא עַצְמָהּ לֹא קָרְבָה.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: קָרְבָה, וְשׁוּב לֹא פְּסָקָה. אֶלָּא מָה אֲנִי מְקַיֵּים ״הַזְּבָחִים וּמִנְחָה הִגַּשְׁתֶּם לִי בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה בֵּית יִשְׂרָאֵל״ —

שִׁבְטוֹ שֶׁל לֵוִי שֶׁלֹּא עָבְדוּ עֲבוֹדָה זָרָה, הֵן הִקְרִיבוּ אוֹתָהּ.

בֵּית הִלֵּל — הָא דַּאֲמַרַן. רַבִּי עֲקִיבָא — הָא נָמֵי דַּאֲמַרַן. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי — דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ מִצְוֹת נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל בַּעֲלוֹתָם לָרֶגֶל: רְאִיָּיה, וַחֲגִיגָה, וְשִׂמְחָה.

יֵשׁ בָּרְאִיָּיה שֶׁאֵין בְּשִׂמְחָה, וְיֵשׁ בַּחֲגִיגָה שֶׁאֵין בְּשִׂמְחָה; יֵשׁ בְּשִׂמְחָה שֶׁאֵין בְּרְאִיָּיה, וְיֵשׁ בְּרְאִיָּיה שֶׁאֵין בְּשִׂמְחָה — שֶׁהָרְאִיָּיה עוֹלָה כּוּלָּהּ לַגַּבּוֹהַּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשִׂמְחָה.

יֵשׁ בַּחֲגִיגָה מַה שֶּׁאֵין בְּשִׂמְחָה, שֶׁחֲגִיגָה יֶשְׁנָהּ לִפְנֵי הַדִּיבּוּר, מַה שֶּׁאֵין בְּשִׂמְחָה. יֵשׁ בְּשִׂמְחָה מַה שֶּׁאֵין בְּחֲגִיגָה, שֶׁהַשִּׂמְחָה נוֹהֶגֶת בַּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים, מַה שֶּׁאֵין בְּחֲגִיגָה.

וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, מַאי טַעְמָא קָא מוֹקְמַתְּ לֵיהּ כְּבֵית שַׁמַּאי? אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ עוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עוֹלַת תָּמִיד הֲוַאי, מִי אִיכָּא מִידֵּי דְּמֵעִיקָּרָא לָא בָּעֵי הֶפְשֵׁט וְנִיתּוּחַ, וּלְבַסּוֹף בָּעֵי הֶפְשֵׁט וְנִיתּוּחַ?!

וְהָא רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, דְּאָמַר: עוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר — עוֹלַת תָּמִיד הֲוַאי: מֵעִיקָּרָא לָא בָּעֵי הֶפְשֵׁט וְנִיתּוּחַ, וּלְבַסּוֹף בָּעֵי הֶפְשֵׁט וְנִיתּוּחַ.

דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: עוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר אֵינָהּ טְעוּנָה הֶפְשֵׁט וְנִיתּוּחַ, לְפִי שֶׁאֵין הֶפְשֵׁט וְנִיתּוּחַ אֶלָּא מֵאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵילָךְ! סְמִי מִכָּאן רַבִּי יִשְׁמָעֵאל.

בָּעֵי רַב חִסְדָּא: הַאי קְרָא הֵיכִי כְּתִיב? ״וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עוֹלוֹת״ — כְּבָשִׂים, ״וַיִּזְבְּחוּ זְבָחִים שְׁלָמִים לַה׳״ — ״פָּרִים״. אוֹ דִלְמָא: אִידֵּי וְאִידֵּי פָּרִים הָווּ.

לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ? מָר זוּטְרָא אָמַר: לְפִיסּוּק טָעֲמִים.
רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא אָמַר: לָאוֹמֵר "הֲרֵי עָלַי עוֹלָה כָּעוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר",
מַאי? פָּרִים הָווּ, אוֹ כְּבָשִׂים הָווּ?! תֵּיקוּ.
תְּנַן הָתָם, אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁיעוּר:

דף ז.

הַפֵּאָה, וְהַבִּכּוּרִים, וְהָרָאָיוֹן, וּגְמִילוּת חֲסָדִים, וְתַלְמוּד תּוֹרָה.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כִּסְבוּרִין אָנוּ לוֹמַר, הָרֵאָיוֹן אֵין לוֹ שִׁיעוּר — לְמַעְלָה, אֲבָל יֵשׁ לוֹ שִׁיעוּר — לְמַטָּה, עַד שֶׁבָּא רַבִּי אוֹשַׁעְיָא בְּרַבִּי, וְלִימֵּד: הָרֵאָיוֹן אֵין לוֹ שִׁיעוּר לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה.
אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: הָרְאִיָּיה מָעָה כֶּסֶף, וְהַחֲגִיגָה שְׁתֵּי כֶּסֶף.
מַאי הָרֵאָיוֹן? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: רְאִיַּית פָּנִים בַּעֲזָרָה, וֵרִישׁ לָקִישׁ אָמַר: רְאִיַּית פָּנִים בְּקָרְבָּן.
בָּעִיקָּר הָרֶגֶל, כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דִּרְאִיַּית פָּנִים בְּקָרְבָּן. כִּי פְּלִיגִי בִּשְׁאָר יְמוֹת הָרֶגֶל: כָּל הֵיכָא דַּאֲתָא וְאַיְיתִי — כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דִּמְקַבְּלִינַן מִינֵּיהּ, כִּי פְּלִיגִי דַּאֲתָא וְלָא אַיְיתִי.
דְּרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר: רְאִיַּית פָּנִים בַּעֲזָרָה, דְּכָל אֵימַת דְּאָתֵי לָא צָרִיךְ לְאֵתוֹיֵי, וֵרִישׁ לָקִישׁ אָמַר: רְאִיַּית פָּנִים בְּקָרְבָּן, דְּכָל אֵימַת דְּאָתֵי צָרִיךְ לְאֵתוֹיֵי.
אֵיתִיבֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: "וְלֹא יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם"! אָמַר לֵיהּ: בְּעִיקַּר הָרֶגֶל.
אֵיתִיבֵיהּ: "וְלֹא יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם" — בִּזְבָחִים. אַתָּה אוֹמֵר בִּזְבָחִים, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּעוֹפוֹת וּמְנָחוֹת? וְדִין הוּא: נֶאֱמְרָה חֲגִיגָה לַהֲדְיוֹט, וְנֶאֱמְרָה רְאִיָּיה לַגָּבוֹהַּ. מָה חֲגִיגָה הָאֲמוּרָה לַהֲדְיוֹט — זְבָחִים, אַף רְאִיָּיה הָאֲמוּרָה לַגָּבוֹהַּ — זְבָחִים.
וּמָה הֵן זְבָחִים — עוֹלוֹת. אַתָּה אוֹמֵר עוֹלוֹת, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא שְׁלָמִים? וְדִין הוּא: נֶאֱמְרָה חֲגִיגָה לַהֲדְיוֹט, וְנֶאֱמְרָה רְאִיָּיה לַגָּבוֹהַּ. מָה חֲגִיגָה הָאֲמוּרָה לַהֲדְיוֹט — בְּרָאוּי לוֹ, אַף רְאִיָּיה הָאֲמוּרָה לַגָּבוֹהַּ — בְּרָאוּי לוֹ.
וְכֵן בְּדִין: שֶׁלֹּא יְהֵא שׁוּלְחָנְךָ מָלֵא, וְשׁוּלְחַן רַבְּךָ רֵיקָם. אָמַר לֵיהּ: בְּעִיקַּר הָרֶגֶל.
אֵיתִיבֵיהּ, רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ רְגָלִים בַּשָּׁנָה נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל לַעֲלוֹת בָּרֶגֶל: בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבוּעוֹת וּבְחַג הַסּוּכּוֹת. וְאֵין נִרְאִין חֲצָאִין, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "כָּל זְכוּרְךָ", וְאֵין נִרְאִין רֵיקָנִים, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם"! אָמַר לֵיהּ: בְּעִיקַּר הָרֶגֶל.
אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: "יֵרָאֶה" "יִרְאֶה" — מָה אֲנִי בְּחִנָּם, אַף אַתֶּם בְּחִנָּם.
אֶלָּא: כֹּל הֵיכָא דַּאֲתָא וְלָא אַיְיתִי — דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּעָיֵיל וּמִתְחֲזֵי וְנָפֵיק, כִּי פְּלִיגִי דַּאֲתָא וְאַיְיתִי.
רַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר: רְאִיַּית פָּנִים בַּעֲזָרָה — רְאִיַּית פָּנִים הוּא דְּאִין לָהּ שִׁיעוּר, הָא לְקָרְבָּן — יֵשׁ לָהּ שִׁיעוּר. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: רְאִיַּית פָּנִים — בְּקָרְבָּן, דַּאֲפִילּוּ קָרְבָּן נְמֵי אֵין לוֹ שִׁיעוּר.

אִיתִיבֵיהּ: ״הֹקַר רַגְלְךָ מִבֵּית רַעֲךָ״. הֲתָם בְּחַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת.
כִּדְרַבִּי לֵוִי. דְּרַבִּי לֵוִי רָמֵי, כְּתִיב: ״הֹקַר רַגְלְךָ מִבֵּית רַעֲךָ״, וּכְתִיב: ״אָבוֹא בֵיתְךָ בְּעוֹלוֹת״! לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּחַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת, כָּאן בְּעוֹלוֹת וּשְׁלָמִים.
תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: ״הֹקַר רַגְלְךָ מִבֵּית רַעֲךָ״ — בְּחַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַתָּה אוֹמֵר בְּחַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּעוֹלוֹת וּשְׁלָמִים? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: ״אָבוֹא בֵיתְךָ בְּעוֹלוֹת אֲשַׁלֵּם לְךָ נְדָרָי״ — הֲרֵי עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים אָמוּר, הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּים ״הֹקַר רַגְלְךָ מִבֵּית רַעֲךָ״ — בְּחַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר.
וְאֵין נִרְאִין חֲצָאִין כּוּ'. סְבַר רַב יוֹסֵף לְמֵימַר: מַאן דְּאִית לֵיהּ עֲשָׂרָה בָּנִים, לָא לִיסְקוּ הָאִידָּנָא חַמְשָׁה וּלְמָחָר חַמְשָׁה.

דף ז:

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: פְּשִׁיטָא, הֵי מִינַּיְיהוּ מְשַׁוַּית לְהוּ פּוֹשְׁעִים, וְהֵי מִינַּיְיהוּ מְשַׁוַּית לְהוּ זְרִיזִין! אֶלָּא קְרָא לְמַאי אֲתָא? לְכְדַאֲחֵרִים. דְּתַנְיָא, אֲחֵרִים אוֹמְרִים: הַמְקַמֵּץ, וְהַמְצָרֵף נְחוֹשֶׁת, וְהַבּוֹרְסִי — פְּטוּרִין מִן הָרְאִיָּיה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״כָּל זְכוּרְךָ״, מִי שֶׁיָּכוֹל לַעֲלוֹת עִם כָּל זְכוּרְךָ. יָצְאוּ אֵלּוּ, שֶׁאֵין יְכוֹלִין לַעֲלוֹת עִם כָּל זְכוּרְךָ.
מַתְנִי' עוֹלוֹת בַּמּוֹעֵד בָּאוֹת מִן הַחוּלִּין, וְהַשְּׁלָמִים מִן הַמַּעֲשֵׂר. יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִן הַחוּלִּין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִן הַמַּעֲשֵׂר.
יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָן בִּנְדָרִים וּנְדָבוֹת וּבְמַעֲשַׂר בְּהֵמָה. וְהַכֹּהֲנִים בְּחַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת וּבִבְכוֹר, וּבְחָזֶה וְשׁוֹק. אֲבָל לֹא בְּעוֹפוֹת, וְלֹא בְּמִנְחוֹת.
גְּמָ' אֶלָּא: עוֹלוֹת — בַּמּוֹעֵד הוּא דְּבָאוֹת מִן הַחוּלִּין, הָא בְּיוֹם טוֹב — מִן הַמַּעֲשֵׂר? אַמַּאי, דָּבָר שֶׁבְּחוֹבָה, הֵיאַ! וְכָל דָּבָר שֶׁבְּחוֹבָה, אֵינוֹ בָּא אֶלָּא מִן הַחוּלִּין.
וְכִי תֵּימָא: הָא קָא מַשְׁמַע לַן דְּעוֹלוֹת בַּמּוֹעֵד בָּאוֹת, בְּיוֹם טוֹב אֵינָן בָּאוֹת, כְּמַאן — כְּבֵית שַׁמַּאי?!
דִּתְנַן, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְבִיאִין שְׁלָמִים וְאֵין סוֹמְכִין עֲלֵיהֶן, אֲבָל לֹא עוֹלוֹת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְבִיאִין שְׁלָמִים וְעוֹלוֹת, וְסוֹמְכִין עֲלֵיהֶן.
חַסּוֹרֵי מִיחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי: עוֹלוֹת נְדָרִים וּנְדָבוֹת — בַּמּוֹעֵד בָּאוֹת, בְּיוֹם טוֹב — אֵינָן בָּאוֹת. וְעוֹלַת רְאִיָּיה בָּאָה אֲפִילּוּ בְּיוֹם טוֹב, וּכְשֶׁהִיא בָּאָה — אֵינָהּ בָּאָה אֶלָּא מִן הַחוּלִּין. וְשַׁלְמֵי שִׂמְחָה בָּאִין אַף מִן הַמַּעֲשֵׂר. וַחֲגִיגַת יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִן הַחוּלִּין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִן הַמַּעֲשֵׂר.

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: עוֹלוֹת, נְדָרִים וּנְדָבוֹת — בַּמּוֹעֵד בָּאוֹת, בְּיוֹם טוֹב — אֵינָן בָּאוֹת. וְעוֹלַת רְאִיָּיה בָּאָה אֲפִילּוּ בְּיוֹם טוֹב. וּכְשֶׁהִיא בָּאָה — אֵינָהּ בָּאָה אֶלָּא מִן הַחוּלִּין. וְשַׁלְמֵי שִׂמְחָה בָּאִין אַף מִן הַמַּעֲשֵׂר. וַחֲגִיגַת יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִן הַחוּלִּין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִן הַמַּעֲשֵׂר.

מַאי שְׁנָא חֲגִיגַת יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח? אָמַר רַב אָשֵׁי: הָא קָא מַשְׁמַע לַן, חֲגִיגַת חֲמִשָּׁה עָשָׂר — אִין, חֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר — לָא.

דף ח.

אַלְמָא קָסָבַר — חֲגִיגַת אַרְבָּעָה עָשָׂר לָאו דְּאוֹרָיְיתָא.

אָמַר מָר, בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִן הַמַּעֲשֵׂר. אַמַּאי? דָּבָר שֶׁבְּחוֹבָה הוּא, וְכָל דָּבָר שֶׁבְּחוֹבָה אֵינוֹ בָּא אֶלָּא מִן הַחוּלִּין? אָמַר עוּלָּא: בְּטוֹפֵל.

חִזְקִיָּה אָמַר, טוֹפְלִין בְּהֵמָה לִבְהֵמָה, וְאֵין טוֹפְלִין מָעוֹת לְמָעוֹת. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: טוֹפְלִין מָעוֹת לְמָעוֹת, וְאֵין טוֹפְלִין בְּהֵמָה לִבְהֵמָה.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּחִזְקִיָּה, תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: "מִסַּת" — מְלַמֵּד שֶׁאָדָם מֵבִיא חוֹבָתוֹ מִן הַחוּלִּין. וּמִנַּיִן שֶׁאִם רָצָה לְעָרֵב מְעָרֵב — תַּלְמוּד לוֹמַר: "כַּאֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ".

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּחִזְקִיָּה: "מִסַּת" — מְלַמֵּד שֶׁאָדָם מֵבִיא חוֹבָתוֹ מִן הַחוּלִּין, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יוֹם רִאשׁוֹן מִן הַחוּלִּין, מִכָּאן וְאֵילָךְ מִן הַמַּעֲשֵׂר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֲכִילָה רִאשׁוֹנָה מִן הַחוּלִּין, מִכָּאן וְאֵילָךְ מִן הַמַּעֲשֵׂר.

וּשְׁאָר כָּל יְמוֹת הַפֶּסַח, אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה. בְּיוֹם טוֹב מַאי טַעְמָא לָא? אָמַר רַב אָשֵׁי: דִּלְמָא אָתֵי לְעַשּׁוֹרֵי בְּיוֹם טוֹב, וְאִי אֶפְשָׁר לְעַשֵּׂר בְּיוֹם טוֹב מִשּׁוּם סְקִרְתָּא.

מַאי מַשְׁמַע דְּהַאי מִסַּת לִישָׁנָא דְּחוּלִּין הוּא? דִּכְתִיב: "וַיָּשֶׂם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ מַס עַל הָאָרֶץ".

יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָן בִּנְדָרִים וּנְדָבוֹת. תָּנוּ רַבָּנָן: "וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ" — לְרַבּוֹת כָּל מִינֵי שִׂמְחוֹת לְשִׂמְחָה. מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים: יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָן בִּנְדָרִים וּנְדָבוֹת וּבְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה,

וְהַכֹּהֲנִים בְּחַטָּאת וְאָשָׁם וּבִבְכוֹר, וּבְחָזֶה וְשׁוֹק. יָכוֹל אַף בָּעוֹפוֹת וּבִמְנָחוֹת — תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ",

דף ח:

מִי שֶׁחֲגִיגָה בָּאָה מֵהֶם, יָצְאוּ אֵלּוּ שֶׁאֵין חֲגִיגָה בָּאָה מֵהֶם.

רַב אָשֵׁי אָמַר: מ"וְשָׂמַחְתָּ" נָפְקָא. יָצְאוּ אֵלּוּ שֶׁאֵין בָּהֶן שִׂמְחָה.
וְרַב אָשֵׁי, הַאי "בְּחַגֶּךָ" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? הַהוּא, לְכִדְרַב דָּנִיֵּאל בַּר קַטִּינָא. דְּאָמַר רַב דָּנִיֵּאל בַּר קַטִּינָא אָמַר רַב: מְנַיִּין שֶׁאֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים בַּמּוֹעֵד — שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ", וְלֹא בְּאִשְׁתֶּךָ.
מַתְנִי' מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אוֹכְלִים מְרוּבִּים וּנְכָסִים מוּעָטִים — מֵבִיא שְׂלָמִים מְרוּבִּים וְעוֹלוֹת מוּעָטוֹת. נְכָסִים מְרוּבִּים וְאוֹכְלִין מוּעָטִין — מֵבִיא עוֹלוֹת מְרוּבּוֹת וּשְׂלָמִים מוּעָטִין.
זֶה וָזֶה מוּעָט — עַל זֶה נֶאֱמַר: מָעֵה כֶּסֶף, שְׁתֵּי כֶּסֶף. זֶה וָזֶה מְרוּבִּים — עַל זֶה נֶאֱמַר: "אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ כְּבִרְכַּת ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ".
גְּמָ' שְׂלָמִים מְרוּבִּים. מֵהֵיכָא מַיְיתֵי? הָא לֵית לֵיהּ! אָמַר רַב חִסְדָּא: טוֹפֵל וּמֵבִיא פַּר גָּדוֹל.
אָמַר לֵיהּ רַב שֵׁשֶׁת: הֲרֵי אָמְרוּ טוֹפְלִין בְּהֵמָה לִבְהֵמָה!
מַאי קָאָמַר לֵיהּ? אִילֵּימָא הָכִי קָאָמַר לֵיהּ: הֲרֵי אָמְרוּ טוֹפְלִין בְּהֵמָה לִבְהֵמָה אֲבָל לֹא מְעוֹת לְמָעוֹת, וְלֵימָא לֵיהּ: אֵין טוֹפְלִין מָעוֹת לְמָעוֹת! אֶלָּא הָכִי אָמַר לֵיהּ: הֲרֵי אָמְרוּ אַף טוֹפְלִין בְּהֵמָה לִבְהֵמָה.
כְּמַאן? דְּלָא כְּחִזְקִיָּה וּדְלָא כְּרַבִּי יוֹחָנָן!
וְכִי תֵּימָא: אָמוֹרָאֵי הוּא דִּפְלִיגִי, מַתְנֵיתָא לָא פְּלִיגִי. וְהָא קָתָנֵי: אֲכִילָה רִאשׁוֹנָה מִן הַחוּלִּין.
מַאי אֲכִילָה רִאשׁוֹנָה — שִׁיעוּר דְּמֵי אֲכִילָה רִאשׁוֹנָה מִן הַחוּלִּין.
אָמַר עוּלָּא אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הִפְרִישׁ עֶשֶׂר בְּהֵמוֹת לַחֲגִיגָתוֹ, הִקְרִיב חֲמֵשׁ בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן — חוֹזֵר וּמַקְרִיב חֲמֵשׁ בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כֵּיוָן שֶׁפָּסַק, שׁוּב אֵינוֹ מַקְרִיב.
אָמַר רַבִּי אַבָּא, וְלָא פְּלִיגִי: כָּאן בְּסָתָם, כָּאן בְּמְפֹרָשׁ.
הַאי סָתָם הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא דְּלֵיכָּא שְׁהוּת בַּיּוֹם לְקָרֵב, הַאי דְּלָא אַקְרְבִינְהוּ — דְּלֵיכָּא שְׁהוּת בַּיּוֹם.
וְאֶלָּא דְּלֵית לֵיהּ אוֹכְלִין, הַאי דְּלָא אַקְרְבִינְהוּ — דְּלֵית לֵיהּ אוֹכְלִין.
לָא צְרִיכָא, דְּאִיכָּא שְׁהוּת בַּיּוֹם וְאִית לֵיהּ אוֹכְלִין, מִדְּבָקְמָא לָא אַקְרְבִינְהוּ, שְׁמַע מִינַּהּ שַׁיּוֹרֵי שַׁיְּירִינְהוּ.
וְהָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּכִי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִפְרִישׁ עֶשֶׂר בְּהֵמוֹת לַחֲגִיגָתוֹ, הִקְרִיב חֲמֵשׁ בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן — חוֹזֵר וּמַקְרִיב חֲמֵשׁ בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי. קַשְׁיָין אַהֲדָדֵי.
אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: כָּאן בְּסָתָם, כָּאן בְּמְפֹרָשׁ. שְׁמַע מִינַּהּ.
אִיתְּמַר נָמֵי, אָמַר רַב שֵׁמֶן בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

דף ט.

לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא גָּמַר, אֲבָל גָּמַר — חוֹזֵר וּמַקְרִיב.
מַאי "גָּמַר"? אִילֵּימָא גָּמַר קָרְבְּנוֹתָיו — מַאי מַקְרִיב? אֶלָּא שֶׁלֹּא גָּמַר הַיּוֹם, אֲבָל גָּמַר הַיּוֹם — חוֹזֵר וּמַקְרִיב.
מַתְנִי' מִי שֶׁלֹּא חָג בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג — חוֹגֵג אֶת כָּל הָרֶגֶל וְיוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁל חַג.
עָבַר הָרֶגֶל וְלֹא חָג — אֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתוֹ, עַל זֶה נֶאֱמַר "מְעֻוָּוֹת לֹא יוּכַל לִתְקוֹן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת".
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: אֵיזֶהוּ מְעֻוָּוֹת שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְקַן? זֶה הַבָּא עַל הָעֶרְוָה וְהוֹלִיד מַמְזֵר. אִם תֹּאמַר בְּגוֹנֵב וְגוֹזֵל — יָכוֹל הוּא לְהַחְזִירוֹ, וְיִתַּקֵּן.
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר: אֵין קוֹרִין מְעֻוָּוֹת אֶלָּא לְמִי שֶׁהָיָה מְתוּקָּן בַּתְּחִילָּה וְנִתְעַוָּוֹת, וְאֵי זֶה? זֶה תַּלְמִיד חָכָם הַפּוֹרֵשׁ מִן הַתּוֹרָה.
גְּמָ' מְנָהֲנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: נֶאֱמַר "עֲצֶרֶת" בִּשְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח, וְנֶאֱמַר "עֲצֶרֶת" בִּשְׁמִינִי שֶׁל חַג. מָה לְהַלָּן לְתַשְׁלוּמִין — אַף כָּאן לְתַשְׁלוּמִין.
מוּפְנֶה. דְּאִי לָאו מוּפְנֶה, אֵיכָּא לְמֵיפְרַךְ: מָה לְשִׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח שֶׁכֵּן אֵינוֹ חָלוּק מִשֶּׁלְפָנָיו, תֹּאמַר בִּשְׁמִינִי שֶׁל חַג שֶׁחָלוּק מִשֶּׁלְפָנָיו.
לָאֵי אִפְּנוֹיֵי מוּפְנֶה. מִכְּדֵי מַאי "עֲצֶרֶת" — עָצוּר בַּעֲשָׂיַית מְלָאכָה, הָכְתִיב: "לֹא תַעֲשׂוּ מְלָאכָה", "עֲצֶרֶת" דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ לְאַפְנוֹיֵי.
וְתַנָּא מַיְיתֵי לַהּ מֵהָכָא, דְּתַנְיָא: "וְחַגּוֹתֶם אוֹתוֹ חַג לַה' שִׁבְעַת יָמִים", יָכוֹל יְהֵא חוֹגֵג וְהוֹלֵךְ כָּל שִׁבְעָה — תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹתוֹ" — אוֹתוֹ אַתָּה חוֹגֵג, וְאִי אַתָּה חוֹגֵג כָּל שִׁבְעָה. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר "שִׁבְעָה" — לְתַשְׁלוּמִין.
וּמִנַּיִן שֶׁאִם לֹא חָג יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג שֶׁחוֹגֵג וְהוֹלֵךְ אֶת כָּל הָרֶגֶל וְיוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן — תַּלְמוּד לוֹמַר: "בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תָּחֹגּוּ אוֹתוֹ", אִי "בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי", יָכוֹל יְהֵא חוֹגֵג וְהוֹלֵךְ הַחֹדֶשׁ כּוּלּוֹ — תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹתוֹ" — אוֹתוֹ אַתָּה חוֹגֵג, וְאִי אַתָּה חוֹגֵג חוּצָה לוֹ.
וּמַאי תַּשְׁלוּמִין? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: תַּשְׁלוּמִין לָרִאשׁוֹן, וְרַבִּי אוֹשַׁעְיָא אָמַר: תַּשְׁלוּמִין זֶה לָזֶה.
מַאי בֵּינַיְיהוּ? אָמַר רַבִּי זֵירָא: חִיגֵּר בְּיוֹם רִאשׁוֹן וְנִתְפַּשֵּׁט בְּיוֹם שֵׁנִי אֵיכָּא בֵּינַיְיהוּ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: תַּשְׁלוּמִין לָרִאשׁוֹן, כֵּיוָן דְּלָא חֲזֵי בָּרִאשׁוֹן — לָא חֲזֵי בַּשֵּׁנִי. וְרַבִּי אוֹשַׁעְיָא אָמַר: תַּשְׁלוּמִין זֶה לָזֶה, אַף עַל גַּב דְּלָא חֲזֵי בָּרִאשׁוֹן — חֲזֵי בְּשֵׁנִי.
וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי?
וְהָאָמַר חִזְקִיָּה: נִטְמָא בַּיּוֹם — מֵבִיא, בַּלַּיְלָה — אֵינוֹ מֵבִיא.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף בַּלַּיְלָה נָמֵי מֵבִיא.
אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: שָׁאנֵי טוּמְאָה, דְּיֵשׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִין בְּפֶסַח שֵׁנִי.
מַתְקֵיף לַהּ רַב פָּפָּא: הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר פֶּסַח

דף ט:

שֵׁנִי — תַּשְׁלוּמִין דְּרִאשׁוֹן הוּא. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר שֵׁנִי רֶגֶל בִּפְנֵי עַצְמוֹ הוּא, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר?
אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא: קָסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן לַיְלָה אֵינוֹ מְחוּסַּר זְמַן. וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי?
וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רָאָה אַחַת בַּלַּיְלָה וּשְׁתַּיִם בַּיּוֹם — מֵבִיא.
שְׁתַּיִם בַּלַּיְלָה וְאַחַת בַּיּוֹם — אֵינוֹ מֵבִיא. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ קָסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן לַיְלָה אֵינוֹ מְחוּסַּר זְמַן, אֲפִילּוּ שְׁתַּיִם בַּלַּיְלָה וְאַחַת בַּיּוֹם — מֵבִיא!
כִּי קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר לַיְלָה מְחוּסַּר זְמַן, לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר — פְּשִׁיטָא! שְׁתַּיִם בַּיּוֹם וְאַחַת בַּלַּיְלָה אִצְטְרִיכָא לֵיהּ.
סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא כְּאַתְקַפְתָּא דְּרַב שִׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי, קָא מַשְׁמַע לַן כִּדְרַב יוֹסֵף.
עָבַר הֶרֶגֶל וְלֹא חָג אֵינוֹ חַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתוֹ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "מְעָוֶת לֹא יוּכַל לִתָּקוֹן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִימָּנוֹת".
אָמַר לֵיהּ בַּר הֵי הֵי לְהַלֵּל: הַאי "לְהִימָּנוֹת", לְהַמְלָאוֹת מִיבְּעֵי לֵיהּ. אֶלָּא, זֶה (שֶׁמְּנוּהוּ) [שֶׁנִּמְנוּ] חֲבֵירָיו לִדְבַר מִצְוָה, וְהוּא לֹא נִמְנָה עִמָּהֶן.
תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: "מְעָוֶת לֹא יוּכַל לִתָּקוֹן" — זֶה שֶׁבִּיטֵּל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית, אוֹ קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית, אוֹ שֶׁבִּיטֵּל תְּפִלָּה שֶׁל שַׁחֲרִית אוֹ תְּפִלָּה שֶׁל עַרְבִית. "וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִימָּנוֹת" — זֶה שֶׁנִּמְנוּ חֲבֵירָיו לִדְבַר מִצְוָה וְהוּא לֹא נִמְנָה עִמָּהֶן.
אָמַר לֵיהּ בַּר הֵי הֵי לְהַלֵּל, מַאי דִּכְתִיב: "וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עוֹבֵד אֱלֹהִים לַאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ", הַיְינוּ "צַדִּיק" — הַיְינוּ "עוֹבֵד אֱלֹהִים", הַיְינוּ "רָשָׁע" — הַיְינוּ "אֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ"! אָמַר לֵיהּ: "עֲבָדוֹ" וְ"לֹא עֲבָדוֹ" — תַּרְוַיְיהוּ צַדִּיקֵי גְּמוּרֵי נִינְהוּ, וְאֵינוֹ דּוֹמֶה שׁוֹנֶה פִּרְקוֹ מֵאָה פְּעָמִים, לְשׁוֹנֶה פִּרְקוֹ מֵאָה וְאֶחָד.
אָמַר לֵיהּ: וּמִשּׁוּם חַד זִימְנָא קָרֵי לֵיהּ "לֹא עֲבָדוֹ"? אָמַר לֵיהּ: אִין, צֵא וּלְמַד מִשּׁוּק שֶׁל חֲמָרִין: עַשָּׂרָה פָּרְסֵי — בְּזוּזָא, חַד עֲשַׂר פָּרְסֵי — בִּתְרֵי זוּזֵי.
אָמַר לֵיהּ אֵלִיָּהוּ לְבַר הֵי הֵי, וְאָמְרִי לַהּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר: מַאי דִּכְתִיב: "הִנֵּה צָרַפְתִּיךָ וְלֹא בְכֶסֶף בְּחַרְתִּיךָ בְּכוּר עֹנִי" — מְלַמֵּד שֶׁחָזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל מִדּוֹת טוֹבוֹת לִיתֵּן לְיִשְׂרָאֵל, וְלֹא מָצָא אֶלָּא עֲנִיּוּת. אָמַר שְׁמוּאֵל וְאִיתֵּימָא רַב יוֹסֵף, הַיְינוּ דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: יָאָה עַנְיוּתָא לִיהוּדָאֵי כִּי בַּרְזָא סוּמְקָא לְסוּסְיָא חִיוָּרָא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: אַי זֶה הוּא "מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתְקוֹן" — זֶה הַבָּא עַל הָעֶרְוָה וְהוֹלִיד מְמָזֵר וְכוּ'. הוֹלִיד — אִין, לֹא הוֹלִיד — לָא?

וְהָא תַּנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: גּוֹנֵב אָדָם — אֶפְשָׁר שֶׁיַּחֲזִיר גְּנֵבוֹ וְיִתַּקֵּן, גּוֹזֵל אָדָם — אֶפְשָׁר שֶׁיַּחֲזִיר גְּזֵלוֹ וְיִתַּקֵּן, אֲבָל הַבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ וַאֲסָרָהּ לְבַעְלָהּ — נִטְרַד מִן הָעוֹלָם וְהָלַךְ לוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר: אֵין אוֹמֵר "בַּקְּרוּ גָּמָל" "בַּקְּרוּ חֲזִיר", אֶלָּא "בַּקְּרוּ טָלֶה". וְאִי זֶה — זֶה תַּלְמִיד חָכָם שֶׁפֵּירַשׁ מִן הַתּוֹרָה.

רַבִּי יְהוּדָה בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁפֵּירַשׁ מִן הַתּוֹרָה, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ", וְאוֹמֵר: "מַה מָּצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם בִּי עָוֶל כִּי רָחֲקוּ מֵעָלָיי"!

לָא קַשְׁיָא: כָּאן בַּאֲחוֹתוֹ פְּנוּיָה, כָּאן בְּאֵשֶׁת אִישׁ. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא בְּאֵשֶׁת אִישׁ, וְלָא קַשְׁיָא: כָּאן

דף י.

בְּאוֹנָס, כָּאן בְּרָצוֹן. וְאִיבָּעֵית אֵימָא הָא וְהָא בְּאוֹנָס, וְלָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּאֵשֶׁת כֹּהֵן, כָּאן בְּאֵשֶׁת יִשְׂרְאֵל.

"וְלֵיוֹצֵא וְלַבָּא אֵין שָׁלוֹם", אָמַר רַב: כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵא אָדָם מִדִּבֵּר הֲלָכָה לְדָבָר מִקְרָא — שׁוּב אֵין לוֹ שָׁלוֹם.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: זֶה הַפּוֹרֵשׁ מִתַּלְמוּד לְמִשְׁנָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ מִתַּלְמוּד לְתַלְמוּד.

מַתְנִי' הֱיתֵּר נְדָרִים — פּוֹרְחִין בָּאֲוִיר וְאֵין לָהֶם עַל מָה שֶׁיִּסָּמְכוּ.

הִלְכוֹת שַׁבָּת, חֲגִיגוֹת וְהַמְעִילוֹת — הֲרֵי הֵם כַּהֲרָרִים הַתְּלוּיִן בִּשְׂעָרָה, שֶׁהֵן מִקְרָא מוּעָט וַהֲלָכוֹת מְרוּבּוֹת. הַדִּינִין וְהָעֲבוֹדוֹת הַטְּהָרוֹת וְהַטֻּמְאוֹת וְעֲרָיוֹת — יֵשׁ לָהֶן עַל מָה שֶׁיִּסָּמְכוּ, וְהֵן הֵן גּוּפֵי תּוֹרָה.

גְּמָ' תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יֵשׁ לָהֶם עַל מָה שֶׁיִּסָּמְכוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי יַפְלִיא" "כִּי יַפְלִיא" שְׁתֵּי פְּעָמִים: אַחַת הַפְלָאָה לְאִיסּוּר, וְאַחַת הַפְלָאָה לְהֶיתֵּר.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יֵשׁ לָהֶם עַל מָה שֶׁיִּסָּמְכוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי" — בְּאַפִּי נִשְׁבַּעְתִּי, וְחָזַרְתִּי בִּי.

רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר: יֵשׁ לָהֶם עַל מָה שֶׁיִּסָּמְכוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "כֹּל נָדִיב לִבּוֹ". חֲנַנְיָה בֶּן אֲחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יֵשׁ לָהֶם עַל מָה שֶׁיִּסָּמְכוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "נִשְׁבַּעְתִּי וָאֲקַיֵּימָה לִשְׁמוֹר מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ".

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: אִי הֲוַאי הָתָם, אָמְרִי לְהוּ: דִּידִי עֲדִיפָא מִדִּידְכוּ — שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ" — הוּא אֵינוֹ מוֹחֵל, אֲבָל אֲחֵרִים מוֹחֲלִין לוֹ. אָמַר רָבָא: לְכוּלְּהוּ אִית לְהוּ פִּירְכָא, לְבַר מִדְּשְׁמוּאֵל דְּלֵית לֵיהּ פִּירְכָא.

דְּאִי מִדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר — דִּלְמָא כִּדְרַבִּי יְהוּדָה שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן. דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי טַרְפוֹן: לְעוֹלָם אֵין אֶחָד מֵהֶם נָזִיר, שֶׁלֹּא נִיתְּנָה נְזִירוּת אֶלָּא לְהַפְלָאָה.

אִי מִדְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ — דִּלְמָא הָכִי קָאָמַר: בְּאַפֵּי נִשְׁבַּעְתִּי — וְלָא הֲדַרְנָא בִּי. אִי מִדְּרַבִּי יִצְחָק — דִּלְמָא לְאַפּוֹקֵי מִדְּשְׁמוּאֵל. דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: גָּמַר בְּלִבּוֹ — צָרִיךְ שֶׁיּוֹצִיא בִּשְׂפָתָיו, וְהָא קָא מַשְׁמַע לַן: דְּאַף עַל גַּב דְּלֹא הוֹצִיא בִּשְׂפָתָיו.

אִי מִדְּחָנַנְיָה בֶּן אָחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ — דִּלְמָא כְּרַב גִּידֵּל אָמַר רַב. דְּאָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: מְנַיִן שֶׁנִּשְׁבָּעִין לְקַיֵּים אֶת הַמִּצְוָה — שֶׁנֶּאֱמַר: "נִשְׁבַּעְתִּי וָאֲקַיֵּימָה לִשְׁמוֹר מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ".

אֶלָּא דִּשְׁמוּאֵל לֵית לֵיהּ פִּירְכָא. אָמַר רָבָא, וְאִיתֵּימָא רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: הַיְינוּ דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: טָבָא חָדָא פִּלְפְּלְתָא חֲרִיפְתָּא מִמְּלֵי צַנָּא דְּקָרֵי.

הִלְכוֹת שַׁבָּת. מִיכְתַּב כְּתִיבָן! לָא צְרִיכָא, לְכִדְרַבִּי אַבָּא. דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא: הַחוֹפֵר גּוּמָּא בְּשַׁבָּת וְאֵין צָרִיךְ אֶלָּא לַעֲפָרָהּ — פָּטוּר עָלֶיהָ.

כְּמַאן — כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּאָמַר: מְלָאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ — פָּטוּר עָלֶיהָ.

אֲפִילּוּ תֵּימָא לְרַבִּי יְהוּדָה: הָתָם מְתַקֵּן, הָכָא מְקַלְקֵל הוּא.

מַאי "כַּהֲרִירִין הַתְּלוּיִין בְּשַׂעֲרָה"?

דף י:

מְלֶאכֶת מַחְשֶׁבֶת אָסְרָה תּוֹרָה, וּמְלֶאכֶת מַחְשֶׁבֶת לָא כְּתִיבָא.

חֲגִיגוֹת. מִיכְתַּב כְּתִיבָן! לָא צְרִיכָא, לְכְדַאֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי: מִמַּאי דְּהַאי "וְחַגּוֹתָם אוֹתוֹ חַג לַה'" — זְבִיחָה? דִּלְמָא "חוֹגּוּ חַגָּא" קָאָמַר רַחֲמָנָא!

אֶלָּא מֵעַתָּה, דִּכְתִיב "וְיָחוֹגּוּ לִי בַּמִּדְבָּר", הָכִי נָמֵי דְּחוֹגּוּ חַגָּא הוּא? וְכִי תֵּימָא הָכִי נָמֵי, וְהָכְתִיב: "וַיֹּאמַר מֹשֶׁה גַּם אַתָּה תִּתֵּן בְּיָדֵינוּ זְבָחִים וְעֹלוֹת".

דִּלְמָא הָכִי קָאָמַר רַחֲמָנָא: "אִכְלוּ וּשְׁתוּ וְחוֹגּוּ חַגָּא קַמַּאי"? לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: "וְלֹא יָלִין חֵלֶב חַגִּי עַד בֹּקֶר", וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּחוֹגֵּא הוּא, תַּרְבָּא לְחַגָּא אִית לֵיהּ?!

וְדִלְמָא הָכִי קָאָמַר רַחֲמָנָא: חֵלֶב הַבָּא בְּזְמַן חַג — "לֹא יָלִין"!

אֶלָּא מֵעַתָּה: הַבָּא בְּזְמַן חַג — הוּא דְּלֹא יָלִין, הָא דְּכָל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ — יָלִין?! "כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר", כְּתִיב!

דִּלְמָא אִי מֵהָהוּא, הֲוָה אָמֵינָא: הָהוּא לַעֲשׂוֹת כְּתַב רַחֲמָנָא, הַאי לְלָאו!

לְלָאו כְּתַב קְרָא אַחֲרִינָא: ״וְלֹא יָלִין מִן הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר״. וְדִלְמָא לַעֲבוֹר עָלָיו בִּשְׁנֵי לְאוִין וַעֲשֵׂה!

אֶלָּא: אָתְיָא ״מִדָּבָר״ ״מִדָּבָר״. כְּתִיב הָכָא: ״וְיָחוֹגּוּ לִי בַּמִּדְבָּר״, וּכְתִיב הָתָם: ״הַזְּבָחִים וּמִנְחָה הִגַּשְׁתֶּם לִי בַּמִּדְבָּר״, מָה לְהַלָּן זְבָחִים — אַף כָּאן זְבָחִים.

וּמַאי ״כַּהֲרָרִין הַתְּלוּיִין בִּשְׂעָרָה״ — דִּבְרֵי תוֹרָה מִדִּבְרֵי קַבָּלָה לָא יָלְפִינַן.

מְעִילוֹת. מֵיכְתָּב כְּתִיבָן! אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: לֹא נִצְרְכָא אֶלָּא לְכִדְתַנְיָן: הַשְּׁלִיחַ שֶׁעָשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ — בַּעַל הַבַּיִת מָעַל, לֹא עָשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ — שְׁלִיחַ מָעַל.

וְכִי עָשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ, אַמַּאי מָעַל? וְכִי זֶה חוֹטֵא וְזֶה מִתְחַיֵּיב? הֵיכִי כַּהֲרָרִין הַתְּלוּיִין בִּשְׂעָרָה.

אָמַר רָבָא: וּמַאי קוּשְׁיָא? דִּלְמָא שְׁאנֵי מְעִילָה דְּיָלְפָא ״חֵטְא״ ״חֵטְא״ מִתְּרוּמָה, מָה הָתָם שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ — אַף כָּאן שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ?

אֶלָּא אָמַר רָבָא: לֹא נִצְרְכָא אֶלָּא לְכִדְתַנְיָא: נִזְכַּר בַּעַל הַבַּיִת וְלֹא נִזְכַּר שְׁלִיחַ — שְׁלִיחַ מָעַל. שְׁלִיחַ עָנְיָא מַאי קָא עָבֵיד? הֵיכִי כַּהֲרָרִין הַתְּלוּיִין בִּשְׂעָרָה.

אָמַר רַב אָשֵׁי: מַאי קוּשְׁיָא? דִּלְמָא מִידֵּי דְּהָוָה אַמּוֹצִיא מְעוֹת הֶקְדֵּשׁ לְחוּלִּין!

אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: לֹא נִצְרְכָא אֶלָּא לְכִדְתַנְיָן: נָטַל אֶבֶן אוֹ קוֹרָה שֶׁל הֶקְדֵּשׁ — הֲרֵי זֶה לֹא מָעַל, נְתָנָהּ לַחֲבֵירוֹ — הוּא מָעַל וַחֲבֵירוֹ לֹא מָעַל. מִכְּדֵי מִישְׁקָל שַׁקְלַהּ, מָה לִי הוּא וּמָה לִי חֲבֵירוֹ? הֵיכִי כַּהֲרָרִין הַתְּלוּיִין בִּשְׂעָרָה.

וּמַאי קוּשְׁיָא? דִּלְמָא כְּדִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: הָכָא

דף יא.

בְּגִזְבַּר הַמְסוּרוֹת לוֹ אַבְנֵי בִנְיָן עִסְקִינַן, דְּכָל הֵיכָא דְּמַנְּחָה — בְּרְשׁוּתָא דִּידֵיהּ מַנְּחָה.

אֶלָּא מִסֵּיפָא: בְּנָאָהּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ — הֲרֵי זֶה לֹא מָעַל עַד שֶׁיְּדוּר תַּחְתֶּיהָ בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה. מִכְּדֵי שַׁנּוֹיֵי שַׁנְּייהּ, מָה לִי דָּר וּמָה לִי לָא דָּר, הֵיכִי כַּהֲרָרִין הַתְּלוּיִין בִּשְׂעָרָה?

וּמַאי קוּשְׁיָא? דִּלְמָא לְכִדְרַב. דְּאָמַר רַב: כְּגוֹן שֶׁהִנִּיחָהּ עַל פִּי אֲרוּבָּה. אִי דָּר בֵּיהּ — אִין, לָא דָּר בֵּיהּ — לָא.

אֶלָּא לְעוֹלָם כִּדְרָבָא. וּדְקָא קַשְׁיָא לָךְ: מִידֵּי דְּהָוָה אַמּוֹצִיא מְעוֹת הֶקְדֵּשׁ לְחוּלִּין, הָתָם מִידָּע יָדַע דְּאִיכָּא זוּזֵי דְּהֶקְדֵּשׁ, אִיבַּעְיָא לֵיהּ לְעַיּוֹנֵי. הָכָא מִי יָדַע! הֵיכִי כַּהֲרָרִין הַתְּלוּיִין בִּשְׂעָרָה.

מְקָרֶא מוּעָט וְהֶלְכוֹת מְרוּבּוֹת. תָּנָא: נְגָעִים וְאׇהָלוֹת, מִקְרָא מוּעָט וְהֶלְכוֹת מְרוּבּוֹת. נְגָעִים מְקָרֶא מוּעָט? נְגָעִים מְקָרֶא מְרוּבֶּה הוּא! אָמַר רַב פָּפָּא, הָכִי קָאָמַר: נְגָעִים — מִקְרָא מְרוּבֶּה וְהֶלְכוֹת מוּעָטוֹת, אׇהָלוֹת — מִקְרָא מוּעָט וְהֶלְכוֹת מְרוּבּוֹת.

וּמַאי נָפְקָא מִינַהּ? אִי מִסְתַּפְקָא לָךְ מִילְּתָא בִּנְגָעִים — עַיֵּין בְּקְרֵאֵי, וְאִי מִסְתַּפְקָא לָךְ מִילְּתָא בְּאׇהָלוֹת — עַיֵּין בְּמַתְנִיתִין.

דִּינִין. מִיכְתַּב כְּתִיבָן! לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְכִדְרַבִּי.

דְּתַנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: ״נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ״ — מָמוֹן. אַתָּה אוֹמֵר מָמוֹן, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא נֶפֶשׁ מַמָּשׁ? נֶאֱמְרָה נְתִינָה לְמַטָּה. וְנֶאֱמְרָה נְתִינָה לְמַעְלָה. מָה לְהַלָּן — מָמוֹן, אַף כָּאן — מָמוֹן.

עֲבוֹדוֹת. מִיכְתַּב כְּתִיבָן! לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְהוֹלָכַת הַדָּם. דְּתַנְיָא: ״וְהִקְרִיבוּ״, זוֹ קַבָּלַת הַדָּם. וְאַפְּקֵהּ רַחֲמָנָא בִּלְשׁוֹן הוֹלָכָה, דִּכְתִיב: ״וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה״, וְאָמַר מָר: זוֹ הוֹלָכַת אֵבָרִים לַכֶּבֶשׁ.

לְמֵימְרָא דְּהוֹלָכָה לָא תַּפְקַהּ מִכְּלַל קַבָּלָה.

טְהָרוֹת. מִיכְתַּב כְּתִיבָן! לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְשִׁיעוּר מִקְוֶה דְּלָא כְּתִיבָא, דְּתַנְיָא: ״וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם״ — בְּמֵי מִקְוֶה. ״אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ״ — מַיִם שֶׁכָּל גּוּפוֹ עוֹלֶה בָּהֶן, וְכַמָּה הֵן — אַמָּה עַל אַמָּה בְּרוּם שְׁלֹשׁ אַמּוֹת. וְשִׁיעֲרוּ חֲכָמִים מֵי מִקְוֶה אַרְבָּעִים סְאָה.

טְמָאוֹת. מִיכְתַּב כְּתִיבָן! לֹא נִצְרְכָא אֶלָּא לְכַעֲדָשָׁה מִן הַשֶּׁרֶץ, דְּלָא כְּתִיבָא. דְּתַנְיָא: ״בָּהֶם״ —

יָכוֹל בְּכוּלָּן, תַּלְמוּד לוֹמַר: ״מֵהֶם״. יָכוֹל בְּמִקְצָתָן — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״בָּהֶם״.

הָא כַּיצַד? עַד שֶׁיַּגִּיעַ בְּמִקְצָתוֹ שֶׁהוּא כְּכוּלּוֹ. שִׁיעֲרוּ חֲכָמִים בְּכַעֲדָשָׁה, שֶׁכֵּן חוֹמֶט — תְּחִלָּתוֹ בְּכַעֲדָשָׁה. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כִּזְנַב הַלְּטָאָה.

עֲרָיוֹת. מִיכְתַּב כְּתִיבָן! לֹא נִצְרְכָה

דף יא:

לְבִתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ, דְּלָא כְּתִיבָא.

דְּאָמַר רָבָא, אָמַר לִי רַבִּי יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי: אָתְיָא ״הֵנָּה״ ״הֵנָּה״.

אָתְיָא ״זִימָּה״ ״זִימָּה״.

הֵן הֵן גּוּפֵי תּוֹרָה. הֲנֵי — אִין, הֲנָךְ לָא? אֶלָּא אֵימָא: הֵן וְהֵן גּוּפֵי תּוֹרָה.

הֲדַרַן עֲלָךְ הַכֹּל חַיָּיבִין

אֵין דּוֹרְשִׁין בָּעֲרָיוֹת בִּשְׁלֹשָׁה, וְלֹא בְּמַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית בִּשְׁנַיִם, וְלֹא בַּמֶּרְכָּבָה בְּיָחִיד, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה חָכָם וּמֵבִין מִדַּעְתּוֹ.

כָּל הַמְסְתַּכֵּל בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים, רָתוּי לוֹ כְּאִילּוּ לֹא בָּא לָעוֹלָם: מָה לְמַעְלָה, מָה לְמַטָּה, מָה לְפָנִים, וּמָה לְאָחוֹר. וְכָל שֶׁלֹּא חָס עַל כְּבוֹד קוֹנוֹ, רָתוּי לוֹ שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם.

גְּמָ׳ אָמְרַתְּ בְּרֵישָׁא: וְלֹא בַּמֶּרְכָּבָה בְּיָחִיד, וַהֲדַר אָמְרַתְּ: אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה חָכָם וּמֵבִין מִדַּעְתּוֹ!

הָכִי קָאָמַר: אֵין דּוֹרְשִׁין בָּעֲרָיוֹת לִשְׁלֹשָׁה, וְלֹא בְּמַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית לִשְׁנַיִם, וְלֹא בַּמֶּרְכָּבָה לְיָחִיד, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה חָכָם וּמֵבִין מִדַּעְתּוֹ.

אֵין דּוֹרְשִׁין בָּעֲרָיוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. מַאי טַעְמָא? אִילֵימָא מִשּׁוּם דִּכְתִיב: "אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ". "אִישׁ אִישׁ" — תְּרֵי, "שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ" — חַד, וְאָמַר רַחֲמָנָא: "לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת עֶרְוָה". אֶלָּא מֵעַתָּה, דִּכְתִיב: "אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו", "אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן מִזַּרְעוֹ לַמּוֹלֶךְ", הָכִי נָמֵי?

אֶלָּא הָנְהוּ — מִיבְּעֵי לֵיהּ לְרַבּוֹת אֶת הַגּוֹיִם, שֶׁמּוּזְהָרִין עַל בִּרְכַּת הַשֵּׁם וְעַל עֲבוֹדָה זָרָה כְּיִשְׂרָאֵל.

הַאי נָמֵי מִיבְּעֵי לֵיהּ לְרַבּוֹת אֶת הַגּוֹיִם שֶׁמּוּזְהָרִין עַל הָעֲרָיוֹת כְּיִשְׂרָאֵל.

אֶלָּא, מִדִּכְתִיב: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי", "וּשְׁמַרְתֶּם" — תְּרֵי, "מִשְׁמַרְתִּי" — חַד, וְאָמַר רַחֲמָנָא: "לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת מֵחֻקּוֹת הַתּוֹעֵבוֹת".

אֶלָּא מֵעַתָּה דִּכְתִיב: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת", "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת", "וּשְׁמַרְתֶּם אֵת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ", הָכִי נָמֵי?

אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: מַאי אֵין דּוֹרְשִׁין בָּעֲרָיוֹת בִּשְׁלֹשָׁה — אֵין דּוֹרְשִׁין בְּסִתְרֵי עֲרָיוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. מַאי טַעְמָא — סְבָרָא הוּא. בֵּי תְּרֵי כִּי יָתְבִי קַמֵּי רַבַּיְיהוּ, חַד שָׁקֵיל וְטָרֵי בַּהֲדֵי רַבַּיְיהוּ, וְאִידַּךְ מַצְלֵי אוּדְנֵיהּ לִגְמָרָא. תְּלָתָא, חַד שָׁקֵיל וְטָרֵי בַּהֲדֵי רַבַּיְיהוּ, וְהָנָךְ תְּרֵי שָׁקְלוּ וְטָרוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי, וְלָא יָדְעִי מַאי קָאָמַר רַבַּיְיהוּ, וְאָתוּ לְמִישְׁרֵי אִיסּוּרָא בָּעֲרָיוֹת.

אִי הָכִי, כָּל הַתּוֹרָה נָמֵי!

עֲרָיוֹת שָׁאנֵי, דְּאָמַר מָר: גָּזֵל וַעֲרָיוֹת — נַפְשׁוֹ [שֶׁל אָדָם] מְחַמְּדָתָן וּמִתְאַוֶּה לָהֶם.

אִי הָכִי, גָּזֵל נָמֵי? עֲרָיוֹת, בֵּין בְּפָנָיו בֵּין שֶׁלֹּא בְּפָנָיו נְפִישׁ יְצָרֵיהּ. גָּזֵל, בְּפָנָיו — נְפִישׁ יְצָרֵיהּ, שֶׁלֹּא בְּפָנָיו — לָא נְפִישׁ יְצָרֵיהּ.

"וְלֹא בְּמַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית בִּשְׁנַיִם". מְנָא הָנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנָן: "כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשׁוֹנִים" — יָחִיד שׁוֹאֵל, וְאֵין שְׁנַיִם שׁוֹאֲלִין.

יָכוֹל יִשְׁאַל אָדָם קוֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, תַּלְמוּד לוֹמַר: "לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ".

יָכוֹל לֹא יִשְׁאַל אָדָם מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית, תַּלְמוּד לוֹמַר: "לְיָמִים רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ".

יָכוֹל יִשְׁאַל אָדָם מָה לְמַעְלָה וּמָה לְמַטָּה מָה לְפָנִים וּמָה לְאָחוֹר — תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם", מִלְּמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם — אַתָּה שׁוֹאֵל, וְאֵין אַתָּה שׁוֹאֵל מָה לְמַעְלָה מָה לְמַטָּה, מָה לְפָנִים מָה לְאָחוֹר.

דף יב.

הַשְׁתָּא דְּנָפְקָא לֵיהּ מִ"לְּמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם", "לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ" — לְמָה לִי?

כִּדְרַבִּי אֶלְעָזָר. דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אָדָם הָרִאשׁוֹן מִן הָאָרֶץ עַד לָרָקִיעַ, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ". וְכֵיוָן שֶׁסָּרַח — הִנִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדָיו עָלָיו וּמִיעֲטוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "אָחוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה".

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אָדָם הָרִאשׁוֹן, מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ הָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם", כֵּיוָן שֶׁסָּרַח הִנִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדוֹ עָלָיו וּמִיעֲטוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה".

אִי הָכִי, קָשׁוּ קְרָאֵי אַהֲדָדֵי! אִידֵּי וְאִידֵּי חַד שִׁיעוּרָא הוּא.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: עֲשָׂרָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן, וְאֵלּוּ הֵן: שָׁמַיִם וָאָרֶץ, תֹּהוּ וָבֹהוּ, אוֹר וְחֹשֶׁךְ, רוּחַ וּמַיִם, מִדַּת יוֹם וּמִדַּת לַיְלָה.

שָׁמַיִם וָאָרֶץ — דִּכְתִיב: "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ", תֹּהוּ וָבֹהוּ — דִּכְתִיב: "וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ", אוֹר וְחֹשֶׁךְ, חֹשֶׁךְ — דִּכְתִיב: "וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם", אוֹר — דִּכְתִיב: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר", רוּחַ וּמַיִם — דִּכְתִיב: "וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם", מִדַּת יוֹם וּמִדַּת לַיְלָה — דִּכְתִיב: "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד".

תָּנָא: תֹּהוּ — קַו יָרוֹק שֶׁמַּקִּיף אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ, שֶׁמִּמֶּנּוּ יָצָא חֹשֶׁךְ, שֶׁנֶּאֱמַר: "יָשֶׁת חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו". בֹּהוּ — אֵלּוּ אֲבָנִים הַמְּפוּלָּמוֹת הַמְשׁוּקָעוֹת בַּתְּהוֹם, שֶׁמֵּהֶן יוֹצְאִין מַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנָטָה עָלֶיהָ קַו תֹּהוּ וַאֲבְנֵי בֹהוּ".

וְאוֹר בְּיוֹם רִאשׁוֹן אֵיבָּרִי? וְהָכְתִיב: "וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם", וּכְתִיב: "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי"!

כִּדְרַבִּי אֶלְעָזָר. דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אוֹר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיוֹם רִאשׁוֹן, אָדָם צוֹפֶה בּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ. כֵּיוָן שֶׁנִּסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדוֹר הַמַּבּוּל וּבְדוֹר הַפְּלָגָה וְרָאָה שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם מְקוּלְקָלִים — עָמַד וּגְנָזוֹ מֵהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְמַנַּע מְרַשְּׁעִים אוֹרָם".

וּלְמִי גְּנָזוֹ — לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב", וְאֵין "טוֹב" אֶלָּא צַדִּיק, שֶׁנֶּאֱמַר: "אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב".

כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹר שֶׁגְּנָזוֹ לַצַּדִּיקִים שָׂמַח, שֶׁנֶּאֱמַר: "אוֹר צַדִּיקִים יִשְׂמָח".

כְּתַנָּאֵי: אוֹר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיוֹם רִאשׁוֹן, אָדָם צוֹפֶה וּמַבִּיט בּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי יַעֲקֹב. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הֵן הֵן מְאוֹרוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן, וְלֹא נִתְלוּ עַד יוֹם רְבִיעִי.

אָמַר רַב זוּטְרָא בַּר טוֹבִיָּא אָמַר רַב: בַּעֲשָׂרָה דְּבָרִים נִבְרָא הָעוֹלָם: בְּחָכְמָה וּבִתְבוּנָה וּבְדַעַת, וּבְכֹחַ וּבִגְעָרָה וּבִגְבוּרָה, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים.

בְּחָכְמָה וּבִתְבוּנָה — דִּכְתִיב: ”ה׳ בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה”. בְּדַעַת — דִּכְתִיב: ”בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקָעוּ”. בְּכֹחַ וּגְבוּרָה, דִּכְתִיב: ”מֵכִין הָרִים בְּכֹחוֹ נֶאְזָר בִּגְבוּרָה”. בִּגְעָרָה — דִּכְתִיב: ”עַמּוּדֵי שָׁמַיִם יְרוֹפָפוּ וְיִתְמְהוּ מִגַּעֲרָתוֹ”. בְּצֶדֶק וּמִשְׁפָּט — דִּכְתִיב: ”צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ”. בְּחֶסֶד וְרַחֲמִים — דִּכְתִיב: ”זְכֹר רַחֲמֶיךָ ה׳ וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה”.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הָיָה מַרְחִיב וְהוֹלֵךְ כְּשִׁתֵּי פַּקְעִיּוֹת שֶׁל שְׁתִי, עַד שֶׁגָּעַר בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֶעֱמִידוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ”עַמּוּדֵי שָׁמַיִם יְרוֹפָפוּ וְיִתְמְהוּ מִגַּעֲרָתוֹ”, וְהַיְינוּ דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מַאי דִּכְתִיב: ”אֲנִי אֵל שַׁדַּי” — אֲנִי הוּא שֶׁאָמַרְתִּי לָעוֹלָם דַּי. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַיָּם הָיָה מַרְחִיב וְהוֹלֵךְ, עַד שֶׁגָּעַר בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיִבְּשׁוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ”גּוֹעֵר בַּיָּם וַיַּבְּשֵׁהוּ וְכָל הַנְּהָרוֹת הֶחֱרִיב”.

תָּנוּ רַבָּנָן, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שָׁמַיִם נִבְרְאוּ תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ נִבְרֵאת הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר: ”בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ”. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֶרֶץ נִבְרֵאת תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: ”בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה׳ אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם”.

אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי: לְדִבְרֵיכֶם, אָדָם בּוֹנֶה עֲלִיָּיה וְאַחַר כָּךְ בּוֹנֶה בַּיִת?! שֶׁנֶּאֱמַר: ”הַבּוֹנֶה בַּשָּׁמַיִם מַעֲלוֹתָיו וַאֲגוּדָּתוֹ עַל אֶרֶץ יְסָדָהּ”. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל: לְדִבְרֵיכֶם, אָדָם עוֹשֶׂה שִׁרְפְּרָף, וְאַחַר כָּךְ עוֹשֶׂה כִּסֵּא?! שֶׁנֶּאֱמַר: ”כֹּה אָמַר ה׳ הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדוֹם רַגְלָי”. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זֶה וָזֶה כְּאַחַת נִבְרְאוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: ”אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וִימִינִי טִפָּחָה שָׁמָיִם קוֹרֵא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעַמְדוּ יַחְדָּו”.

וְאִידָךְ, מַאי ”יַחְדָּו”? דְּלָא מִשְׁתַּלְּפִי מֵהֲדָדֵי. קְשׁוּ קְרָאֵי אַהֲדָדֵי! אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כְּשֶׁנִּבְרְאוּ — בָּרָא שָׁמַיִם וְאַחַר כָּךְ בָּרָא הָאָרֶץ, וּכְשֶׁנִּטָּה — נָטָה הָאָרֶץ וְאַחַר כָּךְ נָטָה שָׁמַיִם.

מַאי ”שָׁמַיִם”? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: שֶׁשָּׁם מַיִם. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: אֵשׁ וּמַיִם, מְלַמֵּד שֶׁהֶבְיאָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּטָרְפָן זֶה בָּזֶה, וְעָשָׂה מֵהֶן רָקִיעַ.

שָׁאַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֶת רַבִּי עֲקִיבָא כְּשֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ, אָמַר לֵיהּ: אַתָּה שֶׁשִּׁמַּשְׁתָּ אֶת נַחוּם אִישׁ גַּם זוּ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, שֶׁהָיָה דּוֹרֵשׁ כָּל ”אֶתְּיִן” שֶׁבַּתּוֹרָה, ”אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ”, מָה הָיָה דּוֹרֵשׁ בָּהֶן? אָמַר לוֹ: אִילּוּ נֶאֱמַר ”שָׁמַיִם וָאָרֶץ”, הָיִיתִי אוֹמֵר: ”שָׁמַיִם” —

שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עַכְשָׁיו שֶׁנֶּאֱמַר: "אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ", "שָׁמַיִם" — שָׁמַיִם מַמָּשׁ, "אָרֶץ" — אֶרֶץ מַמָּשׁ.

דף יב:

"אֵת הָאָרֶץ" לָמָּה לִי — לְהַקְדִּים שָׁמַיִם לָאָרֶץ. "וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ", מִכְּדֵי בְּשָׁמַיִם אַתְחֵיל בְּרֵישָׁא, מַאי שְׁנָא דִּקָּא חָשֵׁיב מַעֲשֵׂה אֶרֶץ? תָּנָא דְּבֵי רַ' יִשְׁמָעֵאל: מָשָׁל לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁאָמַר לַעֲבָדָיו: הַשְׁכִּימוּ לְפִתְחִי. הַשְׁכִּים וּמָצָא נָשִׁים וַאֲנָשִׁים. לְמִי מְשַׁבֵּחַ — לְמִי שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהַשְׁכִּים וְהִשְׁכִּים.

תַּנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אוֹי לָהֶם לַבְּרִיּוֹת, שֶׁרוֹאוֹת, וְאֵינָן יוֹדְעוֹת מָה רוֹאוֹת. עוֹמְדוֹת, וְאֵין יוֹדְעוֹת עַל מָה הֵן עוֹמְדוֹת. הָאָרֶץ עַל מָה עוֹמֶדֶת — עַל הָעַמּוּדִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַמַּרְגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלָּצוּן". עַמּוּדִים, עַל הַמַּיִם — שֶׁנֶּאֱמַר: "לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם". מַיִם, עַל הֶהָרִים — שֶׁנֶּאֱמַר: "עַל הָרִים יַעַמְדוּ מָיִם". הָרִים, בְּרוּחַ — שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבוֹרֵא רוּחַ". רוּחַ, בִּסְעָרָה — שֶׁנֶּאֱמַר: "רוּחַ סְעָרָה עוֹשָׂה דְבָרוֹ". סְעָרָה, תְּלוּיָה בִּזְרוֹעוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא — שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמִתַּחַת זְרוֹעוֹת עוֹלָם".

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַל שְׁנַיִם עָשָׂר עַמּוּדִים עוֹמֶדֶת, שֶׁנֶּאֱמַר: "יַצֵּב גְּבוּלוֹת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". וְיֵשׁ אוֹמְרִים: שִׁבְעָה עַמּוּדִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה". רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ אוֹמֵר: עַל עַמּוּד אֶחָד, וְצַדִּיק שְׁמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם".

אָמַר רַב יְהוּדָה: שְׁנֵי רְקִיעִים הֵן, שֶׁנֶּאֱמַר: "הֵן לַה' אֱלֹהֶיךָ הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמָיִם".

רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: שִׁבְעָה, וְאֵלּוּ הֵן: וִילוֹן, רָקִיעַ, שְׁחָקִים, זְבוּל, מָעוֹן, מָכוֹן, עֲרָבוֹת. וִילוֹן — אֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ כְּלוּם, אֶלָּא נִכְנָס שַׁחֲרִית וְיוֹצֵא עַרְבִית, וּמְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַנּוֹטֶה כַדּוֹק שָׁמַיִם וַיִּמְתָּחֵם כָּאֹהֶל לָשָׁבֶת". רָקִיעַ — שֶׁבּוֹ חַמָּה וּלְבָנָה כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת קְבוּעִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם". שְׁחָקִים — שֶׁבּוֹ רַחֲיַיִם עוֹמְדוֹת וְטוֹחֲנוֹת מָן לַצַּדִּיקִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְצַו שְׁחָקִים מִמָּעַל וְדַלְתֵי שְׁמַיִם פָּתָח. וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם מָן לֶאֱכוֹל וְגוֹ'".

זְבוּל — שֶׁבּוֹ יְרוּשָׁלַיִם וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וּמִזְבֵּחַ בָּנוּי, וּמִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל עוֹמֵד וּמַקְרִיב עָלָיו קָרְבָּן, שֶׁנֶּאֱמַר: "בָּנֹה בָנִיתִי בֵּית זְבוּל לָךְ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים". וּמְנָלַן דְּאִיקְּרִי שָׁמַיִם, דִּכְתִיב: "הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה מִזְּבוּל קָדְשְׁךָ וְתִפְאַרְתֶּךָ".

מָעוֹן — שֶׁבּוֹ כִּיתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, שֶׁאוֹמְרוֹת שִׁירָה בַּלַּיְלָה וְחָשׁוֹת בַּיּוֹם, מִפְּנֵי כְבוֹדָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי".

אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה בַּלַּיְלָה — הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד בַּיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״יוֹמָם יְצַוֶּה ה׳ חַסְדּוֹ״. וּמָה טַעַם ״יוֹמָם יְצַוֶּה ה׳ חַסְדּוֹ״ — מְשׁוּם ״וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי״. וְאֵיכָא דְּאָמְרִי, אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא דּוֹמֶה לְלַיְלָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא דּוֹמֶה לְיוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״יוֹמָם יְצַוֶּה ה׳ חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירֹה עִמִּי״.

אָמַר רַבִּי לֵוִי כָּל הַפּוֹסֵק מִדִּבְרֵי תוֹרָה וְעוֹסֵק בְּדִבְרֵי שִׂיחָה — מַאֲכִילִין אוֹתוֹ גַּחֲלֵי רְתָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ״הַקּוֹטְפִים מַלּוּחַ עֲלֵי שִׂיחַ וְשֹׁרֶשׁ רְתָמִים לַחְמָם״. וּמְנָלַן דְּאִיקְּרִי שָׂמִים — שֶׁנֶּאֱמַר: ״הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם״.

מְכוֹן — שֶׁבּוֹ אוֹצְרוֹת שֶׁלֶג וְאוֹצְרוֹת בָּרָד, וַעֲלִיַּית טְלָלִים רָעִים, וַעֲלִיַּית אֲגָלִים, וְחַדְרָהּ שֶׁל סוּפָה [וּסְעָרָה], וּמְעָרָה שֶׁל קִיטּוֹר. וְדַלְתוֹתֶיהָן אֵשׁ — שֶׁנֶּאֱמַר: ״יִפְתַּח ה׳ לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב״.

הָנֵי בִּרְקִיעָא אִיתַּנְהוּ? הָנֵי בְּאַרְעָא אִיתַּנְהוּ! דִּכְתִיב: ״הַלְלוּ אֶת ה׳ מִן הָאָרֶץ תַּנִּינִים וְכָל תְּהוֹמוֹת אֵשׁ וּבָרָד שֶׁלֶג וְקִיטוֹר רוּחַ סְעָרָה עוֹשָׂה דְּבָרוֹ״! אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: דָּוִד בִּיקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, וְהוֹרִידָן לָאָרֶץ. אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, ״לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגוּרְךָ (בְּמְגוּרְךָ) רָע״. צַדִּיק אַתָּה ה׳, לֹא יָגוּר בִּמְגוּרְךָ רָע. וּמְנָלַן דְּאִיקְּרִי ״שָׂמִים״ — דִּכְתִיב: ״וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׂמִים מְכוֹן שִׁבְתֶּךָ״.

עֲרָבוֹת — שֶׁבּוֹ צֶדֶק מִשְׁפָּט וּצְדָקָה, גְּנָזֵי חַיִּים וְגִנְזֵי שָׁלוֹם וְגִנְזֵי בְּרָכָה, וְנִשְׁמָתָן שֶׁל צַדִּיקִים, וְרוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת שֶׁעֲתִידִ[וֹת] לְהִיבָּרְאוֹת, וְטַל שֶׁעֲתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲיוֹת בּוֹ מֵתִים. צֶדֶק וּמִשְׁפָּט — דִּכְתִיב: ״צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ״. צְדָקָה — דִּכְתִיב: ״וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה כַּשִּׁרְיוֹן״. גְּנָזֵי חַיִּים — דִּכְתִיב: ״כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים״. וְגִנְזֵי שָׁלוֹם — דִּכְתִיב: ״וַיִּקְרָא לוֹ ה׳ שָׁלוֹם״. וְגִנְזֵי בְרָכָה — דִּכְתִיב: ״יִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת ה׳״.

נִשְׁמָתָן שֶׁל צַדִּיקִים — דִּכְתִיב: ״וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדוֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ״. רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת שֶׁעֲתִידִ[וֹת] לְהִיבָּרְאוֹת — דִּכְתִיב: ״כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי״. וְטַל שֶׁעֲתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲיוֹת בּוֹ מֵתִים — דִּכְתִיב: ״גֶּשֶׁם נְדָבוֹת תָּנִיף אֱלֹהִים נַחֲלָתְךָ וְנִלְאָה אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ״.

שָׁם אוֹפַנִּים וּשְׁרָפִים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְכִסֵּא הַכָּבוֹד, מֶלֶךְ אֵל חַי רָם וְנִשָּׂא שׁוֹכֵן עֲלֵיהֶם בָּעֲרָבוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: ״סוֹלּוּ לָרוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ״, וּמְנָלַן דְּאִיקְּרִי ״שָׁמַיִם״? אָתְיָא ״רְכִיבָה״ ״רְכִיבָה״, כְּתִיב הָכָא: ״סוֹלּוּ לָרוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת״ וּכְתִיב הָתָם: ״רוֹכֵב שָׁמַיִם בְּעֶזְרֶךָ״.

וְחִשֵּׁךְ וְעָנָן וַעֲרָפֶל מַקִּיפִין אוֹתוֹ — שֶׁנֶּאֱמַר: ״עֶשֶׁת חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סוּכָּתוֹ חֶשְׁכַת מַיִם עָבֵי שְׁחָקִים״. וּמִי אִיכָּא חֲשׁוֹכָא קַמֵּי שְׁמַיָּא? וְהָכְתִיב: ״הוּא גָּלֶא עַמִּיקָתָא וּמְסַתְּרָתָא יָדַע מָה בַּחֲשׁוֹכָא וּנְהוֹרָא עִמֵּהּ שְׁרֵא״! לָא קַשְׁיָא: הָא

דף יג.

בְּבָתֵּי גַוְּאֵי, הָא בְּבָתֵּי בָּרָאֵי. וְאָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: עוֹד רָקִיעַ אֶחָד יֵשׁ לְמַעְלָה מֵרָאשֵׁי הַחַיּוֹת, דִּכְתִיב: ״וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח הַנּוֹרָא״.

עַד כָּאן יֵשׁ לְךָ רְשׁוּת לְדַבֵּר, מִכָּאן וְאֵילָךְ — אֵין לְךָ רְשׁוּת לְדַבֵּר, שֶׁכֵּן כָּתוּב בְּסֵפֶר בֶּן סִירָא: ״בַּמּוּפְלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרוֹשׁ, וּבַמְכוּסֶּה מִמְּךָ אַל תַּחְקוֹר. בַּמֶּה שֶׁהוֹרְשִׁיתָ הִתְבּוֹנֵן, אֵין לְךָ עֵסֶק בַּנִּסְתָּרוֹת״. תַּנְיָא, אָמַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: מָה תְּשׁוּבָה הֱשִׁיבַתּוּ בַּת קוֹל לְאוֹתוֹ רָשָׁע בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר ״אֶעֱלֶה עַל בָּמֳתֵי עָב אֶדַּמֶּה לְעֶלְיוֹן״ — יָצְתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה לוֹ: רָשָׁע בֶּן רָשָׁע, בֶּן בְּנוֹ שֶׁל נִמְרוֹד הָרָשָׁע, שֶׁהִמְרִיד כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ עָלַיו בְּמַלְכוּתוֹ —

כַּמָּה שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם — שִׁבְעִים שָׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה״. וַהֲלֹא מִן הָאָרֶץ עַד לָרָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְעוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְכֵן בֵּין כָּל רָקִיעַ וְרָקִיעַ.

לְמַעְלָה מֵהֶן — חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ. רַגְלֵי הַחַיּוֹת כְּנֶגֶד כּוּלָּם, קַרְסוֹלֵי הַחַיּוֹת כְּנֶגֶד כּוּלָּן, שׁוֹקֵי הַחַיּוֹת כְּנֶגֶד כּוּלָּן, רְכוּבֵי הַחַיּוֹת כְּנֶגֶד כּוּלָּן, יַרְכֵי הַחַיּוֹת כְּנֶגֶד כּוּלָּן, גּוּפֵי הַחַיּוֹת כְּנֶגֶד כּוּלָּן, צַוְּארֵי הַחַיּוֹת כְּנֶגֶד כּוּלָּן, רָאשֵׁי הַחַיּוֹת כְּנֶגֶד כּוּלָּן, קַרְנֵי הַחַיּוֹת כְּנֶגֶד כּוּלָּן. לְמַעְלָה מֵהֶן — כִּסֵּא כָּבוֹד. רַגְלֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד כְּנֶגֶד כּוּלָּן, כִּסֵּא הַכָּבוֹד כְּנֶגֶד כּוּלָּן, מֶלֶךְ אֵל חַי וְקַיָּם רָם וְנִשָּׂא שׁוֹכֵן עֲלֵיהֶם, וְאַתָּה אָמַרְתָּ: ״אֶעֱלֶה עַל בָּמֳתֵי עָב אֶדַּמֶּה לְעֶלְיוֹן״ — ״אַךְ אֶל שְׁאוֹל תּוּרַד אֶל יַרְכְּתֵי בוֹר״.

וְלֹא בַּמֶּרְכָּבָה בְּיָחִיד. תְּנֵי רַבִּי חִיָּיא: אֲבָל מוֹסְרִין לוֹ רָאשֵׁי פְּרָקִים. אָמַר רַבִּי זֵירָא: אֵין מוֹסְרִין רָאשֵׁי פְּרָקִים אֶלָּא לְאַב בֵּית דִּין, וּלְכָל מִי שֶׁלִּבּוֹ דּוֹאֵג בְּקִרְבּוֹ. אִיכָּא דְּאָמְרִי, וְהוּא שֶׁלִּבּוֹ דּוֹאֵג בְּקִרְבּוֹ.

אָמַר רַבִּי אַמֵּי: אֵין מוֹסְרִין סִתְרֵי תוֹרָה אֶלָּא לְמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חָמְשָׁה דְּבָרִים: ״שַׂר חֲמִשִּׁים, וּנְשׂוּא פָנִים, וְיוֹעֵץ, וַחֲכַם חֲרָשִׁים, וּנְבוֹן לָחַשׁ״. וְאָמַר רַבִּי אַמֵּי: אֵין מוֹסְרִין דִּבְרֵי תוֹרָה לְגוֹי, שֶׁנֶּאֱמַר: ״לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם״.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי אֶלְעָזָר: תָּא אַגְמְרָךְ בְּמַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה, אָמַר לֵיהּ: לָא קַשְׁאי. כִּי קַשׁ — נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַסִּי: תָּא וְאַגְמְרָךְ בְּמַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה. אָמַר לֵיהּ: אִי זְכַאי גְּמִירְתַּהּ מֵרַבִּי יוֹחָנָן רַבָּךְ.

רַב יוֹסֵף הֲוָה גְּמִיר מַעֲשֶׂה הַמֶּרְכָּבָה. סָבֵי דְּפוּמְבְּדִיתָא הֲווֹ תָּנוּ בְּמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית. אֲמַרוּ לֵיהּ: (לִיגְמוֹר לַן) [לַיגְמְרַן] מָר מַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה. אֲמַר לְהוּ: אַגְמְרוּן לִי מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית. בָּתַר דְּאַגְמְרוּהּ, אֲמַרוּ לֵיהּ: לַיגְמְרַן מָר בְּמַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה! אֲמַר לְהוּ: תְּנֵינָא בְּהוּ "דְּבַשׁ וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֵךְ", דְּבָרִים הַמְּתוּקִין מִדְּבַשׁ וְחָלָב — יְהוּ תַּחַת לְשׁוֹנֵךְ.

רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר מֵהָכָא: "כְּבָשִׂים לִלְבוּשֶׁךָ", דְּבָרִים שֶׁהֵן כִּבְשׁוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם — יִהְיוּ תַּחַת לְבוּשֶׁךָ. אֲמַרוּ לֵיהּ: תְּנַינָן בְּהוּ עַד "וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם". אֲמַר לְהוּ: הֵן הֵן מַעֲשֶׂה הַמֶּרְכָּבָה. מֵיתִיבִי: עַד הֵיכָן מַעֲשֶׂה הַמֶּרְכָּבָה? רַבִּי אוֹמֵר: עַד "וְאֶרְא" בָּתְרָא, רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר: עַד "הַחַשְׁמַל". עַד "וְאֶרְא" מַגְמְרִינַן, מִכָּאן וְאֵילָךְ מַסְרִינַן רָאשֵׁי פְּרָקִים. אִיכָּא דְּאָמְרִי: עַד "וְאֶרְא" מָסְרִינַן רָאשֵׁי פְּרָקִים, מִכָּאן וְאֵילָךְ, אִם הוּא חָכָם מֵבִין מִדַּעְתּוֹ — אֵין, אִי לָא — לָא.

וּמִי דָּרְשִׁינַן בְּחַשְׁמַל? וְהָא הָהוּא יָנוֹקָא דִּדְרַשׁ בְּחַשְׁמַל, וּנְפַקָא נוּרָא וַאֲכַלְתֵּיהּ! שָׁאנֵי יָנוֹקָא, דְּלָאו מָטֵי זִימְנֵיהּ.

אָמַר רַב יְהוּדָה: בְּרַם זָכוּר אוֹתוֹ הָאִישׁ לַטּוֹב, וַחֲנַנְיָה בֶּן חִזְקִיָּה שְׁמוֹ. אִלְמָלֵא הוּא — נִגְנַז סֵפֶר יְחֶזְקֵאל, שֶׁהָיוּ דְּבָרָיו סוֹתְרִין דִּבְרֵי תוֹרָה. מָה עָשָׂה? הֶעֱלוּ לוֹ שְׁלוֹשׁ מֵאוֹת גַּרְבֵי שֶׁמֶן, וְיָשַׁב בַּעֲלִיָּיה וּדְרָשׁוֹ.

תָּנוּ רַבָּנָן: מַעֲשֶׂה בְּתִינוֹק אֶחָד שֶׁהָיָה קוֹרֵא בְּבֵית רַבּוֹ בְּסֵפֶר יְחֶזְקֵאל וְהָיָה מֵבִין בְּחַשְׁמַל, וְיָצְאָה אֵשׁ מֵחַשְׁמַל וּשְׂרָפַתּוּ, וּבִיקְּשׁוּ לִגְנוֹז סֵפֶר יְחֶזְקֵאל. אָמַר לָהֶם חֲנַנְיָה בֶּן חִזְקִיָּה: אִם זֶה חָכָם — הַכֹּל חֲכָמִים הֵן?

מַאי חַשְׁמַל? אָמַר רַב יְהוּדָה:

דף יג:

חַיּוֹת אֵשׁ מְמַלְּלוֹת. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: עִתִּים חָשׁוֹת, עִתִּים מְמַלְּלוֹת. בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּיבּוּר יוֹצֵא מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא — חָשׁוֹת, וּבְשָׁעָה שֶׁאֵין הַדִּיבּוּר יוֹצֵא מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא — מְמַלְּלוֹת.

"וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וְשׁוֹב כְּמַרְאֵה הַבָּזָק". מַאי "רָצוֹא וְשׁוֹב"? אָמַר רַב יְהוּדָה: כְּאוּר הַיּוֹצֵא מִפִּי הַכִּבְשָׁן. מַאי "כְּמַרְאֵה הַבָּזָק"? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: כְּאוּר הַיּוֹצֵא מִבֵּין הַחֲרָסִים. "וְאֶרְא וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן עָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת וְנוֹגַהּ לוֹ סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַחַשְׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ". לְהֵיכָן אָזַל? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שֶׁהָלַךְ לִכְבּוֹשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ תַּחַת נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע. וְכָל כָּךְ לָמָּה? שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ אוּמּוֹת הָעוֹלָם: בְּיַד אוּמָּה

שְׁפָלָה מָסַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בָּנָיו. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִי גָּרַם לִי שֶׁאֶהְיֶה שַׁמָּשׁ לְעוֹבְדֵי פְּסִילִים — עָוֹנוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵן גָּרְמוּ לִי.

"וַאֲרָא הַחַיּוֹת וְהִנֵּה אוֹפַן אֶחָד בָּאָרֶץ אֵצֶל הַחַיּוֹת", אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַלְאָךְ אֶחָד שֶׁהוּא עוֹמֵד בָּאָרֶץ, וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ אֵצֶל הַחַיּוֹת. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: סַנְדַּלְפּוֹן שְׁמוֹ, הַגָּבוֹהַּ מֵחֲבֵרוֹ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. וְעוֹמֵד אֶחוֹרֵי הַמֶּרְכָּבָה וְקוֹשֵׁר כְּתָרִים לְקוֹנוֹ. אִינִי? וְהָכְתִיב: "בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ", מִכְּלָל דִּמְקוֹמוֹ לֵיכָּא דְּיָדַע לֵיהּ! דְּאָמַר שֵׁם אַתְּנָא וְאָזַל וְיָתֵיב בְּרִישֵׁיהּ.

אָמַר רָבָא: כָּל שֶׁרָאָה יְחֶזְקֵאל, רָאָה יְשַׁעְיָה. לְמָה יְחֶזְקֵאל דּוֹמֶה — לְבֶן כְּפָר שֶׁרָאָה אֶת הַמֶּלֶךְ, וּלְמָה יְשַׁעְיָה דּוֹמֶה — לְבֶן כְּרַךְ שֶׁרָאָה אֶת הַמֶּלֶךְ. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מַאי דִּכְתִיב: "אָשִׁירָה לַה' כִּי נָאֹה גָּאָה" — שִׁירָה לְמִי שֶׁמִּתְגָּאֶה עַל הַגֵּאִים. דְּאָמַר מָר: מֶלֶךְ שֶׁבַּחַיּוֹת — אֲרִי, מֶלֶךְ שֶׁבַּבְּהֵמוֹת — שׁוֹר, מֶלֶךְ שֶׁבָּעוֹפוֹת — נֶשֶׁר, וְאָדָם מִתְגָּאֶה עֲלֵיהֶן, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְגָּאֶה עַל כּוּלָּן וְעַל כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ.

כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאל לְאַרְבַּעְתָּן וְגוֹ'", וּכְתִיב: "וְאַרְבָּעָה פָנִים לְאֶחָד פְּנֵי הָאֶחָד פְּנֵי הַכְּרוּב וּפְנֵי הַשֵּׁנִי פְּנֵי אָדָם וְהַשְּׁלִישִׁי פְּנֵי אַרְיֵה וְהָרְבִיעִי פְּנֵי נָשֶׁר", וְאִילּוּ שׁוֹר לָא קָא חָשֵׁיב! אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: יְחֶזְקֵאל בִּיקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים, וַהֲפָכוֹ לִכְרוּב. אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! קְטֵיגּוֹר יֵעָשֶׂה סָנֵיגּוֹר?

מַאי "כְּרוּב"? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: כְּרַבְיָא, שֶׁכֵּן בְּבָבֶל קוֹרִין לְיָנוֹקָא רַבְיָא. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לַאֲבָיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה, דִּכְתִיב: "פְּנֵי הָאֶחָד פְּנֵי הַכְּרוּב וּפְנֵי הַשֵּׁנִי פְּנֵי אָדָם וְהַשְּׁלִישִׁי פְּנֵי אַרְיֵה וְהָרְבִיעִי פְּנֵי נָשֶׁר", הַיְינוּ פְּנֵי כְּרוּב הַיְינוּ פְּנֵי אָדָם? אַפֵּי רַבְרְבֵי וְאַפֵּי זוּטְרֵי.

כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד", וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "וְאַרְבָּעָה פָנִים לְאֶחָת וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְאַחַת לָהֶם"? לָא קַשְׁיָא: כָּאן בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים, כָּאן בִּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים. כִּבְיָכוֹל, שֶׁנִּתְמַעֲטוּ כַּנְפֵי הַחַיּוֹת.

הֵי מִינַּיְיהוּ אִימַּעוּט? אָמַר רַב חֲנַנְאֵל אָמַר רַב: אוֹתָן שֶׁאוֹמְרוֹת שִׁירָה בָּהֶן. כְּתִיב הָכָא: "וּבְשָׁתַיִם יְעוֹפֵף וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר", וּכְתִיב: "הֲתַעְיִף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ".

וְרַבָּנַן אָמְרִי: אוֹתָן שֶׁמְּכַסּוֹת בָּהֶן רַגְלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה", וְאִי לָאו דְּאִימַּעוּט — מָנָא הֲוָה יָדַע? דִּלְמָא דְּאִינַּלַאי וְחָזְיָא לֵיהּ. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, "וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם", הָכִי נָמֵי דְּאִימַּעוּט?! אֶלָּא דְּאִינַּלַאי וְחָזְיָא לֵיהּ, הָכָא נָמֵי — דְּאִינַּלַאי וְחָזְיָא לֵיהּ. הָכִי הַשְׁתָּא?! בִּשְׁלָמָא אַפֵּיהּ — אוֹרַח אַרְעָא לְנַלּוֹיֵי קַמֵּיהּ רַבֵּיהּ. כַּרְעֵיהּ — לָאו אוֹרַח אַרְעָא לְגַלּוֹיֵי קַמֵּיהּ רַבֵּיהּ.

כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "אֶלֶף אַלְפִּין יְשַׁמְּשׁוּנֵיהּ וְרִבּוֹ רִבְבָן קָדָמוֹהִי יְקוּמוּן", וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו"! לָא קַשְׁיָא: כָּאן בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים, כָּאן בִּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים, כִּבְיָכוֹל שֶׁנִּתְמַעֲטָה פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה.

תַּנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר מְשׁוּם אַבָּא יוֹסֵי בֶּן דּוֹסַאי: "אֶלֶף אַלְפִּין יְשַׁמְּשׁוּנֵיהּ" — מִסְפַּר גְּדוּד אֶחָד, "וְלִגְדוּדָיו אֵין מִסְפָּר". וְרַבִּי יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר: "אֶלֶף אַלְפִּין יְשַׁמְּשׁוּנֵיהּ", לְנַהֵר דִּינוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "נְהַר דִּינוּר נָגֵד וְנָפֵק מִן קֳדָמוֹהִי אֶלֶף אַלְפִּין יְשַׁמְּשׁוּנֵיהּ וְרִבּוֹ רִבְבָן קָדָמוֹהִי יְקוּמוּן".

מַהֵיכָן נָפִיק? מִזֵּיעָתָן שֶׁל חַיּוֹת. וּלְהֵיכָן שְׁפִיךְ? אָמַר רַב זוּטְרָא בַּר טוֹבִיָּה אָמַר רַב: עַל רֹאשׁ רְשָׁעִים בְּגֵיהִנָּם, שֶׁנֶּאֱמַר: "הִנֵּה סַעֲרַת ה' חֵמָה יָצְאָה וְסַעַר מִתְחוֹלֵל עַל רֹאשׁ רְשָׁעִים יָחוּל". וְרַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר: עַל אֲשֶׁר קוּמְטוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר קוּמְטוּ וְלֹא עֵת נָהָר יוּצַק יְסוֹדָם". תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן הֶחָסִיד: אֵלּוּ תְּשַׁע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וְאַרְבַּע דּוֹרוֹת שֶׁקּוּמְטוּ לְהִיבָּרְאוֹת

דף יד.

קוֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְלֹא נִבְרְאוּ. עָמַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁתָלָן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְהֵן הֵן עַזֵּי פָנִים שֶׁבַּדּוֹר.

וְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: "אֲשֶׁר קוּמְטוּ" — לִבְרָכָה הוּא דִּכְתִיב. אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמְּקַמְּטִין עַצְמָן עַל דִּבְרֵי תוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלֶּה לָהֶם סוֹד לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "נָהָר יוּצַק יְסוֹדָם".

אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְחִיָּיא בַּר רַב: בַּר אַרְיָא! תָּא אֵימָא לָךְ מִילְּתָא מֵהָנֵי מִילֵּי מְעַלְּיָיתָא דַּהֲוָה אָמַר אֲבוּךְ: כֹּל יוֹמָא וְיוֹמָא נִבְרָאִין מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מִנְּהַר דִּינוּר, וְאָמְרִי שִׁירָה וּבָטְלִי, שֶׁנֶּאֱמַר: "חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ". וּפְלִיגָא דְּרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי. דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: כָּל דִּיבּוּר וְדִיבּוּר שֶׁיּוֹצֵא מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִבְרָא מֶמֶנּוּ מַלְאָךְ אֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר: "בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם".

כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "לְבוּשֵׁיהּ כִּתְלַג חִיוָּר וּשְׂעַר רֵישֵׁיהּ כַּעֲמַר נְקֵא". וּכְתִיב: "קְוָצוֹתָיו תַּלְתַּלִּים שְׁחוֹרוֹת כָּעוֹרֵב"! לָא קַשְׁיָא: כָּאן בִּישִׁיבָה, כָּאן בַּמִּלְחָמָה. דְּאָמַר מָר: אֵין לְךָ נָאֶה בִּישִׁיבָה אֶלָּא זָקֵן, וְאֵין לְךָ נָאֶה בַּמִּלְחָמָה אֶלָּא בָּחוּר.

כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "כָּרְסְיֵהּ שְׁבִיבִין דִּינוּר", וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר: "עַד דִּי כָרְסָוָן רְמִיו וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִיב"! לָא קַשְׁיָא: אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לְדָוִד. כִּדְתַנְיָא: אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לְדָוִד, דִּבְרֵי רַבִּי

עֲקִיבָא. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: עֲקִיבָא, עַד מָתַי אַתָּה עוֹשֶׂה שְׂכִינָה חוֹל?! אֶלָּא: אֶחָד לְדִין וְאֶחָד לִצְדָקָה.

קַיבְּלַהּ מִינַּיהּ, אוֹ לָא קַיבְּלַהּ מִינַּיהּ? תָּא שְׁמַע: אֶחָד לְדִין וְאֶחָד לִצְדָקָה, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: עֲקִיבָא, מָה לְךָ אֵצֶל הַגָּדָה! כְּלֵךְ מִדַּבְּרוֹתֶיךָ אֵצֶל נְגָעִים וְאֹהָלוֹת. אֶלָּא: אֶחָד לְכִסֵּא וְאֶחָד לִשְׁרַפְרַף. כִּסֵּא — לֵישֵׁב עָלָיו, שְׁרַפְרַף — לַהֲדוֹם רַגְלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר: ”הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדוֹם רַגְלָי“.

כִּי אָתָא רַב דִּימִי, אָמַר: שְׁמוֹנָה עָשְׂרֵה קְלָלוֹת קִילֵּל יְשַׁעְיָה אֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִתְקָרְרָה דַּעְתּוֹ עַד שֶׁאָמַר לָהֶם הַמִּקְרָא הַזֶּה: ”יְרֻהֲבוּ הַנַּעַר בַּזָּקֵן וְהַנִּקְלֶה בַּנִּכְבָּד“.

שְׁמוֹנָה עָשְׂרֵה קְלָלוֹת, מַאי נִינְהוּ? דִּכְתִיב: ”כִּי הִנֵּה הָאָדוֹן ה' צְבָאוֹת מֵסִיר מִירוּשָׁלַם וּמִיהוּדָה מַשְׁעֵן וּמַשְׁעֲנָה כֹּל מִשְׁעַן לֶחֶם וְכֹל מִשְׁעַן מָיִם גִּבּוֹר וְאִישׁ מִלְחָמָה שׁוֹפֵט וְנָבִיא וְקוֹסֵם וְזָקֵן. שַׂר חֲמִשִּׁים וּנְשׂוּא פָנִים וְיוֹעֵץ וְחָכָם חָרָשִׁים וּנְבוֹן לָחַשׁ. וְנָתַתִּי נְעָרִים שָׂרֵיהֶם וְתַעֲלוּלִים יִמְשְׁלוּ בָם וְגוֹ'“.

”מַשְׁעַן“ — אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִקְרָא. ”מַשְׁעֲנָה“ — אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִשְׁנָה, כְּגוֹן רַבִּי יְהוּדָה בֶּן תֵּימָא וַחֲבֵירָיו. פְּלִיגִי בַּהּ רַב פָּפָּא וְרַבָּנַן, חַד אָמַר: שֵׁשׁ מֵאוֹת סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְחַד אָמַר: שְׁבַע מֵאוֹת סִדְרֵי מִשְׁנָה.

”כֹּל מִשְׁעַן לֶחֶם“ — אֵלּוּ בַּעֲלֵי תַּלְמוּד, שֶׁנֶּאֱמַר: ”לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחֲמִי וּשְׁתוּ בְיַיִן מָסָכְתִּי“.

”וְכֹל מִשְׁעַן מָיִם“ — אֵלּוּ בַּעֲלֵי אַגָּדָה, שֶׁמּוֹשְׁכִין לִבּוֹ שֶׁל אָדָם כַּמַּיִם בְּאַגָּדָה. ”גִּבּוֹר“ — זֶה בַּעַל שְׁמוּעוֹת. ”וְאִישׁ מִלְחָמָה“ — זֶה שֶׁיּוֹדֵעַ לִישָׁא וְלִיתֵּן בְּמִלְחַמְתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה. ”שׁוֹפֵט“ — זֶה דַּיָּין שֶׁדָּן דִּין אֱמֶת לַאֲמִיתּוֹ. ”נָבִיא“ — כְּמַשְׁמָעוֹ. ”קוֹסֵם“ — זֶה מֶלֶךְ, שֶׁנֶּאֱמַר: ”קֶסֶם עַל שִׂפְתֵי מֶלֶךְ“. ”זָקֵן“ — זֶה שֶׁרָאוּי לִישִׁיבָה.

”שַׂר חֲמִשִּׁים“ — אַל תִּקְרֵי ”שַׂר חֲמִשִּׁים“, אֶלָּא ”שַׂר חוּמָּשִׁין“. זֶה שֶׁיּוֹדֵעַ לִישָׁא וְלִיתֵּן בַּחֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. דְּבָר אַחֵר: ”שַׂר חֲמִשִּׁים“ — כְּדַרְבִּי אֲבָהוּ. דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: מִכָּאן שֶׁאֵין מַעֲמִידִין מְתוּרְגְּמָן עַל הַצִּבּוּר פָּחוֹת מֵחֲמִשִּׁים שָׁנָה. ”וּנְשׂוּא פָנִים“ — זֶה שֶׁנּוֹשְׂאִין פָּנִים לְדוֹרוֹ בַּעֲבוּרוֹ. לְמַעְלָה, כְּגוֹן רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא. לְמַטָּה, כְּגוֹן רַבִּי אֲבָהוּ בֵּי קֵיסָר.

”יוֹעֵץ“ — שֶׁיּוֹדֵעַ לְעַבֵּר שָׁנִים וְלִקְבּוֹעַ חֳדָשִׁים. ”וְחָכָם“ — זֶה תַּלְמִיד הַמַּחְכִּים אֶת רַבּוֹתָיו.

”חָרָשִׁים“ — בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹתְחִין בְּדִבְרֵי תוֹרָה הַכֹּל נַעֲשִׂין כְּחֵרְשִׁין. ”וְנָבוֹן“ — זֶה הַמֵּבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר. ”לָחַשׁ“ — זֶה שֶׁרָאוּי לְמָסוֹר לוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁנִּיתְּנָה בְּלַחַשׁ.

”וְנָתַתִּי נְעָרִים שָׂרֵיהֶם“. מַאי ”וְנָתַתִּי נְעָרִים שָׂרֵיהֶם“? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁמְּנוֹעָרִין מִן הַמִּצְוֹת.

"וְתַעֲלוּלִים יִמְשְׁלוּ בָם" — אָמַר רַב פָּפָּא בַּר יַעֲקֹב: תַּעֲלֵי בְּנֵי תַּעֲלֵי. וְלֹא נִתְקָרְרָה דַּעְתּוֹ, עַד שֶׁאָמַר לָהֶם: "יִרְהֲבוּ הַנַּעַר בַּזָּקֵן וְהַנִּקְלֶה בַּנִּכְבָּד" — אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁמְּנוֹעָרִין מִן הַמִּצְוֹת, יִרְהֲבוּ בְּמֵי שֶׁמְּמוּנֶּה בְּמִצְוֹת כְּרִמּוֹן. "וְהַנִּקְלֶה בַּנִּכְבָּד" — יָבֹא מִי שֶׁחֲמוּרוֹת דּוֹמוֹת עָלָיו כְּקַלּוֹת, וְיִרְהֲבוּ בְּמִי שֶׁקַּלּוֹת דּוֹמוֹת עָלָיו כַּחֲמוּרוֹת.

אָמַר רַב קַטִּינָא: אֲפִילּוּ בִּשְׁעַת כִּשְׁלוֹנָהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם — לֹא פָּסְקוּ מֵהֶם בַּעֲלֵי אֲמָנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי יִתְפֹּשׂ אִישׁ בְּאָחִיו בֵּית אָבִיו שִׂמְלָה לְךָ קָצִין תִּהְיֶה לָנוּ". דְּבָרִים שֶׁבְּנֵי אָדָם מִתְכַּסִּין כְּשִׂמְלָה, יֶשְׁנָן תַּחַת יָדֶךָ.

"וְהַמַּכְשֵׁלָה הַזֹּאת". מַאי "וְהַמַּכְשֵׁלָה הַזֹּאת" — דְּבָרִים שֶׁאֵין בְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין עֲלֵיהֶן אֶלָּא אִם כֵּן נִכְשָׁל בָּהֶן — "יֶשְׁנָן תַּחַת יָדֶךָ". "יִשָּׂא בַיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר לֹא אֶהְיֶה חוֹבֵשׁ וּבְבֵיתִי אֵין לֶחֶם וְאֵין שִׂמְלָה לֹא תְשִׂימוּנִי קְצִין עָם". "יִשָּׂא" — אֵין יִשָּׂא אֶלָּא לְשׁוֹן שְׁבוּעָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ". "לֹא אֶהְיֶה חוֹבֵשׁ" — לֹא הָיִיתִי מֵחוֹבְשֵׁי בֵּית הַמִּדְרָשׁ. "וּבְבֵיתִי אֵין לֶחֶם וְאֵין שִׂמְלָה" — שֶׁאֵין בְּיָדִי לֹא מִקְרָא וְלֹא מִשְׁנָה וְלֹא גְּמָרָא.

וְדִלְמָא שָׁאנֵי הָתָם, דְּאִי אָמַר לְהוּ גְּמִירְנָא — אָמְרִי לֵיהּ: אֵימָא לַן! הָוָה לֵיהּ לְמֵימַר גְּמַר וּשְׁכַח. מַאי "לֹא אֶהְיֶה חוֹבֵשׁ" — לֹא אֶהְיֶה חוֹבֵשׁ כְּלָל.

אִינִי?! וְהָאָמַר רָבָא: לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם עַד שֶׁפָּסְקוּ מִמֶּנָּה בַּעֲלֵי אֲמָנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "שׁוֹטְטוּ בְּחוּצוֹת יְרוּשָׁלַם וּרְאוּ נָא וּדְעוּ וּבַקְשׁוּ בִרְחֹבוֹתֶיהָ אִם תִּמְצְאוּ אִישׁ אִם יֵשׁ עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט מְבַקֶּשׁ אֱמוּנָה וְאֶסְלַח לָהּ"! לָא קַשְׁיָא:

דף יד:

הָא בְּדִבְרֵי תוֹרָה, הָא בְּמַשָּׂא וּמַתָּן. בְּדִבְרֵי תוֹרָה — הָווֹ, בְּמַשָּׂא וּמַתָּן — לָא הָווֹ.

תָּנוּ רַבָּנָן: מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שֶׁהָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר, וְהָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ מְחַמֵּר אַחֲרָיו. אָמַר לוֹ: רַבִּי, שְׁנֵה לִי פֶּרֶק אֶחָד בְּמַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה. אָמַר לוֹ, לֹא כָּךְ שָׁנִיתִי לָכֶם: וְלֹא בַּמֶּרְכָּבָה בְּיָחִיד אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה חָכָם מֵבִין מִדַּעְתּוֹ? אָמַר לוֹ: רַבִּי, תַּרְשִׁינִי לוֹמַר לְפָנֶיךָ דָּבָר אֶחָד שֶׁלִּמַּדְתַּנִי. אָמַר לוֹ: אֱמוֹר.

מִיָּד יָרַד רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי מֵעַל הַחֲמוֹר, וְנִתְעַטֵּף, וְיָשַׁב עַל הָאֶבֶן תַּחַת הַזַּיִת. אָמַר לוֹ: רַבִּי, מִפְּנֵי מָה יָרַדְתָּ מֵעַל הַחֲמוֹר? אָמַר: אֶפְשָׁר אַתָּה דּוֹרֵשׁ בְּמַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה, וּשְׁכִינָה עִמָּנוּ, וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְלַוִּין אוֹתָנוּ, וַאֲנִי אֶרְכַּב עַל הַחֲמוֹר?! מִיָּד פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ בְּמַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה וְדָרַשׁ. וְיָרְדָה אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם, וְסִיבְּבָה כָּל הָאִילָנוֹת שֶׁבַּשָּׂדֶה, פָּתְחוּ כוּלָּן וְאָמְרוּ שִׁירָה.

מָה שִׁירָה אָמְרוּ — "הַלְלוּ אֶת ה' מִן הָאָרֶץ תַּנִּינִים וְכָל תְּהוֹמוֹת ... עֵץ פְּרִי וְכָל אֲרָזִים ... הַלְלוּיָהּ". נַעֲנָה מַלְאָךְ מִן הָאֵשׁ, וְאָמַר: הֵן הֵן מַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה. עָמַד רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וּנְשָׁקוֹ עַל רֹאשׁוֹ, וְאָמַר: בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּתַן בֵּן לְאַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁיּוֹדֵעַ לְהָבִין וְלַחְקוֹר וְלִדְרוֹשׁ בְּמַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה. יֵשׁ נָאֶה דּוֹרֵשׁ וְאֵין נָאֶה מְקַיֵּים, נָאֶה מְקַיֵּים וְאֵין נָאֶה דּוֹרֵשׁ. אַתָּה נָאֶה דּוֹרֵשׁ וְנָאֶה מְקַיֵּים. אַשְׁרֶיךָ אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁאֶלְעָזָר בָּן עֲרָךְ יָצָא מֵחֲלָצֶיךָ. וּכְשֶׁנֶּאֶמְרוּ הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הָיָה הוּא וְרַבִּי יוֹסֵי הַכֹּהֵן מְהַלְּכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמְרוּ: אַף אָנוּ נִדְרוֹשׁ בְּמַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה. פָּתַח רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְדָרַשׁ. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם תְּקוּפַת תַּמּוּז הָיָה. נִתְקַשְּׁרוּ שְׁמַיִם בְּעָבִים וְנִרְאָה כְּמִין קֶשֶׁת בֶּעָנָן, וְהָיוּ מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת מִתְקַבְּצִין וּבָאִין לִשְׁמוֹעַ, כִּבְנֵי אָדָם שֶׁמִּתְקַבְּצִין וּבָאִין לִרְאוֹת בְּמַזְמוּטֵי חָתָן וְכַלָּה.

הָלַךְ רַבִּי יוֹסֵי הַכֹּהֵן וְסִיפֵּר דְּבָרִים לִפְנֵי רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, וְאָמַר: אַשְׁרֵיכֶם וְאַשְׁרֵי יוֹלַדְתְּכֶם, אַשְׁרֵי עֵינַי שֶׁכָּךְ רָאוּ. וְאַף אֲנִי וְאַתֶּם, בַּחֲלוֹמִי מְסוּבִּין הַיִינוּ עַל הַר סִינַי, וְנִתְּנָה עָלֵינוּ בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם: עֲלוּ לְכָאן, עֲלוּ לְכָאן! טְרַקְלִין גְּדוֹלִים וּמַצָּעוֹת נָאוֹת מוּצָּעוֹת לָכֶם, אַתֶּם, וְתַלְמִידֵיכֶם, וְתַלְמִידֵי תַלְמִידֵיכֶם מְזוּמָנִין לְכַת שְׁלִישִׁית.

אִינִי?! וְהָתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שִׁלְשָׁה הַרְצָאוֹת הֵן, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִרְצָה דְּבָרִים לִפְנֵי רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, רַבִּי עֲקִיבָא הִרְצָה לִפְנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, חֲנַנְיָא בֶּן חֲכִינַאי הִרְצָה לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וְאֵילּוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ לָא קָא חָשֵׁיב! דְּאַרְצִי וְאַרְצוֹ קַמֵּיהּ — קָחָשֵׁיב, דְּאַרְצִי וְלָא אַרְצוֹ קַמֵּיהּ — לָא קָא חָשֵׁיב. וְהָא חֲנַנְיָא בֶּן חֲכִינַאי דְּלָא אַרְצוֹ קַמֵּיהּ, וְקָא חָשֵׁיב! דְּאַרְצִי מִיהָא מַאן דְּאַרְצִי.

תָּנוּ רַבָּנָן: אַרְבָּעָה נִכְנְסוּ בַּפַּרְדֵּס, וְאֵלּוּ הֵן: בֶּן עַזַּאי, וּבֶן זוֹמָא, אַחֵר, וְרַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לָהֶם רַבִּי עֲקִיבָא: כְּשֶׁאַתֶּם מַגִּיעִין אֶצֶל אַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר, אַל תֹּאמְרוּ "מַיִם מַיִם", מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "דּוֹבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי".

בֶּן עַזַּאי הֵצִיץ וָמֵת, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "יָקָר בְּעֵינֵי ה' הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו". בֶּן זוֹמָא הֵצִיץ וְנִפְגַּע, וְעָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "דְּבַשׁ מָצָאתָ אֱכוֹל דַּיֶּיךָ פֶּן תִּשְׂבָּעֶנּוּ וְהַקֵּאתוֹ". אַחֵר קִיצֵּץ בִּנְטִיעוֹת. רַבִּי עֲקִיבָא יָצָא בְּשָׁלוֹם.

שָׁאֲלוּ אֶת בֶּן זוֹמָא: מַהוּ לְסָרוֹסֵי כַּלְבָּא? אָמַר לָהֶם: "וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ", כֹּל שֶׁבְּאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ. שָׁאֲלוּ אֶת בֶּן זוֹמָא: בְּתוּלָה שֶׁעִיבְּרָה, מַהוּ לְכֹהֵן גָּדוֹל? מִי חָיְישִׁינַן לְדִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל:

דף טו.

יָכוֹל אֲנִי לִבְעוֹל כַּמָּה בְּעִילוֹת בְּלֹא דָּם. אוֹ דִלְמָא דִּשְׁמוּאֵל לָא שְׁכִיחָא? אָמַר לְהוּ: דִּשְׁמוּאֵל לָא שְׁכִיחַ, וְחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא בְּאַמְבָּטִי עִיבְּרָה.

וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל שִׁכְבַת זֶרַע שֶׁאֵינוֹ יוֹרֶה כְּחֵץ — אֵינָהּ מַזְרַעַת! מֵעִיקָּרָא נָמֵי יוֹרֶה כְּחֵץ הָוָה.

תָּנוּ רַבָּנַן: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה שֶׁהָיָה עוֹמֵד עַל גַּב מַעֲלָה בְּהַר הַבַּיִת, וְרָאָהוּ בֶּן זוֹמָא וְלֹא עָמַד מִלְּפָנָיו. אָמַר לוֹ: מֵאַיִן וּלְאַיִן בֶּן זוֹמָא? אָמַר לוֹ: צוֹפֶה הָיִיתִי בֵּין מַיִם הָעֶלְיוֹנִים לְמַיִם הַתַּחְתּוֹנִים, וְאֵין בֵּין זֶה לָזֶה אֶלָּא שֵׁשׁ אֶצְבָּעוֹת בִּלְבָד, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם״ — כְּיוֹנָה שֶׁמְּרַחֶפֶת עַל בָּנֶיהָ וְאֵינָהּ נוֹגַעַת. אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְתַלְמִידָיו: עֲדַיִין בֶּן זוֹמָא מִבַּחוּץ.

מִכְּדֵי ״וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם״ אִימַּת הָוֵי — בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן, הַבָּדָלָה — בְּיוֹם שֵׁנִי הוּא דַּהֲוַאי, דִּכְתִיב: ״וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם״. וְכַמָּה? אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: כְּמִלְא נִימָא. וְרַבָּנַן אָמְרִי: כִּי גוּדָּא דְּגַמְלָא. מָר זוּטְרָא, וְאִיתֵּימָא רַב אַסִי אָמַר: כִּתְרֵי גְּלִימֵי דִּפְרִיסִי אַהֲדָדֵי. וְאָמְרִי לַהּ: כִּתְרֵי כָּסֵי דִּסְחִיפִי אַהֲדָדֵי.

אַחֵר קִיצֵּץ בִּנְטִיעוֹת, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: ״אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ״. מַאי הִיא? חֲזָא מֶיטַטְרוֹן דְּאִתְיְהִבָא לֵיהּ רְשׁוּתָא לְמֵיתַב לְמֵיכְתַּב זַכְוותָא דְּיִשְׂרָאֵל, אֲמַר: גְּמִירִי דְּלַמַּעְלָה לָא הָוֵי לֹא יְשִׁיבָה וְלֹא תַּחֲרוּת, וְלֹא עוֹרֶף וְלֹא עִיפּוּי. שֶׁמָּא, חַס וְשָׁלוֹם, שְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת הֵן.

אַפְּקוּהּ לְמֶיטַטְרוֹן וּמַחְיוּהּ שִׁיתִּין פּוּלְסֵי דְנוּרָא. אֲמַרוּ לֵיהּ: מַאי טַעְמָא כִּי חֲזִיתֵיהּ לָא קָמְתְּ מִקַּמֵּיהּ? אִיתְיְהִיבָא לֵיהּ רְשׁוּתָא לְמֵימְחַק זַכְוותָא דְּאַחֵר. יְצָתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה: ״שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים״ — חוּץ מֵאַחֵר.

אָמַר: הוֹאִיל וְאִיטְרִיד הָהוּא גַּבְרָא מֵהָהוּא עָלְמָא, לִיפּוֹק לִיתְהֲנֵי בְּהַאי עָלְמָא. נְפַק אַחֵר לְתַרְבּוּת רָעָה. נְפַק, אַשְׁכַּח זוֹנָה תַּבְעַהּ, אֲמַרָה לֵיהּ: וְלָאו אֱלִישָׁע בֶּן אֲבוּיָה אַתְּ? עֲקַר פּוּגְלָא מֵמֵּישְׁרָא בְּשַׁבָּת וִיהַב לַהּ, אָמְרָה: אַחֵר הוּא.

שָׁאַל אַחֵר אֶת רַבִּי מֵאִיר לְאַחַר שֶׁיָּצָא לְתַרְבּוּת רָעָה, אָמַר לֵיהּ: מַאי דִּכְתִיב: ״גַּם אֶת זֶה לְעוּמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים״? אָמַר לוֹ: כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בָּרָא כְּנֶגְדּוֹ. בָּרָא הָרִים — בָּרָא גְּבָעוֹת, בָּרָא יַמִּים — בָּרָא נְהָרוֹת.

אָמַר לוֹ: רַבִּי עֲקִיבָא רַבְּךָ לֹא אָמַר כָּךְ, אֶלָּא: בָּרָא צַדִּיקִים בָּרָא רְשָׁעִים, בָּרָא גַּן עֵדֶן בָּרָא גֵּיהִנֹּם. כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי חֲלָקִים, אֶחָד בְּגַן עֵדֶן וְאֶחָד בְּגֵיהִנֹּם. זָכָה צַדִּיק — נָטַל חֶלְקוֹ וְחֵלֶק חֲבֵרוֹ בְּגַן עֵדֶן, נִתְחַיֵּיב רָשָׁע — נָטַל חֵלְקוֹ וְחֵלֶק חֲבֵרוֹ בְּגֵיהִנֹּם.

אָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא: מַאי קְרָאָה — גַּבֵּי צַדִּיקִים כְּתִיב: ״לָכֵן בְּאַרְצָם מִשְׁנֶה יִירָשׁוּ״, גַּבֵּי רְשָׁעִים כְּתִיב: ״וּמִשְׁנֶה שִׁבָּרוֹן שָׁבְרֵם״.

שָׁאַל אַחֵר אֶת רַבִּי מֵאִיר לְאַחַר שֶׁיָּצָא לְתַרְבּוּת רָעָה, מַאי דִּכְתִיב: ״לֹא יַעַרְכֶנָּה זָהָב וּזְכוֹכִית וּתְמוּרָתָהּ כְּלִי פָז״? אָמַר לוֹ: אֵלּוּ דִּבְרֵי תוֹרָה, שֶׁקָּשִׁין לִקְנוֹתָן כִּכְלֵי זָהָב וּכְלֵי פָז, וְנוֹחִין לְאַבְּדָן כִּכְלֵי זְכוּכִית. אָמַר לוֹ: רַבִּי עֲקִיבָא רַבָּךְ לֹא אָמַר כָּךְ, אֶלָּא: מָה כְּלֵי זָהָב וּכְלֵי זְכוּכִית, אַף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁבְּרוּ — יֵשׁ לָהֶם תַּקָּנָה, אַף תַּלְמִיד חָכָם, אַף עַל פִּי שֶׁסָּרַח — יֵשׁ לוֹ תַּקָּנָה. אָמַר לוֹ: אַף אַתָּה חֲזוֹר בָּךְ! אָמַר לוֹ: כְּבָר שָׁמַעְתִּי מֵאֲחוֹרֵי הַפָּרְגּוֹד: ״שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים״ — חוּץ מֵאַחֵר.

תָּנוּ רַבָּנָן: מַעֲשֶׂה בְּאַחַר שֶׁהָיָה רוֹכֵב עַל הַסּוּס בְּשַׁבָּת, וְהָיָה רַבִּי מֵאִיר מְהַלֵּךְ אַחֲרָיו לִלְמוֹד תּוֹרָה מִפִּיו, אָמַר לוֹ: מֵאִיר, חֲזוֹר לְאַחֲרֶיךָ, שֶׁכְּבָר שִׁעַרְתִּי בְּעִקְבֵי סוּסִי עַד כָּאן תְּחוּם שַׁבָּת. אָמַר לוֹ: אַף אַתָּה חֲזוֹר בָּךְ. אָמַר לוֹ: וְלֹא כְּבָר אָמַרְתִּי לְךָ כְּבָר שָׁמַעְתִּי מֵאֲחוֹרֵי הַפָּרְגּוֹד: ״שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים״ — חוּץ מֵאַחֵר.

תַּקְּפֵיהּ עַיְּילֵיהּ לְבֵי מִדְרְשָׁא, אֲמַר לֵיהּ לְיָנוֹקָא: פְּסוֹק לִי פְּסוּקָךְ. אָמַר לוֹ: ״אֵין שָׁלוֹם אָמַר ה׳ לָרְשָׁעִים״. עַיְּילֵיהּ לְבֵי כְּנִישְׁתָּא אַחֲרִיתִי, אֲמַר לֵיהּ לְיָנוֹקָא: פְּסוֹק לִי פְּסוּקָךְ. אָמַר לוֹ: ״כִּי אִם תְּכַבְּסִי בַּנֶּתֶר וְתַרְבִּי לָךְ בּוֹרִית נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי״. עַיְּילֵיהּ לְבֵי כְּנִישְׁתָּא אַחֲרִיתִי, אֲמַר לֵיהּ

דף טו:

לְיָנוֹקָא: פְּסוֹק לִי פְּסוּקָךְ. אֲמַר לֵיהּ: ״וְאַתְּ שָׁדוּד מַה תַּעֲשִׂי כִּי תִלְבְּשִׁי שָׁנִי כִּי תַעְדִּי עֲדִי זָהָב כִּי תִקְרְעִי בַפּוּךְ עֵינַיִךְ לַשָּׁוְא תִּתְיַפִּי וְגוֹ׳״.

עַיְּילֵיהּ לְבֵי כְּנִישְׁתָּא אַחֲרִיתִי, עַד דְּעַיְּילֵיהּ לִתְלֵיסַר בֵּי כְּנִישְׁתָּא, כּוּלְּהוּ פְּסָקוּ לֵיהּ כִּי הַאי גַּוְונָא. לְבָתְרָא אֲמַר לֵיהּ: פְּסוֹק לִי פְּסוּקָךְ. אֲמַר לֵיהּ: ״וְלִרְשָׁע אָמַר אֱלֹהִים מַה לְּךָ לְסַפֵּר חֻקַּי וְגוֹ׳״. הָהוּא יְנוֹקָא הֲוָה מְגַמְגֵּם בִּלְשׁוֹנֵיהּ, אִשְׁתְּמַע כְּמָה דַּאֲמַר לֵיהּ: ״וְלָאֱלִישָׁע אָמַר אֱלֹהִים״, אֵיכָּא דְּאָמְרִי: סַכִּינָא הֲוָה בַּהֲדֵיהּ, וְקָרְעֵיהּ וְשַׁדְּרֵיהּ לִתְלֵיסַר בֵּי כְּנִישְׁתֵּי. וְאֵיכָּא דְּאָמְרִי, אֲמַר: אִי הֲוֵאי בִּידִי סַכִּינָא, הֲוָה קָרַעְנָא לֵיהּ.

כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּאַחֵר, אָמְרִי: לָא מֵידָן לִידַיְינֵיהּ, וְלָא לְעָלְמָא דְּאָתֵי לֵיתֵי. לָא מֵידָן לִידַיְינֵיהּ — מִשּׁוּם דַּעֲסַק בְּאוֹרַיְיתָא, וְלָא לְעָלְמָא דְּאָתֵי לֵיתֵי — מִשּׁוּם דַּחֲטָא. אֲמַר רַבִּי מֵאִיר: מוּטָב דְּלִידַיְינֵיהּ וְלֵיתֵי לְעָלְמָא דְּאָתֵי. מָתַי אָמוּת, וְאַעֲלֶה עָשָׁן מִקִּבְרוֹ. כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר סְלִיק קוּטְרָא מִקִּבְרֵיהּ דְּאַחֵר.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גְּבוּרְתָּא לְמִיקְלֵי רַבֵּיהּ? חַד הֲוָה בֵּינַנָא וְלָא מָצֵינַן לְאַצּוֹלֵיהּ? אִינְקְטֵיהּ בְּיָד, מַאן מַרְמֵי לֵיהּ מִן. אָמַר: מָתַי אָמוּת, וְאֵכַבֶּה עָשָׁן מִקִּבְרוֹ. כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן פְּסַק קוּטְרָא מִקִּבְרֵיהּ דְּאַחֵר. פְּתַח עֲלֵיהּ הַהוּא סַפְדָנָא: אֲפִילּוּ שׁוֹמֵר הַפֶּתַח לֹא עָמַד לְפָנֶיךָ, רַבֵּינוּ!

בִּתּוֹ שֶׁל אַחֵר אָתְיָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי, אֲמַרָה לֵיהּ: רַבִּי, פַּרְנְסֵנִי. אָמַר לָהּ: בַּת מִי אַתְּ? אָמְרָה לוֹ: בִּתּוֹ שֶׁל אַחֵר אֲנִי. אָמַר לָהּ: עֲדַיִין יֵשׁ מִזַּרְעוֹ בָּעוֹלָם?! וְהָא כְּתִיב: ”לֹא נִין לוֹ וְלֹא נֶכֶד בְּעַמּוֹ וְאֵין שָׂרִיד בְּמָגוּרָיו“! אָמְרָה לוֹ: זְכוֹר לְתוֹרָתוֹ, וְאַל תִּזְכּוֹר מַעֲשָׂיו. מִיָּד יָרְדָה אֵשׁ וְסִכְסְכָה סְפָסָלוֹ שֶׁל רַבִּי. בָּכָה וְאָמַר רַבִּי: וּמָה לַמִּתְגַּנְּיִן בָּהּ — כָּךְ, לַמִּשְׁתַּבְּחִין בָּהּ — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה!

וְרַבִּי מֵאִיר, הֵיכִי גָּמַר תּוֹרָה מִפּוּמֵיהּ דְּאַחֵר? וְהָאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי דִּכְתִיב: ”כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מַלְאַךְ ה' צְבָאוֹת הוּא“. אִם דּוֹמֶה הָרַב לְמַלְאַךְ ה' צְבָאוֹת — יְבַקְשׁוּ תּוֹרָה מִפִּיהוּ, וְאִם לָאו — אַל יְבַקְשׁוּ תּוֹרָה מִפִּיהוּ! אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: רַבִּי מֵאִיר — קְרָא אַשְׁכַּח וּדְרַשׁ: ”הַט אָזְנְךָ וּשְׁמַע דִּבְרֵי חֲכָמִים וְלִבְּךָ תָּשִׁית לְדַעְתִּי“, ”לְדַעְתָּם“ לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא ”לְדַעְתִּי“.

רַב חֲנִינָא אָמַר מֵהָכָא: ”שִׁמְעִי בַת וּרְאִי וְהַטִּי אָזְנֵךְ וְשִׁכְחִי עַמֵּךְ וּבֵית אָבִיךְ וְגוֹ'“.

קְשׁוּ קְרָאֵי אַהֲדָדֵי? לָא קַשְׁיָא: הָא בְּגָדוֹל, הָא בְּקָטָן.

כִּי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר, אָמְרִי בְּמַעְרְבָא: רַבִּי מֵאִיר אֲכַל תַּחְלָא, וּשְׁדָא שִׁיחְלָא לְבָרָא. דָּרַשׁ רָבָא: מַאי דִּכְתִיב: ”אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת בְּאִבֵּי הַנָּחַל וְגוֹ'“, לָמָּה נִמְשְׁלוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לֶאֱגוֹז — לוֹמַר לְךָ: מָה אֱגוֹז זֶה, אַף עַל פִּי שֶׁמְּלוּכְלָךְ בְּטִיט וּבְצוֹאָה — אֵין מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ נִמְאָס; אַף תַּלְמִיד חָכָם, אַף עַל פִּי שֶׁסָּרַח — אֵין תּוֹרָתוֹ נִמְאֶסֶת.

אַשְׁכְּחֵיהּ רַבָּה בַּר שֵׁילָא לְאֵלִיָּהוּ. אָמַר לֵיהּ: מַאי קָא עָבֵיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אָמַר לֵיהּ: קָאָמַר שְׁמַעְתָּא מִפּוּמַּייְהוּ דְּכוּלְּהוּ רַבָּנָן, וּמִפּוּמֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר לָא קָאָמַר. אָמַר לֵיהּ: אַמַּאי? מִשּׁוּם דְּקָא גָּמַר שְׁמַעְתָּא מִפּוּמֵיהּ דְּאַחֵר. אָמַר לֵיהּ: אַמַּאי? רַבִּי מֵאִיר רְמוֹן מָצָא, תּוֹכוֹ אָכַל, קְלִיפָּתוֹ זָרַק. אָמַר לֵיהּ: הַשְׁתָּא קָאָמַר, מֵאִיר בְּנִי אוֹמֵר: בִּזְמַן שֶׁאָדָם מִצְטַעֵר, שְׁכִינָה מָה לְשׁוֹן אוֹמֶרֶת: קַלַּנִי מֵרֹאשִׁי, קַלַּנִי מִזְּרוֹעִי. אִם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִצְטַעֵר עַל דָּמָן שֶׁל רְשָׁעִים — קַל וָחוֹמֶר עַל דָּמָן שֶׁל צַדִּיקִים שֶׁנִּשְׁפַּךְ.

אַשְׁכְּחֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה דְּתָלֵי בְּעִיבְרָא דְּדַשָּׁא וְקָא בָכֵי. אָמַר לֵיהּ: שִׁינָּנָא! מַאי קָא בָכֵית? אָמַר לֵיהּ: מִי זוּטָרָא מַאי דִּכְתִיב בֵּהוּ בְּרַבָּנָן: ”אֵיֵה סוֹפֵר אֵיֵה שׁוֹקֵל אֵיֵה סוֹפֵר אֶת הַמִּגְדָּלִים“. ”אֵיֵה סוֹפֵר“ — שֶׁהָיוּ סוֹפְרִים כָּל אוֹתִיּוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. ”אֵיֵה שׁוֹקֵל“ — שֶׁהָיוּ

שׁוֹקְלִים קַלִּין וַחֲמוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה. "אַיֵּה סוֹפֵר אֶת הַמִּגְדָּלִים" — שֶׁהָיוּ שׁוֹנִין שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הֲלָכוֹת בְּמִגְדָּל הַפּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר.

וְאָמַר רַבִּי אַמֵּי: תְּלָת מְאָה בַּעְיֵי בְּעוֹ דּוֹאֵג וַאֲחִיתוֹפֶל בְּמִגְדָּל הַפּוֹרֵחַ בָּאֲוִיר. וּתְנַן: שְׁלֹשָׁה מְלָכִים וְאַרְבָּעָה הֶדְיוֹטוֹת אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. אֲנַן מָה תְּהֵוִי עֲלַן? אָמַר לֵיהּ: שִׁינָּא! טִינָא הָיְתָה בְּלִבָּם.

אַחֵר מַאי — זֶמֶר יְוונִי לָא פְּסַק מִפּוּמֵיהּ. אָמְרוּ עָלָיו עַל אַחֵר: בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה עוֹמֵד מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ, הָרְבֵּה סִפְרֵי מִינִין נוֹשְׂרִין מֵחֵיקוֹ.

שְׁאַל נִימוֹס הַגַּרְדִּי אֶת רַבִּי מֵאִיר: כֹּל עֲמַר דְּנָחֵית לְיוֹרָה סָלִיק? אָמַר לֵיהּ: כֹּל מַאן דַּהֲוָה נָקֵי אַגַּב אִימֵּיהּ — סָלֵיק, כֹּל דְּלָא הֲוָה נָקֵי אַגַּב אִימֵּיהּ — לָא סָלֵיק.

רַבִּי עֲקִיבָא עָלָה בְּשָׁלוֹם וְיָרַד בְּשָׁלוֹם, וְעָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה". וְאַף רַבִּי עֲקִיבָא בִּקֵּשׁ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְדוֹחְפוֹ, אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הַנִּיחוּ לְזָקֵן זֶה, שֶׁרָאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְבוֹדִי.

דף טז.

מַאי דְּרַשׁ? אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "וְאַתָּא מֵרִבְבוֹת קֹדֶשׁ" — אוֹת הוּא בָּרָבָה שֶׁלּוֹ.

וְרַבִּי אֶבָהוּ אָמַר: "דְּגוּל מֵרָבָבָה" — דּוּגְמָא הוּא בָּרָבָה שֶׁלּוֹ.

וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: "ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ" — אָדוֹן הוּא בַּצָּבָא שֶׁלּוֹ.

וְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "לֹא בָרוּחַ ה' וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ לֹא בָרַעַשׁ ה'. וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ ה' וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה", "וְהִנֵּה ה' עוֹבֵר".

תָּנוּ רַבָּנַן, שִׁשָּׁה דְּבָרִים נֶאֶמְרוּ בַּשֵּׁדִים: שְׁלֹשָׁה כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וּשְׁלֹשָׁה כִּבְנֵי אָדָם. שְׁלֹשָׁה כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת — יֵשׁ לָהֶם כְּנָפַיִם כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְטָסִין מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְיוֹדְעִין מַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת.

יוֹדְעִין סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! אֶלָּא, שׁוֹמְעִין מֵאֲחוֹרֵי הַפָּרֹכֶת, כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת.

וּשְׁלֹשָׁה כִּבְנֵי אָדָם — אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין כִּבְנֵי אָדָם, פָּרִין וְרְבִין כִּבְנֵי אָדָם, וּמֵתִים כִּבְנֵי אָדָם. שִׁשָּׁה דְּבָרִים נֶאֶמְרוּ בִּבְנֵי אָדָם: שְׁלֹשָׁה כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, שְׁלֹשָׁה כִּבְהֵמָה. שְׁלֹשָׁה כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת — יֵשׁ לָהֶם דַּעַת כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וּמְהַלְכִין בְּקוֹמָה זְקוּפָה כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וּמְסַפְּרִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. שְׁלֹשָׁה כִּבְהֵמָה — אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין כִּבְהֵמָה, וּפָרִין וְרְבִין כִּבְהֵמָה, וּמוֹצִיאִין רְעִי כִּבְהֵמָה.

כָּל הַמִּסְתַּכֵּל בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים רָתוּי לוֹ שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם כּוּ'. בִּשְׁלָמָא מָה לְמַעְלָה מָה לְמַטָּה מָה לְאָחוֹר — לְחַיֵּי. אֶלָּא לִפְנִים — מָה דַּהֲוָה הֲוָה?

רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מָשָׁל לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁאָמַר לַעֲבָדָיו: בְּנוּ לִי פַּלְטֵירִין גְּדוֹלִין עַל הָאַשְׁפָּה. הָלְכוּ וּבָנוּ לוֹ, אֵין רְצוֹנוֹ שֶׁל מֶלֶךְ לְהַזְכִּיר שֵׁם אַשְׁפָּה.

כָּל שֶׁלֹּא חָס עַל כְּבוֹד קוֹנוֹ, רָתוּי לוֹ שֶׁלֹּא בָּא לְעוֹלָם. מַאי הִיא? רַבִּי אַבָּא אָמַר: זֶה הַמִּסְתַּכֵּל בַּקֶּשֶׁת. רַב יוֹסֵף אָמַר: זֶה הָעוֹבֵר עֲבֵירָה בַּסֵּתֶר. מִסְתַּכֵּל בַּקֶּשֶׁת, דִּכְתִיב: ”כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה'”.

רַב יוֹסֵף אָמַר: זֶה הָעוֹבֵר עֲבֵירָה בַּסֵּתֶר, כִּדְרַבִּי יִצְחָק. דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: כָּל הָעוֹבֵר עֲבֵירָה בַּסֵּתֶר, כְּאִילּוּ דּוֹחֵק רַגְלֵי שְׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ”כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדוֹם רַגְלָי”. אִינִי?! וְהָאָמַר רַבִּי אֶלְעָא הַזָּקֵן: אִם רוֹאֶה אָדָם שֶׁיִּצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו — יֵלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ, וְיִלְבַּשׁ שְׁחוֹרִין וְיִתְעַטֵּף שְׁחוֹרִין, וְיַעֲשֶׂה מַה שֶּׁלִּבּוֹ חָפֵץ, וְאַל יְחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם בְּפַרְהֶסְיָא! לָא קַשְׁיָא: הָא — דְּמָצֵי כָּיֵיף לֵיהּ לְיִצְרֵיהּ, הָא — דְּלָא מָצֵי כָּיֵיף לְיִצְרֵיהּ.

דָּרֵשׁ רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי נַחְמָנִי מְתוּרְגְּמָנֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ: כָּל הַמִּסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים עֵינָיו כֵּהוֹת: בַּקֶּשֶׁת, וּבַנָּשִׁיא, וּבַכֹּהֲנִים. בַּקֶּשֶׁת — דִּכְתִיב: ”כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה'”. בַּנָּשִׂיא — דִּכְתִיב: ”וְנָתַתָּ מֵהוֹדְךָ עָלָיו”. הַמִּסְתַּכֵּל בַּכֹּהֲנִים בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים, שֶׁהֵיוּ עוֹמְדִין עַל דּוּכָנָן וּמְבָרְכִין אֶת יִשְׂרָאֵל בַּשֵּׁם הַמְפוֹרָשׁ.

דָּרֵשׁ רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי נַחְמָנִי מְתוּרְגְּמָנֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ, מַאי דִּכְתִיב: ”אַל תַּאֲמִינוּ בְּרֵעַ אַל תִּבְטְחוּ בְּאַלּוּף” — אִם יֹאמַר לְךָ יֵצֶר הָרָע, חֲטוֹא וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹחֵל אַל תַּאֲמִין, שֶׁנֶּאֱמַר: ”אַל תַּאֲמִינוּ בְרֵעַ”, וְאֵין ”רַע” אֶלָּא יֵצֶר הָרַע שֶׁנֶּאֱמַר ”כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע”, וְאֵין ”אַלּוּף” אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: ”אַלּוּף נְעוּרַי אָתָּה”. שְׁמָא תֹּאמַר מִי מֵעִיד בִּי? אַבְנֵי בֵיתוֹ וְקוֹרוֹת בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם הֵם מְעִידִין בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ”כִּי אֶבֶן מִקִּיר תִּזְעָק וְכָפִיס מֵעֵץ יַעֲנֶנָּה”,

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם מְעִידָה בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ”מִשְׂכֶּבֶת חֵיקֶךָ שְׁמוֹר פִּתְחֵי פִיךָ”, (אִי זוֹ הִיא דָּבָר שֶׁשּׂוֹכֶבֶת) [אַי זֶה הוּא דָּבָר שֶׁשָּׁרוּי] בְּחֵיקוֹ שֶׁל אָדָם — הֱוֵי אוֹמֵר: זוֹ נְשָׁמָה. רַבִּי זְרִיקָא אָמַר: שְׁנֵי מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הַמְלַוִּין אוֹתוֹ, הֵן מְעִידִין בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ”כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ”. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵבָרָיו שֶׁל אָדָם מְעִידִין בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ”וְאַתֶּם עֵדַי נְאֻם ה' וַאֲנִי אֵל”.

מַתְנִי' יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אוֹמֵר שֶׁלֹּא לִסְמוֹךְ, יוֹסֵף בֶּן יוֹחָנָן אוֹמֵר לִסְמוֹךְ. יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה אוֹמֵר שֶׁלֹּא לִסְמוֹךְ, נִיתַּאי הָאַרְבֵּלִי אוֹמֵר לִסְמוֹךְ. יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי אוֹמֵר שֶׁלֹּא לִסְמוֹךְ,

שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח אוֹמֵר לִסְמוֹךְ. שְׁמַעְיָה אוֹמֵר לִסְמוֹךְ, אַבְטַלְיוֹן אוֹמֵר שָׁלֹא לִסְמוֹךְ. הִלֵּל וּמְנַחֵם לֹא נֶחְלְקוּ. יָצָא מְנַחֵם, נִכְנַס שַׁמַּאי. שַׁמַּאי אוֹמֵר שָׁלֹא לִסְמוֹךְ, הִלֵּל אוֹמֵר לִסְמוֹךְ.

דף טז:

הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ נְשִׂיאִים, וּשְׁנִיִּים לָהֶם אֲבוֹת בֵּית דִּין.

גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנָן: שִׁלְשָׁה מִזּוּגוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁאָמְרוּ שָׁלֹא לִסְמוֹךְ, וּשְׁנַיִם מִזּוּגוֹת הָאַחֲרוֹנִים שֶׁאָמְרוּ לִסְמוֹךְ — (הָרִאשׁוֹנִים) הָיוּ נְשִׂיאִים, וּשְׁנִיִּים לָהֶם אֲבוֹת בֵּית דִּין, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יְהוּדָה בֶּן טָבַאי — אַב בֵּית דִּין, וְשִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח — נָשִׂיא.

מַאן תְּנָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן טָבַאי: אֶרְאֶה בְּנָחָמָה אִם לֹא הָרַגְתִּי עֵד זוֹמֵם, לְהוֹצִיא מִלִּבָּן שֶׁל צַדּוּקִין. שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: אֵין עֵדִים זוֹמְמִין נֶהֱרָגִין עַד שֶׁיֵּהָרֵג הַנִּידּוֹן. אָמַר לוֹ שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח: אֶרְאֶה בְּנָחָמָה אִם לֹא שָׁפַכְתְּ דַּם נָקִי, שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין עֵדִים זוֹמְמִין נֶהֱרָגִין עַד שֶׁיְּזוֹמּוּ שְׁנֵיהֶם, וְאֵין לוֹקִין עַד שֶׁיְּזוֹמּוּ שְׁנֵיהֶם, וְאֵין מְשַׁלְּמִין מָמוֹן עַד שֶׁיְּזוֹמּוּ שְׁנֵיהֶם.

מִיָּד קִבֵּל עָלָיו יְהוּדָה בֶּן טָבַאי שֶׁאֵינוֹ מוֹרֶה הֲלָכָה אֶלָּא בִּפְנֵי שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח.

כָּל יָמָיו שֶׁל יְהוּדָה בֶּן טָבַאי הָיָה מִשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָרוֹג, וְהָיָה קוֹלוֹ נִשְׁמָע. כְּסִבּוּרִין הָעָם לוֹמַר שֶׁקּוֹלוֹ שֶׁל הָרוֹג הוּא. אָמַר לָהֶם: קוֹלִי הוּא. תֵּדְעוּ, שֶׁלְּמָחָר הוּא מֵת, וְאֵין קוֹלוֹ נִשְׁמָע.

אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: וְדִלְמָא פַּיּוֹסֵי פַּיְּיסֵיהּ, אוֹ בְּדִינָא תַּבְעֵיהּ.

מַנִּי הָא? אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא, רַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח אַב בֵּית דִּין, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן טָבַאי נָשִׂיא — הַיְינוּ דְּקָא מוֹרֵי הֲלָכָה בִּפְנֵי שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ רַבָּנַן דְּאָמְרִי: יְהוּדָה בֶּן טָבַאי אַב בֵּית דִּין, שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח נָשִׂיא — אַב בֵּית דִּין בִּפְנֵי נָשִׂיא מִי מוֹרֶה הֲלָכָה?

לָא, מַאי "קִבֵּל עָלָיו" דְּקַאמַר — לְאַצְטְרוֹפֵי, דַּאֲפִילּוּ אַצְטְרוֹפֵי נַמִּי לָא מְצַטְרֵיפְנָא.

יָצָא מְנַחֵם וְנִכְנַס שַׁמַּאי כּוּ'. לְהֵיכָן יָצָא? אַבָּיֵי אָמַר: יָצָא לְתַרְבּוּת רָעָה. רָבָא אָמַר: יָצָא לַעֲבוֹדַת הַמֶּלֶךְ. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: יָצָא מְנַחֵם לַעֲבוֹדַת הַמֶּלֶךְ, וְיָצְאוּ עִמּוֹ שְׁמוֹנִים זוּגוֹת תַּלְמִידִים לְבוּשִׁין סִירִיקוֹן.

אָמַר רַב שֵׁמֶן בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לְעוֹלָם אַל תְּהֵא שְׁבוּת קַלָּה בְּעֵינֶיךָ, שֶׁהֲרֵי סְמִיכָה אֵינָהּ אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁבוּת, וְנֶחְלְקוּ בָּהּ גְּדוֹלֵי הַדּוֹר.

פְּשִׁיטָא? שְׁבוּת מִצְוָה אִצְטְרִיכָא לֵיהּ.

הָא נָמֵי פְּשִׁיטָא! לְאַפּוֹקֵי מִמַּאן דְּאָמַר בִּסְמִיכָה גּוּפַהּ פְּלִיגִי, קָא מַשְׁמַע לַן בִּשְׁבוּת הוּא דִּפְלִיגִי.

אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: שְׁמַע מִינַּהּ סְמִיכָה בְּכָל כֹּחוֹ בָּעֵינַן, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לָא בָּעֵינַן בְּכָל כֹּחוֹ — מַאי קָא עָבֵיד? לִיסְמוֹךְ!

מֵיתִיבִי: ״דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ... וְסָמַךְ״, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סוֹמְכִין, וְאֵין בָּנוֹת יִשְׂרָאֵל סוֹמְכוֹת. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמְרִים: בָּנוֹת יִשְׂרָאֵל סוֹמְכוֹת רְשׁוּת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, סָח לִי אַבָּא אֶלְעָזָר: פַּעַם אַחַת הָיָה לָנוּ עֵגֶל שֶׁל זִבְחֵי שְׁלָמִים, וַהֲבֵיאנוּהוּ לְעֶזְרַת נָשִׁים, וְסָמְכוּ עָלָיו נָשִׁים. לֹא מִפְּנֵי שֶׁסְּמִיכָה בְּנָשִׁים, אֶלָּא כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לַנָּשִׁים. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ סְמִיכָה בְּכָל כֹּחוֹ בָּעֵינַן — מִשּׁוּם נַחַת רוּחַ דְּנָשִׁים עָבְדִינַן עֲבוֹדָה בְּקָדָשִׁים? אֶלָּא לָאו, שְׁמַע מִינַּהּ לָא בָּעֵינַן בְּכָל כֹּחוֹ!

לְעוֹלָם אֵימָא לְךָ בָּעֵינַן בְּכָל כֹּחוֹ — דַּאֲמַר לְהוּ: אַקְפּוּ יְדֵיכוּ. אִי הָכִי, לֹא מִפְּנֵי שֶׁסְּמִיכָה בְּנָשִׁים, תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּאֵינָהּ לְסְמִיכָה כְּלָל!

אָמַר רַבִּי אַמֵּי: חָדָא וְעוֹד קָאָמַר. חָדָא — דְּלֵיתָא לְסְמִיכָה כְּלָל, וְעוֹד — כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לַנָּשִׁים.

אָמַר רַב פָּפָּא: שְׁמַע מִינַּהּ — צְדָדִין אֲסוּרִין, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ צְדָדִין מוּתָּרִין, לִסְמוֹךְ לְצַדְדִין. אֶלָּא לָאו, שְׁמַע מִינַּהּ צְדָדִין אֲסוּרִין.

דף יז.

רַב אָשֵׁי אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא צְדָדִין מוּתָּרִין, כָּל דְּבַהֲדֵי גַּבַּהּ — כְּגַבַּהּ דָּמֵי.

מַתְנִי' בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְבִיאִין שְׁלָמִים, וְאֵין סוֹמְכִין עֲלֵיהֶם, אֲבָל לֹא עוֹלוֹת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְבִיאִין שְׁלָמִים וְעוֹלוֹת, וְסוֹמְכִין עֲלֵיהֶם.

עֲצֶרֶת שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יוֹם טְבוּחַ אַחַר הַשַּׁבָּת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין יוֹם טְבוּחַ אַחַר הַשַּׁבָּת. וּמוֹדִים שֶׁאִם חָלָה לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, שֶׁיּוֹם טְבוּחַ אַחַר הַשַּׁבָּת.

אֵין כֹּהֵן גָּדוֹל מִתְלַבֵּשׁ בְּכֵלָיו, וּמוּתָּרִין בְּהֶסְפֵּד וּבְתַעֲנִית, שֶׁלֹּא לְקַיֵּים דִּבְרֵי הָאוֹמְרִין: עֲצֶרֶת אַחַר הַשַּׁבָּת.

גְּמָ' אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: מִנַּיִן לָעֲצֶרֶת שֶׁיֵּשׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִין, כָּל שִׁבְעָה — שֶׁנֶּאֱמַר: ״בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבוּעוֹת וּבְחַג הַסּוּכּוֹת״, מַקִּישׁ חַג הַשָּׁבוּעוֹת לְחַג הַמַּצּוֹת: מָה חַג הַמַּצּוֹת יֵשׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִין כָּל שִׁבְעָה — אַף חַג הַשָּׁבוּעוֹת יֵשׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִין כָּל שִׁבְעָה.

וְאֵימָא: מַקִּישׁ לְחַג הַסּוּכּוֹת, מָה חַג הַסּוּכּוֹת יֵשׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִין כָּל שִׁמּוֹנָה — אַף חַג הַשָּׁבוּעוֹת יֵשׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִין כָּל שִׁמּוֹנָה! שְׁמִינִי רֶגֶל בִּפְנֵי עַצְמוֹ הוּא.

אֵימוֹר דְּאָמְרִי[נַן] שְׁמִינִי רֶגֶל בִּפְנֵי עַצְמוֹ הוּא — הֲנֵי מִילֵּי לְעִנְיַן פָּזֵ״ר קָשֵׁ״ב. אֲבָל לְעִנְיַן תַּשְׁלוּמִין — תַּשְׁלוּמִין דְּרִאשׁוֹן הוּא. דִּתְנַן: מִי שֶׁלֹּא חָג בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג — חוֹגֵג אֶת כָּל הָרֶגֶל, וְיוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן.

תָּפַשְׁתָּ מְרוּבֶּה לֹא תָּפַשְׁתָּ, תָּפַשְׁתָּ מוּעָט תָּפַשְׁתָּ.

אֶלָּא, לְמַאי הִלְכְתָא כַּתְבֵיהּ רַחֲמָנָא לְחַג הַסּוּכּוֹת? לְאַקּוֹשֵׁי לְחַג הַמַּצּוֹת: מָה חַג הַמַּצּוֹת טָעוּן לֵינָה — אַף חַג הַסּוּכּוֹת טָעוּן לֵינָה.

וְהָתָם מְנָלַן?

דף יז:

דִּכְתִיב: ״וּפָנִיתָ בַבֹּקֶר וְהָלַכְתָּ לְאׇהָלֶיךָ״.

תְּנַן: עֲצֶרֶת שֶׁחָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יוֹם טָבוּחַ אַחַר הַשַּׁבָּת, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין לָהּ יוֹם טָבוּחַ. מַאי לָאו, אֵין לָהּ יוֹם טָבוּחַ כְּלָל? לָא, שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה יוֹם טָבוּחַ.

וּמַאי קָא מַשְׁמַע לַן — דִּמְקָרְבִינַן בְּיוֹמֵיהּ, הָא אִיפְּלִיגוּ בַּהּ חֲדָא זִימְנָא! דִּתְנַן, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְבִיאִין שְׁלָמִים וְאֵין סוֹמְכִין עֲלֵיהֶם, אֲבָל לֹא עוֹלוֹת, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְבִיאִין שְׁלָמִים וְעוֹלוֹת וְסוֹמְכִין עֲלֵיהֶם.

צְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן בְּהָא: בְּהָא קָא אָמְרִי בֵּית שַׁמַּאי, מִשּׁוּם דְּאָפְשָׁר לְמָחַר. אֲבָל הָכָא, אֵימָא מוֹדוּ לְהוּ לְבֵית הִלֵּל.

וְאִי אַשְׁמְעִינַן בְּהָא: בְּהָא קָאָמְרִי בֵּית הִלֵּל, מִשּׁוּם דְּלָא אֶפְשָׁר לְמָחַר, אֲבָל בְּהָא — אֵימָא מוֹדוּ לְבֵית שַׁמַּאי, צְרִיכָא.

תָּא שְׁמַע: מִי שֶׁלֹּא חָג שִׁבְעַת יְמֵי הַפֶּסַח, וּשְׁמוֹנַת יְמֵי הֶחָג, וְיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל עֲצֶרֶת, שׁוּב אֵינוֹ חוֹגֵג. מַאי לָאו: יוֹם טוֹב שֶׁל עֲצֶרֶת! לֹא, יוֹם טָבוּחַ. אִי הָכִי, נִיפְשׁוֹט מִינַּהּ דְּחַד יוֹם טָבוּחַ! אֵימָא: יְמֵי טָבוּחַ.

תָּא שְׁמַע, דְּתָנֵי רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל: אָמְרָה תּוֹרָה מָנֵה יָמִים וְקַדֵּשׁ חֹדֶשׁ, מְנֵה יָמִים וְקַדֵּשׁ עֲצֶרֶת. מָה חֹדֶשׁ — לְמְנוּיָיו, אַף עֲצֶרֶת — לְמְנוּיֶיהָ. מַאי לָאו: גְּמַר מֵחֹדֶשׁ, מָה חֹדֶשׁ — יוֹם אֶחָד, אַף עֲצֶרֶת — יוֹם אֶחָד!

אָמַר רָבָא: וְתִסְבְּרָא?! אַטּוּ עֲצֶרֶת, יוֹמֵי מְנַיְנַן שְׁבוּעֵי לָא מְנַיְנַן? וְהָאָמַר אַבָּיֵי: מִצְוָה לְמִימְנֵי יוֹמֵי, דִּכְתִיב: ״תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם״, וּמִצְוָה לְמִימְנֵי שָׁבוּעֵי, דִּכְתִיב: ״שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת תִּסְפֹּר לָךְ״. וְעוֹד: ״חַג שָׁבוּעוֹת״, כְּתִיב.

דְּבֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב תָּנָא, אָמַר קְרָא: "וּקְרָאתֶם וּבְקַצְרְכֶם". אֵיזֶהוּ חַג שֶׁאַתָּה קוֹרֵא וְקוֹצֵר בּוֹ — הֱוֵי אוֹמֵר זֶה עֲצֶרֶת.

אֵימַת? אִילֵּימָא בְּיוֹם טוֹב — קְצִירָה בְּיוֹם טוֹב מִי שְׁרֵי? אֶלָּא לָאו לְתַשְׁלוּמִין.

וְאַף עַל גַּב דְּאִיתְּמַר דְּרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא, אִצְטְרִיךְ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. דְּאִי מִדְּרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא — הָוָה אָמֵינָא: מָה תַּשְׁלוּמִין שֶׁל חַג הַמַּצּוֹת אָסוּר בַּעֲשַׂיִית מְלָאכָה, אַף תַּשְׁלוּמֵי עֲצֶרֶת נָמֵי אָסוּר בַּעֲשַׂיִית מְלָאכָה, קְמַשְׁמַע לַן דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. וְאִי מִדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב,

דף יח.

לָא יָדַעְנָא כַּמָּה, קָא מַשְׁמַע לַן דְּרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא.

וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: "וְחַג הַקָּצִיר", אֵיזֶהוּ חַג שֶׁאַתָּה חוֹגֵג וְקוֹצֵר בּוֹ — הֱוֵי אוֹמֵר זֶה עֲצֶרֶת.

אֵימַת? אִילֵּימָא בְּיוֹם טוֹב — קְצִירָה בְּיוֹם טוֹב מִי שְׁרֵי? אֶלָּא לָאו לְתַשְׁלוּמִין.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֶלָּא מַעֲתָּה, "חַג הָאָסִיף": אֵי זֶהוּ חַג שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֲסִיפָּה — הֱוֵי אוֹמֵר זֶה חַג הַסּוּכּוֹת, אֵימַת? אִילֵּימָא בְּיוֹם טוֹב — מְלָאכָה בְּיוֹם טוֹב מִי שְׁרֵי? אֶלָּא בְּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד.

חוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד מִי שְׁרֵי? אֶלָּא — חַג הַבָּא בִּזְמַן אֲסִיפָה, הָכָא נָמֵי — חַג הַבָּא בִּזְמַן קְצִירָה.

מִכְּלָל דְּתַרְוַיְיהוּ סְבִירָא לְהוּ דְּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד אָסוּר בַּעֲשַׂיִית מְלָאכָה.

מְנָהֲנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנָן: "אֶת חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמוֹר שִׁבְעַת יָמִים" — לִימֵּד עַל חוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד שֶׁאָסוּר בַּעֲשַׂיִית מְלָאכָה, דִּבְרֵי רַבִּי יִאשִׁיָּה. רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, קַל וָחוֹמֶר: וּמָה רִאשׁוֹן וּשְׁבִיעִי שֶׁאֵין קְדוּשָּׁה לִפְנֵיהֶן וּלְאַחֲרֵיהֶן — אָסוּר בַּעֲשַׂיִית מְלָאכָה, חוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד שֶׁיֵּשׁ קְדוּשָּׁה לִפְנֵיהֶן וּלְאַחֲרֵיהֶן — אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהֵא אָסוּר בַּעֲשַׂיִית מְלָאכָה.

שֵׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית יוֹכִיחוּ, שֶׁיֵּשׁ קְדוּשָּׁה לִפְנֵיהֶן וּלְאַחֲרֵיהֶן, וּמוּתָּרִין בַּעֲשַׂיִית מְלָאכָה! מָה לְשֵׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית שֶׁאֵין בָּהֶן קָרְבַּן מוּסָף, תֹּאמַר בְּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ קָרְבַּן מוּסָף. רֹאשׁ חֹדֶשׁ יוֹכִיחַ, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ קָרְבַּן מוּסָף, וּמוּתָּר בַּעֲשַׂיִית מְלָאכָה! מָה לְרֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁאֵין קְרוּי "מִקְרָא קֹדֶשׁ", תֹּאמַר בְּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד שֶׁקְּרוּי "מִקְרָא קֹדֶשׁ", הוֹאִיל וְקְרוּי "מִקְרָא קֹדֶשׁ" — דִּין הוּא שֶׁאָסוּר בַּעֲשַׂיִית מְלָאכָה.

תַּנְיָא אִידָךְ: "כָּל מְלֶאכֶת עֲבוֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ" — לִימֵּד עַל חוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד שֶׁאָסוּר בַּעֲשַׂיִית מְלָאכָה, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' וְגוֹ'". בַּמֶּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר? אִם בָּרִאשׁוֹן — הֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר "שַׁבָּתוֹן", אִם בַּשְּׁבִיעִי — הֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר "שַׁבָּתוֹן". הָא אֵין הַכָּתוּב מְדַבֵּר אֶלָּא בְּחוּלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד, לְלַמֶּדְךָ שֶׁאָסוּר בַּעֲשַׂיִית מְלָאכָה.

תַּנְיָא אִידַּךְ: ״שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַה׳״, מָה שְׁבִיעִי עָצוּר — אַף שֵׁשֶׁת יָמִים עָצוּרִין. אִי: מָה שְׁבִיעִי עָצוּר בְּכָל מְלָאכָה — אַף שֵׁשֶׁת יָמִים עָצוּרִין בְּכָל מְלָאכָה.

תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת״, הַשְּׁבִיעִי עָצוּר בְּכָל מְלָאכָה, וְאֵין שִׁשָּׁה יָמִים עֲצוּרִין בְּכָל מְלָאכָה. הָא לֹא מְסָרָן הַכָּתוּב אֶלָּא לַחֲכָמִים, לוֹמַר לָךְ אִי זֶה יוֹם אָסוּר וְאֵי זֶה יוֹם מוּתָּר, אִי זוֹ מְלָאכָה אֲסוּרָה וְאֵי זוֹ מְלָאכָה מוּתֶּרֶת.

וּמוּתָּרִין בְּהֶסְפֵּד וְתַעֲנִית, שֶׁלֹּא לְקַיֵּים אֶת דִּבְרֵי הָאוֹמְרִין עֲצֶרֶת אַחַר הַשַּׁבָּת. וְהָאִיתְּמַר: מַעֲשֶׂה וּמֵת אֲלֶכְסָא בְּלוֹד, וְנִכְנְסוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְסוֹפְדוֹ, וְלֹא הִנִּיחָם רַבִּי טַרְפוֹן, מִפְּנֵי שְׁיּוֹם טוֹב שֶׁל עֲצֶרֶת הָיָה.

יוֹם טוֹב סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אִי בְּיוֹם טוֹב, מִי קָאָתוּ? אֶלָּא אֵימָא: מִפְּנֵי שְׁיּוֹם טְבוּחַ הָיָה! לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּיוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת אַחַר הַשַּׁבָּת, כָּאן בְּיוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת.

דף יח:

מַתְנִי׳ נוֹטְלִין לַיָּדַיִם לַחוּלִּין וְלַמַּעֲשֵׂר וְלִתְרוּמָה, וְלַקּוֹדֶשׁ — מַטְבִּילִין. וְלַחַטָּאת — אִם נִטְמְאוּ יָדָיו, נִטְמָא גּוּפוֹ.

טָבַל לַחוּלִּין, הוּחְזַק לַחוּלִּין — אָסוּר לַמַּעֲשֵׂר. טָבַל לַמַּעֲשֵׂר, הוּחְזַק לַמַּעֲשֵׂר — אָסוּר לַתְּרוּמָה. טָבַל לַתְּרוּמָה, הוּחְזַק לַתְּרוּמָה — אָסוּר לַקּוֹדֶשׁ. טָבַל לַקּוֹדֶשׁ, הוּחְזַק לַקּוֹדֶשׁ — אָסוּר לַחַטָּאת. טָבַל לֶחָמוּר — מוּתָּר לַקַּל. טָבַל וְלֹא הוּחְזַק — כְּאִילּוּ לֹא טָבַל.

בִּגְדֵי עַם הָאָרֶץ, מִדְרָס לִפְרוּשִׁין. בִּגְדֵי פְּרוּשִׁין, מִדְרָס לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה. בִּגְדֵי אוֹכְלֵי תְרוּמָה, מִדְרָס לַקּוֹדֶשׁ. בִּגְדֵי קוֹדֶשׁ, מִדְרָס לַחַטָּאת.

יוֹסֵף בֶּן יוֹעֶזֶר הָיָה חָסִיד שֶׁבַּכְּהוּנָּה, וְהָיְתָה מִטְפַּחְתּוֹ מִדְרָס לַקּוֹדֶשׁ. יוֹחָנָן בֶּן גּוּדְגְּדָא הָיָה אוֹכֵל עַל טָהֳרַת הַקּוֹדֶשׁ כָּל יָמָיו, וְהָיְתָה מִטְפַּחְתּוֹ מִדְרָס לַחַטָּאת.

גְּמָ׳ חוּלִּין וּמַעֲשֵׂר מִי בָּעוּ נְטִילַת יָדַיִם?

וּרְמִינְהִי: הַתְּרוּמָה וְהַבִּיכּוּרִים חַיָּבִין עֲלֵיהֶן מִיתָה וָחוֹמֶשׁ, וַאֲסוּרִ[ין] לְזָרִים, וְהֵן נִכְסֵי כֹּהֵן. וְעוֹלִין בְּאֶחָד וּמֵאָה, וּטְעוּנִין נְטִילַת יָדַיִם וְהֶעָרֵב שֶׁמֶשׁ. הֲרֵי אֵלּוּ בִּתְרוּמָה וּבִיכּוּרִים, מָה שֶׁאֵין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר, וְכָל שֶׁכֵּן בְּחוּלִּין.

קַשְׁיָא מַעֲשֵׂר אְמַעֲשֵׂר, קַשְׁיָא חוּלִּין אַחוּלִּין!

בְּשְׁלָמָא מַעֲשֵׂר אְמַעֲשֵׂר לָא קַשְׁיָא: הָא רַבִּי מֵאִיר וְהָא רַבָּנַן.

דִּתְנַן: כָּל הַטָּעוּן בִּיאַת מַיִם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים — מְטַמֵּא אֶת הַקּוֹדֶשׁ, וּפוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה, וּמוּתָּר לַחוּלִין וּלְמַעֲשֵׂר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹסְרִים בְּמַעֲשֵׂר. אֶלָּא חוּלִין אַחוּלִין קַשְׁיָא!

לָא קַשְׁיָא: כָּאן בַּאֲכִילָה, כָּאן בִּנְגִיעָה.

מַתְקֵיף לַהּ רַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי: עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר אֶלָּא בַּאֲכִילָה דְּמַעֲשֵׂר, אֲבָל בִּנְגִיעָה דְּמַעֲשֵׂר וּבַאֲכִילָה דְּחוּלִין לָא פְּלִיגִי? אֶלָּא: אִידֵּי וְאִידֵּי בַּאֲכִילָה, וְלָא קַשְׁיָא: כָּאן בַּאֲכִילָה דְּנַהֲמָא, כָּאן בַּאֲכִילָה דְּפֵירֵי. דְּאָמַר רַב נַחְמָן: כָּל הַנּוֹטֵל יָדָיו לְפֵירוֹת — הֲרֵי זֶה מְגַסֵּי הָרוּחַ.

תָּנוּ רַבָּנָן: הַנּוֹטֵל יָדָיו, נִתְכַּוֵּון — יָדָיו טְהוֹרוֹת, לֹא נִתְכַּוֵּון — יָדָיו טְמֵאוֹת. וְכֵן הַמַּטְבִּיל יָדָיו, נִתְכַּוֵּון — יָדָיו טְהוֹרוֹת, לֹא נִתְכַּוֵּון — יָדָיו טְמֵאוֹת. וְהָתַנְיָא: בֵּין נִתְכַּוֵּון בֵּין לֹא נִתְכַּוֵּון — יָדָיו טְהוֹרוֹת! אָמַר רַב נַחְמָן, לָא קַשְׁיָא: כָּאן לְחוּלִין,

דף יט.

כָּאן לְמַעֲשֵׂר. וּמְנָא תֵּימְרָא דְּחוּלִין לָא בָּעוּ כַּוָּונָה — דְּתַנְיָא: גַּל שֶׁנִּתְלַשׁ וּבוֹ אַרְבָּעִים סְאָה, וְנָפַל עַל הָאָדָם וְעַל הַכֵּלִים — טְהוֹרִין. קָתָנֵי אָדָם דּוּמְיָא דְּכֵלִים, מָה כֵּלִים דְּלָא מְכַוְּונִי — אַף אָדָם דְּלָא מְכַוֵּין.

וּמַמַּאי? דִּלְמָא בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה אֵימָתַי יִתְלַשׁ הַגַּל עָסְקִינַן, וְכֵלִים דּוּמְיָא דְּאָדָם, מָה אָדָם דְּבַר כַּוָּונָה — אַף כֵּלִים דְּמְכַוְּונִין לְהוּ.

וְכִי תֵּימָא בְּיוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה, מַאי לְמֵימְרָא?

סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: לִיגְזוֹר דִּלְמָא אָתֵי לְמִיטְבַּל בְּחַרְדָּלִית שֶׁל גְּשָׁמִים, אִי נָמֵי נִגְזוֹר רָאשִׁין אַטּוּ כִּיפִּין, קָא מַשְׁמַע לַן דְּלָא גָּזְרִינַן.

וּמְנָא תֵּימְרָא דְּלָא מַטְבִּילִין בְּכִיפִּין, דְּתַנְיָא: מַטְבִּילִין בָּרָאשִׁין, וְאֵין מַטְבִּילִין בְּכִיפִּין, לְפִי שֶׁאֵין מַטְבִּילִין בָּאָוִיר.

אֶלָּא מֵהָא דְּתַנְיָא: פֵּירוֹת שֶׁנִּפְלוּ לְתוֹךְ אַמַּת הַמַּיִם, וּפָשַׁט מִי שֶׁיָּדָיו טְמֵאוֹת וּנְטָלָן — יָדָיו טְהוֹרוֹת, וּפֵירוֹת אֵינָן בְּ"כִי יוּתַּן".

וְאִם בִּשְׁבִיל שֶׁיּוּדְחוּ יָדָיו — יָדָיו טְהוֹרוֹת, וְהַפֵּירוֹת הֲרֵי הֵן בְּ"כִי יוּתַּן".

אִיתְּמַר: רַבָּה לְרַב נַחְמָן: הַטּוֹבֵל לְחוּלִין וְהוּחְזַק לְחוּלִין — אָסוּר לְמַעֲשֵׂר. הוּחְזַק — אֵין, לֹא הוּחְזַק — לָאו!

הָכִי קָאָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁהוּחְזַק לְחוּלִין — אָסוּר לְמַעֲשֵׂר.

אִיתְּמַר: טָבַל וְלֹא הוּחְזַק — כְּאִילּוּ לֹא טָבַל, מַאי לָאו — כְּאִילּוּ לֹא טָבַל כְּלָל?

לֹא, כְּאִילּוּ לֹא טָבַל לְמַעֲשֵׂר, אֲבָל טָבַל לְחוּלִּין. הוּא סָבַר דַּחוּלֵּי קָא מְדַחֵי לֵיהּ. נְפַק דָּק וְאַשְׁכַּח דְּתַנְיָא: טָבַל וְלֹא הוּחְזַק — אָסוּר לְמַעֲשֵׂר וּמוּתָּר לְחוּלִּין.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: טָבַל וְעָלָה — מַחְזִיק עַצְמוֹ לְכֹל מַה שֶּׁיִּרְצֶה.

מֵיתִיבִי: עוֹדֵהוּ רַגְלוֹ אַחַת בַּמַּיִם, הוּחְזַק לְדָבָר קַל — מַחְזִיק עַצְמוֹ לְדָבָר חָמוּר, עָלָה — שׁוּב אֵינוֹ מַחְזִיק.

מַאי לָאו — אֵינוֹ מַחְזִיק כְּלָל!

לֹא: עוֹדֵהוּ, אַף עַל פִּי שֶׁהוּחְזַק — מַחְזִיק, עָלָה, אִם לֹא הוּחְזַק — מַחְזִיק, וְאִם הוּחְזַק — אֵינוֹ מַחְזִיק.

מַאן תַּנָּא עוֹדֵהוּ רַגְלוֹ אַחַת בַּמַּיִם? אָמַר רַבִּי פְּדָת: רַבִּי יְהוּדָה הִיא. דְּתָנַן: מִקְוֶה שֶׁנִּמְדַּד וְיֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מְכֻוּוָּנוֹת, וְיָרְדוּ שְׁנַיִם וְטָבְלוּ זֶה אַחַר זֶה — הָרִאשׁוֹן טָהוֹר, וְהַשֵּׁנִי טָמֵא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אִם הָיוּ רַגְלָיו שֶׁל רִאשׁוֹן נוֹגְעוֹת בַּמַּיִם — אַף הַשֵּׁנִי טָהוֹר.

אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: מַחְלוֹקֶת בְּמַעֲלוֹת דְּרַבָּנָן, אֲבָל מִטּוּמְאָה לְטָהֳרָה — דִּבְרֵי הַכֹּל אַף הַשֵּׁנִי טָמֵא. וְהַיְינוּ דְּרַבִּי פְּדָת.

אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: מַחְלוֹקֶת מִטּוּמְאָה לְטָהֳרָה, אֲבָל בְּמַעֲלוֹת דְּרַבָּנָן — דִּבְרֵי הַכֹּל אַף הַשֵּׁנִי טָהוֹר. וּפְלִינָא דְּרַבִּי פְּדָת.

אָמַר עוּלָּא, בָּעֵי מִינַּיהּ מֵרַבִּי יוֹחָנָן: לְרַבִּי יְהוּדָה, מַהוּ לְהַטְבִּיל מְחַטִּין וְצִינּוֹרִיּוֹת בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן?

גּוּד אַחֵית אִית לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה, גּוּד אַסֵּיק לֵית לֵיהּ, אוֹ דִלְמָא: גּוּד אַסֵּיק נָמֵי אִית לֵיהּ?

אָמַר לֵיהּ, תְּנֵיתוּהָ: שָׁלֹשׁ גְּמָמִיּוֹת בַּנַּחַל, הָעֶלְיוֹנָה, הַתַּחְתּוֹנָה וְהָאֶמְצָעִית; הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל עֶשְׂרִים סְאָה, וְהָאֶמְצָעִית שֶׁל אַרְבָּעִים סְאָה, וְחַרְדָּלִית שֶׁל גְּשָׁמִים עוֹבֶרֶת בֵּינֵיהֶן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מֵאִיר הָיָה אוֹמֵר: מַטְבִּיל בָּעֶלְיוֹנָה.

וְהָתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:

דף יט:

מֵאִיר הָיָה אוֹמֵר: מַטְבִּיל בָּעֶלְיוֹנָה, וַאֲנִי אוֹמֵר: בַּתַּחְתּוֹנָה וְלֹא בָּעֶלְיוֹנָה! אָמַר לֵיהּ: אִי תַּנְיָא — תַּנְיָא.

הַטּוֹבֵל לַחוּלִּין וְהוּחְזַק לַחוּלִּין כּוּ'. מַנִּי מַתְנִיתִין — רַבָּנַן הִיא, דְּשָׁנֵי לְהוּ בֵּין חוּלִּין לְמַעֲשֵׂר.

אֵימָא סֵיפָא: בִּגְדֵי עַם הָאָרֶץ, מִדְרָס לִפְרוּשִׁין. בִּגְדֵי פְּרוּשִׁין, מִדְרָס לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה.

אֲתָאן לְרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: חוּלִּין וּמַעֲשֵׂר כַּהֲדֵדֵי נִינְהוּ, רֵישָׁא רַבָּנַן וְסֵיפָא רַבִּי מֵאִיר?! אֵין, רֵישָׁא רַבָּנַן וְסֵיפָא רַבִּי מֵאִיר.

רַב אַחָא בַּר אַדָּא מַתְנֵי לַהּ בְּסֵיפָא חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת, וּמוֹקֵי לַהּ כּוּלָּהּ כְּרַבָּנַן.

אָמַר רַב מָרִי: שְׁמַע מִינַּהּ חוּלִּין שֶׁנִּצְטָרְפוּ עַל טָהֳרַת הַקּוֹדֶשׁ — כְּקוֹדֶשׁ דָּמוּ. מִמַּאי —

דף כ.

מִדְּלָא קָתָנֵי בְּהוּ מַעֲלָה.

וְדִלְמָא הַאי דְּלָא קָתָנֵי בְּהוּ מַעֲלָה, דְּאִי דָּמוּ לִתְרוּמָה — הָא תָּנֵי תְּרוּמָה, וְאִי דָּמוּ לְחוּלִּין — הָא תָּנֵי לְחוּלִּין. דְּתָנַן: חוּלִּין שֶׁנִּצְטָרְפוּ עַל טָהֳרַת הַקּוֹדֶשׁ — הֲרֵי הֵן כְּחוּלִּין, רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: הֲרֵי הֵן כִּתְרוּמָה.

אֶלָּא מִסֵּיפָא: יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר הָיָה חָסִיד שֶׁבַּכְּהוּנָּה, וְהָיְתָה מִטְפַּחְתּוֹ מְדָרָס לַקּוֹדֶשׁ. יוֹחָנָן בֶּן גּוּדְגְּדָא הָיָה אוֹכֵל עַל טָהֳרַת הַקּוֹדֶשׁ כָּל יָמָיו, וְהָיְתָה מִטְפַּחְתּוֹ מְדָרָס לַחַטָּאת.

לַחַטָּאת אִין, לַקּוֹדֶשׁ לָא. אַלְמָא קָסָבַר: חוּלִּין שֶׁנִּצְטָרְפוּ עַל טָהֳרַת קוֹדֶשׁ כְּקוֹדֶשׁ דָּמוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן אֶלְעָזָר: נָפְלָה מַעְפָּרְתּוֹ הֵימֶנּוּ, אָמַר לַחֲבֵירוֹ: "תְּנָהּ לִי" וּנְתָנָהּ לוֹ — טְמֵאָה. אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן עַמְרָם: נִתְחַלְּפוּ לוֹ כֵּלִים שֶׁל שַׁבָּת בְּכֵלִים שֶׁל חוֹל וּלְבָשָׁן — נִטְמְאוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק: מַעֲשֶׂה בִּשְׁתֵּי נָשִׁים חֲבֵירוֹת שֶׁנִּתְחַלְּפוּ לָהֶן כְּלֵיהֶן בְּבֵית הַמֶּרְחָץ, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא וְטִיהֲרָן.

מַתְקֵיף לַהּ רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: אֶלָּא מֵעַתָּה, הוֹשִׁיט יָדוֹ לַסַּל לִיטּוֹל פַּת חִטִּין וְעָלְתָה בְּיָדוֹ פַּת שְׂעוֹרִים, הָכִי נָמֵי דְּנִטְמֵאת?

וְכִי תֵּימָא הָכִי נָמֵי — וְהָתַנְיָא: הַמְשַׁמֵּר אֶת הֶחָבִית בְּחֶזְקַת שֶׁל יַיִן וְנִמְצֵאת שֶׁל שֶׁמֶן — טְהוֹרָה מִלְּטַמֵּא! וּלְטַעְמָךְ, אֵימָא סֵיפָא: וַאֲסוּרָה מִלֶּאֱכוֹל. אַמַּאי?

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, בְּאוֹמֵר: שְׁמַרְתִּיהָ מִדָּבָר הַמְטַמְּאָהּ וְלֹא מִדָּבָר הַפּוֹסְלָהּ.

וּמִי אִיכָּא נְטִירוּתָא לְפַלְגָא? אֵין, וְהָתַנְיָא: הוֹשִׁיט יָדוֹ בְּסַל, וְהַסַּל עַל כְּתֵיפוֹ, וְהַמַּגְרִיפָה בְּתוֹךְ הַסַּל, וְהָיָה בְּלִבּוֹ עַל הַסַּל וְלֹא הָיָה בְּלִבּוֹ עַל הַמַּגְרִיפָה — הַסַּל טָהוֹר וְהַמַּגְרִיפָה טְמֵאָה.

הַסַּל טָהוֹר? תִּטַמֵּא הַמַּגְרִיפָה לַסַּל! אֵין כְּלִי מְטַמֵּא כְּלִי. וְלִיטַּמֵּא מַה שֶּׁבַּסַּל! אָמַר רָבִינָא, בְּאוֹמֵר: שְׁמַרְתִּיו מִדָּבָר שֶׁמְּטַמְּאוֹ וְלֹא מִדָּבָר הַפּוֹסְלוֹ.

מִכָּל מָקוֹם קַשְׁיָא?

וְעוֹד מוֹתֵיב רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁבָּאת לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְאָמְרָה לוֹ: רַבִּי, בֶּגֶד זֶה אֲרַגְתִּיו בְּטָהֳרָה, וְלֹא הָיָה בְּלִבִּי לְשׁוֹמְרוֹ בְּטָהֳרָה. וּמִתּוֹךְ בְּדִיקוֹת שֶׁהָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בּוֹדְקָהּ, אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, נִדָּה מָשְׁכָה עִמִּי בַּחֶבֶל. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כַּמָּה גְּדוֹלִים דִּבְרֵי חֲכָמִים, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: בְּלִבּוֹ לְשׁוֹמְרוֹ — טָהוֹר, אֵין בְּלִבּוֹ לְשׁוֹמְרוֹ — טָמֵא.

שׁוּב מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁבָּאת לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, מַפָּה זוֹ אָרַגְתִּיהָ בְּטָהֳרָה, וְלֹא הָיָה בְּלִבִּי לְשׁוֹמָרָהּ. וּמִתּוֹךְ בְּדִיקוֹת שֶׁהָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בּוֹדְקָהּ, אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, נִימָא נִפְסְקָה לִי וּקְשַׁרְתִּיהָ בַּפָּה.

אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כַּמָּה גְּדוֹלִים דִּבְרֵי חֲכָמִים, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: בְּלִבּוֹ לְשׁוֹמְרוֹ — טָהוֹר, אֵין בְּלִבּוֹ לְשׁוֹמְרוֹ — טָמֵא.

בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק, כָּל אַחַת וְאַחַת אוֹמֶרֶת: חֲבֶרְתִּי אֵשֶׁת עַם הָאָרֶץ, וּמַסְחָה דַּעְתַּהּ מִינַּהּ.

לְרַבִּי יוֹנָתָן בֶּן עַמְרָם נָמֵי, כֵּיוָן דְּכֵלִים דְּשַׁבָּת עָבִיד לְהוּ שִׁימּוּר טְפֵי — מַסַּח דַּעְתֵּיהּ מִינַּיְיהוּ. אֶלָּא לְרַבִּי יוֹנָתָן בֶּן אֶלְעָזָר, נַעֲבִיד לְהוּ שִׁימּוּר בִּידֵיהּ דְּחַבְרֵיהּ?

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חֶזְקָה, אֵין אָדָם מְשַׂמֵּר מַה שֶּׁבְּיַד חֲבֵרוֹ. וְלֹא?

דף כ:

וְהָתַנְיָא: הֲרֵי שֶׁהָיוּ חֲמָרָיו וּפוֹעֲלָיו טְעוּנִין טָהֳרוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁהִפְלִיג מֵהֶן יוֹתֵר מִמִּיל — טַהֲרוֹתָיו טְהוֹרוֹת. וְאִם אָמַר לָהֶם: "לְכוּ וַאֲנִי אָבוֹא אַחֲרֵיכֶם", כֵּיוָן שֶׁנִּתְעַלְּמוּ עֵינָיו מֵהֶן — טַהֲרוֹתָיו טְמֵאוֹת.

מַאי שְׁנָא רֵישָׁא וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא? אָמַר רַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא: רֵישָׁא בִּמְטַהֵר חֲמָרָיו וּפוֹעֲלָיו לְכָךְ.

אִי הָכִי, סֵיפָא נָמֵי! אֵין עַם הָאָרֶץ מַקְפִּיד עַל מַגַּע חֲבֵירוֹ.

אִי הָכִי, רֵישָׁא נָמֵי! בְּבָא לָהֶם דֶּרֶךְ עֲקַלְתּוֹן.

אִי הָכִי, סֵיפָא נָמֵי! כֵּיוָן דַּאֲמַר לְהוּ "לְכוּ וַאֲנִי אָבוֹא אַחֲרֵיכֶם" — מִיסְמָךְ סָמְכָא דַּעְתַּיְיהוּ.

הֲדַרַן עֲלָךְ אֵין דּוֹרְשִׁין

חוֹמֶר בַּקֹּדֶשׁ מִבִּתְרוּמָה, שֶׁמַּטְבִּילִין כֵּלִים בְּתוֹךְ כֵּלִים לִתְרוּמָה, אֲבָל לֹא לְקֹדֶשׁ. אֲחוֹרַיִם וְתוֹךְ וּבֵית הַצְּבִיטָה בִּתְרוּמָה, אֲבָל לֹא בְּקֹדֶשׁ.

הַנּוֹשֵׂא אֶת הַמִּדְרָס, נוֹשֵׂא אֶת הַתְּרוּמָה, אֲבָל לֹא אֶת הַקֹּדֶשׁ. בִּגְדֵי אוֹכְלֵי תְרוּמָה, מִדְרָס לְקֹדֶשׁ.

לֹא כְּמִדַּת הַקֹּדֶשׁ מִדַּת הַתְּרוּמָה. שֶׁבְּקֹדֶשׁ: מַתִּיר וּמְנַגֵּב וּמַטְבִּיל, וְאַחַר כָּךְ קוֹשֵׁר. וּבִתְרוּמָה: קוֹשֵׁר, וְאַחַר כָּךְ מַטְבִּיל.

כֵּלִים הַנִּגְמָרִים בְּטָהֳרָה, צְרִיכִין טְבִילָה לַקֹּדֶשׁ, אֲבָל לֹא לִתְרוּמָה. הַכְּלִי מְצָרֵף מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ לַקֹּדֶשׁ, אֲבָל לֹא לִתְרוּמָה.

הָרְבִיעִי בַּקֹּדֶשׁ פָּסוּל, וְהַשְּׁלִישִׁי בִּתְרוּמָה. וּבִתְרוּמָה, אִם נִטְמֵאת אַחַת מִיָּדָיו — חֲבֶירְתָּהּ טְהוֹרָה, וּבַקֹּדֶשׁ — מַטְבִּיל שְׁתֵּיהֶן, שֶׁהַיָּד מְטַמֵּא אֶת חֲבֶירְתָּהּ בַּקֹּדֶשׁ אֲבָל לֹא בִּתְרוּמָה. אוֹכְלִין אוֹכָלִים נְגוּבִין בְּיָדַיִם מְסוֹאָבוֹת בִּתְרוּמָה, אֲבָל לֹא בַּקֹּדֶשׁ.

דף כא.

הָאוֹנֵן וּמְחוּסַּר כִּפּוּרִים צְרִיכִין טְבִילָה לַקֹּדֶשׁ, אֲבָל לֹא לִתְרוּמָה.

גְּמָ' בַּקֹּדֶשׁ מַאי טַעְמָא לָא? אָמַר רַבִּי אִילָא: מִפְּנֵי שֶׁכְּבֵידוֹ שֶׁל כְּלִי חוֹצֵץ.

וְהָא מִדְּסֵיפָא מְשׁוּם חֲצִיצָה, רֵישָׁא לָאו מְשׁוּם חֲצִיצָה! דְּקָתָנֵי סֵיפָא: וְלֹא כְּמִדַּת הַקֹּדֶשׁ מִדַּת הַתְּרוּמָה, שֶׁבַּקֹּדֶשׁ מַתִּיר וּמְנַגֵּיב וּמַטְבִּיל וְאַחַר כָּךְ קוֹשֵׁר, וּבִתְרוּמָה קוֹשֵׁר וְאַחַר כָּךְ מַטְבִּיל!

רֵישָׁא וְסֵיפָא מְשׁוּם חֲצִיצָה, וּצְרִיכָא: דְּאִי אַשְׁמְעִינַן רֵישָׁא, הָווּ אָמֵינָא הַיְינוּ טַעְמָא דִּלְקֹדֶשׁ לָא — מִשּׁוּם כְּבֵידוֹ שֶׁל כְּלִי דְּאִיכָּא, אֲבָל סֵיפָא, דְּלֵיכָּא כְּבֵידוֹ שֶׁל כְּלִי — אֵימָא לְקֹדֶשׁ נָמֵי לָא הָוֵי חֲצִיצָה. וְאִי אַשְׁמְעִינַן סֵיפָא, הָווּ אָמֵינָא: הַיְינוּ טַעְמָא דִּלְקֹדֶשׁ לָא, מִשּׁוּם

דף כא:

דְּקִיטְרָא בְּמַיָּא אִהַדּוֹקֵי מִיהַדַּק, אֲבָל רֵישָׁא, דְּמַיָּא אַקְפּוּיֵי מַקְפּוּ לֵיהּ לְמָנָא — לָא הָוְיָא חֲצִיצָה, צְרִיכָא.

רַבִּי אִילָא לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רַבִּי אִילָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא: עֶשֶׂר מַעֲלוֹת שָׁנוּ כָּאן, חָמֵשׁ רִאשׁוֹנוֹת — בֵּין לַקֹּדֶשׁ, בֵּין לְחוּלִּין שֶׁנִּגְעָשׁוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, אַחֲרוֹנוֹת — לַקֹּדֶשׁ, אֲבָל לֹא לְחוּלִּין שֶׁנִּגְעָשׁוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ.

מַאי טַעְמָא: חֲמֵשׁ קַמַּיְיתָא, דְּאִית לְהוּ דְּרָרָא דְטוּמְאָה מִדְּאוֹרַיְיתָא — גְּזָרוּ בְּהוּ רַבָּנָן בֵּין לְקֹדֶשׁ בֵּין לְחוּלִּין שֶׁנִּגְעָשׁוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, בָּתְרַיְיתָא, דְּלֵית לְהוּ דְּרָרָא דְטוּמְאָה מִדְּאוֹרַיְיתָא — גְּזָרוּ בְּהוּ רַבָּנָן לְקֹדֶשׁ, לְחוּלִּין שֶׁנִּגְעָשׁוּ עַל טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ — לָא גְּזָרוּ בְּהוּ רַבָּנָן.

רָבָא אָמַר: מִדְּסֵיפָא הָווּ מְשׁוּם חֲצִיצָה, רֵישָׁא לָאו מְשׁוּם חֲצִיצָה. וְרֵישָׁא, הַיְינוּ טַעְמָא: גְּזֵירָה שֶׁלֹּא יַטְבִּיל מְחָטִין וְצִינּוֹרוֹת בִּכְלִי שֶׁאֵין בְּפִיו כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד. כְּדִתְנַן: עֵירוּב מְקֻוואוֹת, כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד, כְּעוֹבְיָהּ

דף כב.

וְכַחֲלָלָה, בִּשְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת חוֹזְרוֹת לִמְקוֹמָן.
סָבַר לַהּ כְּהָא דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת שָׁנוּ כָּאן: שֵׁשׁ רִאשׁוֹנוֹת — בֵּין לַקּוֹדֶשׁ, בֵּין לְחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקּוֹדֶשׁ. אַחֲרוֹנוֹת — לַקּוֹדֶשׁ, אֲבָל לֹא לְחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקּוֹדֶשׁ.
מַאי אִיכָּא בֵּין דְּרָבָא לְדְרַבִּי אִילָעָא?
אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ סַל וְגַרְגּוּתָנֵי שֶׁמִּילְאָן כֵּלִים וְהִטְבִּילָן. לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם חֲצִיצָה — אִיכָּא. לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם גְּזֵירָה שֶׁמָּא יַטְבִּיל מְחָטִין וְצִינּוֹרִיּוֹת בִּכְלֵי שֶׁאֵין בְּפִיו כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד — סַל וְגַרְגּוּתָנֵי שֶׁאֵין בְּפִיהֶן כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד, לֵיכָּא.
וְאַזְדָּא רָבָא לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רָבָא: סַל וְגַרְגּוּתָנֵי שֶׁמִּילְאָן כֵּלִים וְהִטְבִּילָן — טְהוֹרִין.
וּמְקַשֶּׁה שֶׁחָלְקוֹ בְּסַל וְגַרְגּוּתָנֵי — הַטּוֹבֵל שָׁם לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה. דְּהָא אַרְעָא כּוּלַּהּ חַלְחוֹלֵי מְחַלְחֲלָא, וּבְעִינַן דְּאִיכָּא אַרְבָּעִים סְאָה בְּמָקוֹם אֶחָד.
וְהָנֵי מִילֵּי בִּכְלֵי טָהוֹר, אֲבָל בִּכְלֵי טָמֵא, מִיגּוֹ דְּסָלְקָא טְבִילָה לְכוּלֵּיהּ גּוּפֵיהּ דְּמָנָא, סָלְקָא לְהוּ נָמֵי לְכֵלִים דְּאִית בֵּיהּ.
דִּתְנַן: כֵּלִים שֶׁמִּילְאָן כֵּלִים וְהִטְבִּילָן — הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִין. וְאִם לֹא טָבַל, מַיִם הַמְעוֹרָבִים — עַד שֶׁיִּהְיוּ מְעוֹרָבִין כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד. מַאי קָאָמַר וְאִם לֹא טָבַל? הָכִי קָאָמַר: וְאִם אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַטְבִּילוֹ, וּמַיִם הַמְעוֹרָבִין עַד שֶׁיִּהוּ מְעוֹרָבִין כְּשִׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד.
וְהָא דְּרָבָא וּדְרַבִּי אִילָעָא תַּנָּאֵי הִיא. דְּתַנְיָא: סַל וְגַרְגּוּתָנֵי שֶׁמִּילְאָן כֵּלִים וְהִטְבִּילָן בֵּין לַקּוֹדֶשׁ בֵּין לַתְּרוּמָה, טְהוֹרִין. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: לַתְּרוּמָה אֲבָל לֹא לַקּוֹדֶשׁ.
אִי הָכִי, תְּרוּמָה נָמֵי! לְמַאן קָאָמְרִינַן — חֲבֵרִים, חֲבֵרִים מִידָּע יָדְעִי.
אִי הָכִי, קוֹדֶשׁ נָמֵי! חָזֵי לֵיהּ עִם הָאָרֶץ וְאָזֵיל מַטְבִּיל.
תְּרוּמָה נָמֵי, חָזֵי לֵיהּ עִם הָאָרֶץ וְאָזֵיל מַטְבִּיל! לָא מְקַבְּלִינַן מִינַּיְיהוּ.
קוֹדֶשׁ נָמֵי, לָא נָקֵבִיל מִינַּיְיהוּ! הָוְיָא לֵיהּ אֵיבָה.
תְּרוּמָה נָמֵי, הָוְיָא לֵיהּ אֵיבָה! לָא אִיכְפַּת לֵיהּ, דְּאָזֵיל יָהֵיב לֵיהּ לְכֹהֵן עִם הָאָרֶץ חַבְרֵיהּ.
וּמַאן תַּנָּא דְּחָיֵישׁ לְאֵיבָה — רַבִּי יוֹסֵי הִיא. דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מִפְּנֵי מָה הַכֹּל נֶאֱמָנִין עַל טָהֳרַת יַיִן וְשֶׁמֶן כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה — כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא כָּל אֶחָד וְאֶחָד הוֹלֵךְ וּבוֹנֶה בָּמָה לְעַצְמוֹ, וְשׁוֹרֵף פָּרָה אֲדוּמָּה לְעַצְמוֹ.
אָמַר רַב פָּפָּא: כְּמַאן מְקַבְּלִינַן הָאִידָּנָא סָהֲדוּתָא מֵעַם הָאָרֶץ — כְּמַאן כְּרַבִּי יוֹסֵי.
וְנֵיחוּשׁ לִשְׁאֵלָה.

דִּתְנַן: כְּלֵי חֶרֶס מַצִּיל עַל הַכֹּל, דִּבְרֵי בֵּית הִלֵּל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵינוֹ מַצִּיל אֶלָּא עַל אוֹכָלִים וְעַל הַמַּשְׁקִים וְעַל כְּלֵי חֶרֶס.
אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי: מִפְּנֵי מָה? אָמְרוּ בֵּית שַׁמַּאי: מִפְּנֵי שֶׁהוּא טָמֵא עַל גַּבֵּי עַם הָאָרֶץ, וְאֵין כְּלֵי טָמֵא חוֹצֵץ. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הִלֵּל: וַהֲלֹא טִיהַרְתֶּם אוֹכָלִין וּמַשְׁקִין שֶׁבְּתוֹכוֹ! אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי: כְּשֶׁטִּיהַרְנוּ אוֹכָלִין וּמַשְׁקִין שֶׁבְּתוֹכוֹ —

דף כב:

לְעַצְמוֹ טִהַרְנוּ.
אֲבָל נִטַּהֵר אֶת הַכְּלִי, שֶׁטָּהֲרָתוֹ לְךָ וָלוֹ?
תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: בּוֹשַׁנִי מִדִּבְרֵיכֶם, בֵּית שַׁמַּאי! אֶפְשָׁר אִשָּׁה לָשָׁה בַּעֲרִיבָה — אִשָּׁה וַעֲרִיבָה טְמֵאִין שִׁבְעָה, וּבָצַק טָהוֹר? לוּגִין מָלֵא מַשְׁקִין — לוּגִין טָמֵא טוּמְאַת שִׁבְעָה, וּמַשְׁקִין טְהוֹרִין?!
נִטְפַּל לוֹ תַּלְמִיד אֶחָד מִתַּלְמִידֵי בֵּית שַׁמַּאי, אָמַר לוֹ: אוֹמַר לְךָ טַעְמָן שֶׁל בֵּית שַׁמַּאי. אָמַר לוֹ: אֱמוֹר. אָמַר לוֹ: כְּלִי טָמֵא — חוֹצֵץ אוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ? אָמַר לוֹ: אֵינוֹ חוֹצֵץ. כְּלִי שֶׁל עַם הָאָרֶץ — טָמֵא אוֹ טָהוֹר? אָמַר לוֹ: טָמֵא. וְאִם אַתָּה אוֹמֵר לוֹ "טָמֵא", כְּלוּם מַשְׁגִּיחַ עָלֶיךָ? וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר לוֹ "טָמֵא", אוֹמֵר לְךָ: "שֶׁלִּי טָהוֹר וְשֶׁלְּךָ טָמֵא".
וְזֶהוּ טַעְמָן שֶׁל בֵּית שַׁמַּאי.
מִיָּד הָלַךְ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְנִשְׁתַּטַּח עַל קִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, אָמַר: נִעֲנֵיתִי לָכֶם עַצְמוֹת בֵּית שַׁמַּאי! וּמָה סְתוּמוֹת שֶׁלָּכֶם כָּךְ, מְפוֹרָשׁוֹת — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמְרוּ: כָּל יָמָיו הוּשְׁחֲרוּ שִׁנָּיו מִפְּנֵי תַּעֲנִיּוֹתָיו.
קָתָנֵי מִיהַת "לְךָ וָלוֹ", אַלְמָא שָׁאֲלִינַן מִינַּיְיהוּ! כִּי שָׁיְילִינַן מִינַּיְיהוּ מַטְבְּלִינַן לְהוּ.
אִי הָכִי, נֵיהְדְּרוּ לְהוּ בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי: כִּי שָׁאֲלִינַן מִינַּיְיהוּ מַטְבְּלִינַן לְהוּ! טָמֵא מֵת בָּעֵי הַזָּאָה שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי, וּמָנָא לְשִׁבְעָה יוֹמֵי לָא מוֹשְׁלִי אִינָשֵׁי.
וְאַטְבִּילָה לָא מְהֵימְנִי? וְהָתַנְיָא: נֶאֱמָנִין עַמֵּי הָאָרֶץ עַל טָהֳרַת טְבִילַת טָמֵא מֵת!
אָמַר אַבָּיֵי, לָא קַשְׁיָא: הָא בְּגוּפוֹ, הָא בִּכְלָיו. רָבָא אָמַר: אִידֵּי וְאִידֵּי בִּכְלָיו, וְלָא קַשְׁיָא: הָא דְּאָמַר "מֵעוֹלָם לֹא הִטְבַּלְתִּי כְּלִי בְּתוֹךְ כְּלִי", וְהָא דְּאָמַר "הִטְבַּלְתִּי, אֲבָל לֹא הִטְבַּלְתִּי בִּכְלִי שֶׁאֵין בְּפִיו כִּשְׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד".
וְהָתַנְיָא: נֶאֱמָן עַם הָאָרֶץ לוֹמַר פֵּירוֹת לֹא הוּכְשְׁרוּ, אֲבָל אֵינוֹ נֶאֱמָן לוֹמַר פֵּירוֹת הוּכְשְׁרוּ אֲבָל לֹא נִטְמְאוּ.
וְאַגּוּפוֹ מִי מְהֵימַן? וְהָתַנְיָא: חָבֵר שֶׁבָּא לְהַזּוֹת — מַזִּין עָלָיו מִיָּד, עַם הָאָרֶץ שֶׁבָּא לְהַזּוֹת — אֵין מַזִּין עָלָיו עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּפָנֵינוּ שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי!

אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי: מִתּוֹךְ חוֹמֶר שֶׁהֶחְמַרְתָּ עָלָיו בִּתְחִילָּתוֹ, הֵקַלְתָּ עָלָיו בְּסוֹפוֹ.
אֲחוֹרַיִם וְתוֹךְ. מַאי אֲחוֹרַיִם וְתוֹךְ?
כְּדִתְנַן: כְּלֵי שֶׁנִּטְמָא אֲחוֹרָיו בְּמַשְׁקִין — אֲחוֹרָיו טְמֵאִין, תּוֹכוֹ, אוֹזְנוֹ, אָזְנוֹ, וְיָדָיו — טְהוֹרִין. נִטְמָא תּוֹכוֹ — כּוּלּוֹ טָמֵא.
וּבֵית הַצְּבִיטָה וְכוּ׳. מַאי בֵּית הַצְּבִיטָה? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מָקוֹם שֶׁצּוֹבְטוֹ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: ״וַיִּצְבָּט לָהּ קָלִי״. רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מָקוֹם שֶׁנִּקְיֵי הַדַּעַת צוֹבְעִין.
תָּנֵי רַב בִּיבִי קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן: כָּל הַכֵּלִים אֵין לָהֶם אֲחוֹרַיִם וְתוֹךְ, אֶחָד קָדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ וְאֶחָד קָדְשֵׁי הַגְּבוּל. אָמַר לֵיהּ: קָדְשֵׁי הַגְּבוּל מַאי נִינְהוּ — תְּרוּמָה, וְהָתְנַן: אֲחוֹרַיִם וְתוֹךְ וּבֵית הַצְּבִיטָה לִתְרוּמָה!
דִּלְמָא לְחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקּוֹדֶשׁ קָאָמְרַתְּ.
אַדְכַּרְתַּן מִילְּתָא דְּאָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת שָׁנוּ כָּאן; שֵׁשׁ רִאשׁוֹנוֹת — בֵּין לַקּוֹדֶשׁ, בֵּין לְחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקּוֹדֶשׁ, אַחֲרוֹנוֹת — לַקּוֹדֶשׁ, אֲבָל לֹא לְחוּלִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טָהֳרַת הַקּוֹדֶשׁ.
הַנּוֹשֵׂא אֶת הַמִּדְרָס — נוֹשֵׂא אֶת הַתְּרוּמָה, אֲבָל לֹא אֶת הַקּוֹדֶשׁ. קוֹדֶשׁ, מַאי טַעְמָא לָא? מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה. דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהָיָה מַעֲבִיר חָבִית שֶׁל יַיִן קוֹדֶשׁ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם,

דף כג.

וְנִפְסְקָה רְצוּעָה שֶׁל סַנְדָּלוֹ, וּנְטָלָהּ וְהִנִּיחָהּ עַל פִּי חָבִית, וְנָפְלָה לַאֲוִיר הֶחָבִית, וְנִטְמֵאת. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ: הַנּוֹשֵׂא אֶת הַמִּדְרָס — נוֹשֵׂא אֶת הַתְּרוּמָה, אֲבָל לֹא אֶת הַקּוֹדֶשׁ.
אִי הָכִי, תְּרוּמָה נָמֵי! הָא מַנִּי — רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן עֲקַבְיָא הִיא, דְּאָמַר: לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בַּיַּרְדֵּן וּבִסְפִינָה, וּכְמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה.
מַאי הִיא? דְּתַנְיָא: לֹא יִשָּׂא אָדָם מֵי חַטָּאת וְאֵפֶר חַטָּאת וְיַעֲבִירֵם בַּיַּרְדֵּן וּבִסְפִינָה, וְלֹא יַעֲמוֹד בְּצַד זֶה וְיִזְרֹק לְצַד אַחֵר, וְלֹא יְשִׁיטֵם עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְלֹא יִרְכַּב עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה, וְלֹא עַל גַּבֵּי חֲבֵירוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ רַגְלָיו נוֹגְעוֹת בַּקַּרְקַע. אֲבָל מַעֲבִירָן עַל גַּבֵּי הַגֶּשֶׁר וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ; אֶחָד הַיַּרְדֵּן וְאֶחָד שְׁאָר הַנְּהָרוֹת. רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן עֲקַבְיָא אוֹמֵר: לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בַּיַּרְדֵּן וּבִסְפִינָה, וּכְמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה.
מַאי מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה? דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה מַעֲבִיר מֵי חַטָּאת וְאֵפֶר חַטָּאת בַּיַּרְדֵּן וּבִסְפִינָה וְנִמְצָא כְּזַיִת מֵת תָּחוּב בְּקַרְקַעִיתָהּ שֶׁל סְפִינָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ: לֹא יִשָּׂא אָדָם מֵי חַטָּאת וְאֵפֶר חַטָּאת וְיַעֲבִירֵם בַּיַּרְדֵּן בִּסְפִינָה.

אִיבַּעְיָא לְהוּ: סַנְדָּל טָמֵא, סַנְדָּל טָהוֹר מַהוּ? חָבִית פְּתוּחָה, חָבִית סְתוּמָה מַהוּ? עָבַר וְנָשָׂא מַהוּ?

רַבִּי אִילָא אָמַר: אִם עָבַר וְנָשָׂא — טָמֵא. רַבִּי זֵירָא אָמַר: עָבַר וְנָשָׂא — טָהוֹר.

כֵּלִים הַנִּגְמָרִים בְּטָהֳרָה כּוּ'. דְּגַמְרִינְהוּ מֵאַן? אִילֵימָא דְּגַמְרִינְהוּ חָבֵר, לְמָה לְהוּ טְבִילָה? אֶלָּא דְּגַמְרִינְהוּ עַם הָאָרֶץ — נִגְמָרִין בְּטָהֳרָה קָרֵי לְהוּ? אָמַר רַבָּה בַּר שֵׁילָא אָמַר רַב מַתְנָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לְעוֹלָם דְּגַמְרִינְהוּ חָבֵר, וּמִשּׁוּם צִינּוֹרָא דְּעַם הָאָרֶץ.

דְּנָפַל אֵימַת? אִילֵימָא מִקַּמֵּי דְּלִיגְמְרֵיהּ — הָא לָאו מָנָא הוּא. אֶלָּא בָּתַר דְּגַמְרֵיהּ — מִיזְהָר זְהִיר בֵּהּוּ! לְעוֹלָם מִקַּמֵּיהּ דְּגַמְרֵיהּ, וְדִלְמָא בְּעִידָּנָא דְּגַמְרֵיהּ עֲדַיִין לַחָה הִיא.

טְבִילָה אֵין, הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ לָא.

מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דִּתְנַן: שְׁפוֹפֶרֶת שֶׁחֲתָכָהּ לְחַטָּאת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יִטְבּוֹל מִיָּד. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: יִטַּמֵּא וְאַחַר כָּךְ יִטְבּוֹל. וְהַוֵינַן בַּהּ: דְּחַתְכַהּ מַאן? אִילֵימָא דְּחַתְכַהּ חָבֵר — לָמָה לִי טְבִילָה? וְאֶלָּא דְּחַתְכַהּ עַם הָאָרֶץ, בְּהָא לֵימָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ יִטַּמֵּא וְיִטְבּוֹל? הָא טָמֵא וְקָאֵי!

וְאָמַר רַבָּה בַּר שֵׁילָא אָמַר רַב מַתְנָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לְעוֹלָם דְּחַתְכַהּ חָבֵר, וּמִשּׁוּם צִינּוֹרָא דְּעַם הָאָרֶץ. דְּנָפַל אֵימַת? אִילֵימָא מִקַּמֵּי דְּלִיחְתְּכַהּ — הָא לָאו מָנָא הוּא, וְאֶלָּא בָּתַר דְּחַתְכַהּ — מִיזְהָר זְהִיר בֵּהּוּ! לְעוֹלָם מִקַּמֵּי דְּלִיחְתְּכַהּ, דִּלְמָא בְּעִידָּנָא דְּחַתְכַהּ עֲדַיִין לַחָה הִיא.

בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הַיְינוּ דְּאִיכָּא הֶיכֵּירָא לְצַדּוּקִין.

דִּתְנַן: מְטַמְּאִין הָיוּ אֶת הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה, לְהוֹצִיא מִלְּבָּן שֶׁל צַדּוּקִין. שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: בְּמְעוֹרְבֵי שֶׁמֶשׁ הָיְתָה נַעֲשֵׂית.

אֶלָּא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בָּעֲלְמָא בָּעֵינַן הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ, הַיְינוּ דְּאִיכָּא הֶיכֵּירָא לְצַדּוּקִין. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּעָלְמָא לָא בָּעֵינַן הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ — מַאי הֶיכֵּירָא לְצַדּוּקִין אִיכָּא? אָמַר רַב:

דף כג:

עֲשָׂאוּהָ כִּטְמֵא שֶׁרֶץ.

אֶלָּא מֵעַתָּה, לֹא תִּטַּמֵּא אָדָם, אַלְמָה תַּנְיָא: חוֹתְכָהּ וּמַטְבִּילָהּ — טָעוּן טְבִילָה! וְאֶלָּא: עֲשָׂאוּהָ כִּטְמֵא מֵת. אִי הָכִי תִּיבְעֵי הַזָּאַת שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי,

אַלְמָה תַּנְיָא: חוֹתְכָהּ וּמַטְבִּילָהּ — טָעוּן טְבִילָה. טְבִילָה אֵין, הַזָּאַת שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי לָא!

אֶלָּא: עֲשָׂאוּהָ כִּטְמֵא מֵת בִּשְׁבִיעִי שֶׁלּוֹ,

וְהָתַנְיָא: מֵעוֹלָם לֹא חִידְּשׁוּ דָּבָר בַּפָּרָה.

אָמַר אַבָּיֵי: שֶׁלֹּא אָמְרוּ קוּרְדּוֹם מְטַמֵּא מוֹשָׁב. כִּדְתַנְיָא: "וְהַיּוֹשֵׁב עַל הַכְּלִי". יָכוֹל כָּפָה סְאָה וְיָשַׁב עָלֶיהָ, תַּרְקַב וְיָשַׁב עָלֶיהָ — יְהֵא טָמֵא,
תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְהַיּוֹשֵׁב עַל הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו ... יִטְמָא" — מִי שֶׁמְּיוּחָד לִישִׁיבָה, יָצָא זֶה, שֶׁאוֹמְרִים לוֹ: עֲמוֹד וְנַעֲשֶׂה מְלַאכְתֵּנוּ.
הַכְּלִי מְצָרֵף מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ לְקֹדֶשׁ, אֲבָל לֹא לִתְרוּמָה. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי חָנִין, דְּאָמַר קְרָא: "כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת", הַכָּתוּב עָשָׂאוֹ לְכָל מַה שֶּׁבַּכַּף — אַחַת.
מֵתִיב רַב כָּהֲנָא: הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא הַסֹּלֶת, וְהַקְּטֹרֶת, וְהַלְּבוֹנָה, וְהַגַּחְלִים, שֶׁאִם נָגַע טָבוּל יוֹם בְּמִקְצָתוֹ — פָּסַל אֶת כּוּלּוֹ.
וְהָא דְּרַבָּנַן הִיא. מִמַּאי, מִדְּקָתָנֵי רֵישָׁא: הֵעִיד רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן בְּתֵירָא עַל אֵפֶר חַטָּאת שֶׁנָּגַע הַטָּמֵא בְּמִקְצָתוֹ — שֶׁטִּימֵּא אֶת כּוּלּוֹ, וְקָתָנֵי: הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא!
אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ מִשּׁוּם בַּר קַפָּרָא:

דף כד.

לֹא נִצְרְכָא אֶלָּא לִשְׁיָרֵי מִנְחָה. דְּאוֹרְיְיתָא, צָרִיךְ לְכְלִי — הַכְּלִי מְצָרְפוֹ, שֶׁאֵין צָרִיךְ לִכְלִי — אֵין כְּלִי מְצָרְפוֹ.
וַאֲתוֹ רַבָּנַן וּגְזָרוּ דְּאַף עַל גַּב דְּאֵינוֹ צָרִיךְ לְכְלִי — כְּלִי מְצָרְפוֹ.
תִּינַח סֹלֶת, קְטוֹרֶת וּלְבוֹנָה מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: כְּגוֹן שֶׁצָּבְרָן עַל גַּבֵּי קַרְטָבָלָא. דְּאוֹרְיְיתָא, יֵשׁ לוֹ תּוֹךְ — מְצָרֵף, אֵין לוֹ תּוֹךְ — אֵינוֹ מְצָרֵף, וַאֲתוֹ רַבָּנַן וְתַקְּינוּ דְּאַף עַל גַּב דְּאֵין לוֹ תּוֹךְ — מְצָרֵף.
וּפְלִיגָא דְּרַבִּי חָנִין אַדְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא. דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מֵעֲדוּתוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא נִשְׁנֵית מִשְׁנָה זוֹ.
הָרְבִיעִי בַּקֹּדֶשׁ פָּסוּל. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מִנַּיִן לָרְבִיעִי בַּקֹּדֶשׁ שֶׁהוּא פָּסוּל — וְדִין הוּא: וּמָה מְחוּסַר כִּפּוּרִים שֶׁמּוּתָּר בַּתְּרוּמָה — פָּסוּל בַּקֹּדֶשׁ, שְׁלִישִׁי שֶׁפָּסוּל בַּתְּרוּמָה — אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהֵא רְבִיעִי לַקֹּדֶשׁ? וְלָמַדְנוּ שְׁלִישִׁי לַקֹּדֶשׁ מִן הַתּוֹרָה, וּרְבִיעִי בְּקַל וָחוֹמֶר.
שְׁלִישִׁי לַקֹּדֶשׁ מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? דִּכְתִיב: "וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל", מִי לָא עָסְקִינַן דְּנָגַע בְּשֵׁנִי, וְקָאָמַר רַחֲמָנָא "לֹא יֵאָכֵל". רְבִיעִי מִקַּל וָחוֹמֶר — הָא דַּאֲמַרַן.
וּבַתְּרוּמָה אִם נִטְמֵאת כּוּ'. אָמַר רַב שֵׁיזְבִי: בְּחִיבּוּרִין שָׁנוּ, אֲבָל שֶׁלֹּא בְּחִיבּוּרִין — לֹא.
אִיתְיְבִיהּ אַבָּיֵי: יָד נְגוּבָה מְטַמָּא חֲבֶירְתָּהּ לְטַמֵּא לְקֹדֶשׁ, אֲבָל לֹא לַתְּרוּמָה, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְפָסוּל, אֲבָל לֹא לְטַמֵּא.
אִי אָמְרַתְּ בְּשֶׁלָּמָא שֶׁלֹּא בְּחִיבּוּרִין — הַיְינוּ רְבוּתֵיהּ דִּנְגוּבָה. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּחִיבּוּרִין — אֵין, שֶׁלֹּא בְּחִיבּוּרִין — לָא, מַאי רְבוּתָהּ דִּנְגוּבָה?

אִיתְּמַר נָמֵי, אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא יָדוֹ,

דף כד:

אֲבָל יַד חֲבֵירוֹ — לֹא. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֶחָד יָדוֹ וְאֶחָד יַד חֲבֵירוֹ, בְּאוֹתָהּ הַיָּד. לְפָסוֹל, אֲבָל לֹא לְטַמֵּא.

מַמַּאי — מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: שֶׁהַיָּד מְטַמְּאָה חֲבֵירְתָהּ לַקֹּדֶשׁ, אֲבָל לֹא לַתְּרוּמָה. הָא תּוּ לָמָּה לִי? הָא תְּנָא לֵיהּ רֵישָׁא! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ, לְאֵתוֹיֵי יַד חֲבֵירוֹ.

וְאַף רֵישׁ לָקִישׁ הָדַר בֵּיהּ, דְּאָמַר רַבִּי יוֹנָה אָמַר רַבִּי אַמֵּי אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אֶחָד יָדוֹ וְאֶחָד יַד חֲבֵירוֹ, בְּאוֹתָהּ הַיָּד, לִפְסוֹל אֲבָל לֹא לְטַמֵּא.

וְלִפְסוֹל אֲבָל לֹא לְטַמֵּא תַּנָּאֵי הִיא. דִּתְנַן: כָּל הַפּוֹסֵל בִּתְרוּמָה — מְטַמֵּא יָדַיִם לִהְיוֹת שְׁנִיּוֹת, וְיָד מְטַמֵּא חֲבֵירְתָהּ, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יָדַיִם שְׁנִיּוֹת הֵן, וְאֵין שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁנֵי בַּחוּלִין.

מַאי לָאו: שְׁנֵי הוּא דְּלָא עָבֵיד, הָא שְׁלִישִׁי עָבֵיד.

דִּלְמָא לָא שְׁנֵי עָבֵיד וְלָא שְׁלִישִׁי.

אֶלָּא כִּי הֲנֵי תַּנָּאֵי, דְּתַנְיָא: יָד נְגוּבָה מְטַמָּא אֶת חֲבֵירְתָהּ לְטַמֵּא בַּקֹּדֶשׁ, אֲבָל לֹא לַתְּרוּמָה, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אוֹתָהּ יָד לִפְסוֹל, אֲבָל לֹא לְטַמֵּא.

אוֹכְלִין אוֹכְלִים נְגוּבִין בְּיָדַיִם מְסוֹאָבוֹת כּוּ'. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס: וְכִי יֵשׁ נְגוּבָה לַקֹּדֶשׁ? וַהֲלֹא חִיבַּת הַקֹּדֶשׁ מַכְשַׁרְתָּן.

לֹא צְרִיכָא, כְּגוֹן שֶׁתָּחַב לוֹ חֲבֵירוֹ לְתוֹךְ פִּיו, אוֹ שֶׁתָּחַב הוּא לְעַצְמוֹ בְּכוּשׁ וּבְכַרְכֹּר, וּבִיקֵּשׁ לֶאֱכוֹל צְנוֹן וּבָצָל שֶׁל חוּלִין עִמָּהֶן.

לְקֹדֶשׁ גְּזרוּ בְּהוּ רַבָּנַן, לִתְרוּמָה לָא גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן.

הָאוֹנֶן וּמְחוּסַּר כִּפּוּרִים כּוּ'. מַאי טַעְמָא — כֵּיוָן דְּעַד הָאִידָּנָא הָווּ אֲסִירִי, אַצְרְכִינְהוּ רַבָּנַן טְבִילָה.

מַתְנִי' חוֹמֶר בַּתְּרוּמָה, שֶׁבִּיהוּדָה נֶאֱמָנִין עַל טָהֳרַת יַיִן וְשֶׁמֶן כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, וּבְשֹׁעַת הַגִּיתּוֹת וְהַבַּדִּים — אַף עַל הַתְּרוּמָה.

עָבְרוּ הַגִּיתּוֹת וְהַבַּדִּים, וְהֵבִיאוּ לוֹ חָבִית שֶׁל יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה — לֹא יִקַּבְּלֶנָּה מִמֶּנּוּ, אֲבָל מַנִּיחָהּ לַגַּת הַבָּאָה. וְאִם אָמַר לוֹ הִפְרַשְׁתִּי לְתוֹכָהּ רְבִיעִית קֹדֶשׁ — נֶאֱמָן.

כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן

דף כה.

הַמְדוּמָּעוֹת — נֶאֱמָנִין עֲלֵיהֶם בִּשְׁעַת הַגִּיתּוֹת וְהַבַּדִּים, וְקוֹדֶם לַגִּיתּוֹת שִׁבְעִים יוֹם.

גְּמָ׳ בִּיהוּדָה אִין, וּבַגְּלִיל לָא, מַאי טַעְמָא?
אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מִפְּנֵי שֶׁרְצוּעָה שֶׁל כּוּתִים מַפְסֶקֶת בֵּינֵיהֶן.
וְנֵיתֵיב בְּשִׁדָּה תֵּיבָה וּמְגָדְל? הָא מַנִּי — רַבִּי הִיא, דְּאָמַר: אֹהֶל זָרוּק — לָאו שְׁמֵיהּ אֹהֶל.
דְּתַנְיָא: הַנִּכְנָס לְאֶרֶץ הָעַמִּים בְּשִׁדָּה תֵּיבָה וּמְגָדְל, רַבִּי מְטַמֵּא, וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר.
וְלַיְיתוּהּ בִּכְלִי חֶרֶס הַמּוּקָף צָמִיד פְּתִיל! אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שׁוֹנִין: אֵין הַקֹּדֶשׁ נִיצּוֹל בְּצָמִיד פְּתִיל.
וְהָתַנְיָא: אֵין חַטָּאת נִיצֶּלֶת בְּצָמִיד פְּתִיל. מַאי לָאו: הָא קֹדֶשׁ נִיצּוֹל! לָא: הָא מַיִם שֶׁאֵינָן מְקוּדָּשִׁים נִיצּוֹלִין בְּצָמִיד פְּתִיל.
וְהָאָמַר עוּלָּא: חַבְרַיָּיא מְדַכַּן בְּגָלִילָא! מַנִּיחִין, לְכְשֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ וִיטַהֲרֵנָה.
וּבִשְׁעַת הַגִּיתּוֹת נֶאֱמָנִין אַף עַל הַתְּרוּמָה. וּרְמִינְהִי: הַגּוֹמֵר זֵיתָיו — יְשַׁיֵּיר קוּפָּה אַחַת וְיִתְּנֶנָּה לְעָנֵי כֹּהֵן!
אָמַר רַב נַחְמָן, לָא קַשְׁיָא: הָא בְּחָרְפֵּי, הָא בְּאַפְּלֵי. אֲמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: כְּגוֹן מַאי? כְּאוֹתָן שֶׁל בֵּית אָבִיךָ.
רַב יוֹסֵף אָמַר: בְּגָלִילָא שָׁנוּ. אִיתְיְבֵיהּ אַבָּיֵי: עֲבָר הַיַּרְדֵּן וְהַגְּלִיל — הֲרֵי הֵן כִּיהוּדָה, נֶאֱמָנִין עַל הַיַּיִן בִּשְׁעַת הַיַּיִן וְעַל הַשֶּׁמֶן בִּשְׁעַת הַשֶּׁמֶן, אֲבָל לֹא עַל הַיַּיִן בִּשְׁעַת הַשֶּׁמֶן וְלֹא עַל הַשֶּׁמֶן בִּשְׁעַת הַיַּיִן.
אֶלָּא מְחַוַּורְתָּא כִּדְשַׁנִּין מֵעִיקָּרָא.
עָבְרוּ הַגִּיתּוֹת וְהַבַּדִּים וְהֵבִיאוּ לוֹ חָבִית שֶׁל יַיִן — לֹא יִקַּבְּלֶנָּה הֵימֶנּוּ, אֲבָל מַנִּיחַ לַגַּת הַבָּאָה. בְּעוֹ מִינֵּיהּ מֵרַב שֵׁשֶׁת: עָבַר וְקִיבְּלָהּ, מַהוּ שֶׁיְּנִיחֶנָּה לַגַּת הַבָּאָה? אֲמַר לְהוּ: תְּנִיתוּהָ:

דף כה:

חָבֵר וְעַם הָאָרֶץ שֶׁיָּרְשׁוּ אֶת אֲבִיהֶם עַם הָאָרֶץ, יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: טוֹל אַתָּה חִטִּין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וַאֲנִי חִטִּין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי.
טוֹל אַתָּה יַיִן שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וַאֲנִי יַיִן שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי.
אֲבָל לֹא יֹאמַר לוֹ: טוֹל אַתָּה לַח וַאֲנִי יָבֵשׁ, טוֹל אַתָּה חִטִּין וַאֲנִי שְׂעוֹרִים.
וְתָנֵי עֲלָהּ: אוֹתוֹ חָבֵר שׁוֹרֵף הַלַּח, וּמַנִּיחַ אֶת הַיָּבֵשׁ.
אַמַּאי? יַנִּיחֶנָּה לַגַּת הַבָּאָה! בְּדָבָר שֶׁאֵין לוֹ גַּת. וְיַנִּיחֶנּוּ לֶרֶגֶל! בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּר לֶרֶגֶל.
וְאִם אָמַר הִפְרַשְׁתִּי לְתוֹכָהּ רְבִיעִית קֹדֶשׁ — נֶאֱמָן. תְּנַן הָתָם: מוֹדִין בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל שֶׁבּוֹדְקִין לְעוּשֵׁי פֶּסַח, וְאֵין בּוֹדְקִין לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה.

מַאי בּוֹדְקִין? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מְנַפֵּחַ אָדָם בֵּית הַפְּרָס וְהוֹלֵךְ.
וְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּעוּלָּא אָמַר: בֵּית הַפְּרָס שֶׁנִּדַּשׁ — טָהוֹר לְעוֹשֵׁי פֶּסַח. לֹא הֶעֱמִידוּ דִּבְרֵיהֶן בִּמְקוֹם כָּרֵת.
לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה הֶעֱמִידוּ דִּבְרֵיהֶן בִּמְקוֹם מִיתָה.
אִיבַּעְיָא לְהוּ: בָּדַק לְפִסְחוֹ, מַהוּ שֶׁיֹּאכַל בִּתְרוּמָתוֹ? עוּלָּא אָמַר: בָּדַק לְפִסְחוֹ — מוּתָּר לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָתוֹ. רַבָּה בַּר עוּלָּא אָמַר: בָּדַק לְפִסְחוֹ — אָסוּר לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָתוֹ.
אָמַר לֵיהּ הָהוּא סָבָא: לָא תִּפְלוֹג עֲלֵיהּ דְּעוּלָּא, דְּתָנַן כְּוָותֵיהּ: וְאִם אָמַר הִפְרַשְׁתִּי לְתוֹכָהּ רְבִיעִית קֹדֶשׁ — נֶאֱמָן, אַלְמָא: מִדְּמֵהֵימַן אַקֹּדֶשׁ מֵהֵימַן נָמֵי אַתְּרוּמָה, הָכָא נָמֵי: מִדְּמֵהֵימַן אַפֶּסַח, מֵהֵימַן נָמֵי אַתְּרוּמָה.
כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן כּוּ'. תָּנָא: אֵין נֶאֱמָנִין לֹא עַל הַקְּנָקְנִים וְלֹא עַל הַתְּרוּמָה. קְנָקְנִים דְּמַאי? אִי קְנָקְנִים דְּקֹדֶשׁ — מִיגּוֹ דְּמֵהֵימַן אַקֹּדֶשׁ, מֵהֵימַן נָמֵי אַקְּנָקְנִים! אֶלָּא קְנָקְנִים דִּתְרוּמָה — פְּשִׁיטָא, הַשְׁתָּא אַתְּרוּמָה לָא מֵהֵימַן, אַקְּנָקְנִים מֵהֵימַן?
אֶלָּא בְּרִיקְנִים דְּקֹדֶשׁ וּבִשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה, וּבְמֻלָּאִין דִּתְרוּמָה וּבְשָׁעַת הַגִּיתּוֹת.
תְּנַן: כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן הַמְדוּמָּעוֹת. מַאי לָאו, מְדוּמָּעוֹת דִּתְרוּמָה. אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי חִיָּיא: מְדוּמָּעוֹת דְּקֹדֶשׁ.
וּמִי אִיכָּא דִּימּוּעַ לְקֹדֶשׁ? אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי אֶלְעָאי: בִּמְטַהֵר אֶת טְבָלוֹ לִיטּוֹל מִמֶּנּוּ נְסָכִים.
קוֹדֶם לַגִּיתּוֹת שִׁבְעִים יוֹם. אָמַר אַבָּיֵי, שְׁמַע מִינַּהּ: דִּינָא הוּא דְּעִילְּוֵי אֲרִיסָא לְמִיטְרַח אַגּוּלְפֵי שִׁבְעִים יוֹמִין מִקַּמֵּי מַעְצַרְתָּא.

מַתְנִי' מִן הַמּוּדִיעִים וְלִפְנִים נֶאֱמָנִין עַל כְּלֵי חֶרֶס. מִן הַמּוּדִיעִים וְלַחוּץ — אֵין נֶאֱמָנִין. כֵּיצַד? הַקַּדָּר שֶׁהוּא מוֹכֵר הַקְּדֵרוֹת, נִכְנָס לִפְנִים מִן הַמּוּדִיעִים, הוּא הַקַּדָּר וְהֵן הַקְּדֵרוֹת וְהֵן הַלּוֹקְחִין — נֶאֱמָן, יָצָא — אֵינוֹ נֶאֱמָן.

גְּמָ' תָּנָא: מוּדִיעִים — פְּעָמִים כְּלִפְנִים, פְּעָמִים כְּלַחוּץ. כֵּיצַד? קַדָּר יוֹצֵא וְחָבֵר נִכְנָס — כְּלִפְנִים. שְׁנֵיהֶן נִכְנָסִין

דף כו.

אוֹ שְׁנֵיהֶן יוֹצְאִין — כְּלַחוּץ.
אָמַר אַבָּיֵי, אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: הַקַּדָּר שֶׁמָּכַר אֶת הַקְּדֵירוֹת וְנִכְנַס לִפְנִים מִן הַמּוּדִיעִים. טַעְמָא דְּלִפְנִים מִן הַמּוּדִיעִים, הָא מוּדִיעִים גּוּפַהּ — לָא מְהֵימַן. אֵימָא סֵיפָא: יָצָא — אֵינוֹ נֶאֱמָן, הָא מוּדִיעִים גּוּפַהּ — נֶאֱמָן. אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: כָּאן בְּקַדָּר יוֹצֵא וְחָבֵר נִכְנָס, כָּאן בְּשֶׁשְּׁנֵיהֶן יוֹצְאִין אוֹ שְׁנֵיהֶן נִכְנָסִין. שְׁמַע מִינַּהּ.

תָּנָא: נֶאֱמָנִין בִּכְלֵי חֶרֶס הַדַּקִּין לַקּוֹדֶשׁ. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: וְהוּא שֶׁנִּיטְּלִין בְּיָדוֹ אַחַת. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ שֶׁאֵין נִיטָּלִין בְּיָדוֹ אַחַת.

אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא רֵיקָנִין, אֲבָל מְלֵאִין — לֹא. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ מְלֵאִים, וַאֲפִילּוּ אַפִּיקָרְסוּתוֹ לְתוֹכוֹ. וְאָמַר רָבָא: וּמוֹדֶה רַבִּי יוֹחָנָן בְּמַשְׁקִין עַצְמָן, שֶׁהֵן טְמֵאִין. וְאַל תִּתְמַהּ, שֶׁהֲרֵי לָגִין מָלֵא מַשְׁקִין — לָגִין טְמֵאִין טוּמְאַת שִׁבְעָה, וּמַשְׁקִין טְהוֹרִין.

מַתְנִי' הַגַּבָּאִין שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹךְ הַבַּיִת, וְכֵן הַגַּנָּבִים שֶׁהֶחְזִירוּ אֶת הַכֵּלִים — נֶאֱמָנִין לוֹמַר: לֹא נָגַעְנוּ. וּבִירוּשָׁלַיִם נֶאֱמָנִין עַל הַקּוֹדֶשׁ, וּבְשָׁעַת הָרֶגֶל אַף עַל הַתְּרוּמָה.

גְּמָ' וּרְמִינְהִי: הַגַּבָּאִין שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹךְ הַבַּיִת — הַבַּיִת כּוּלּוֹ טָמֵא. לָא קַשְׁיָא: הָא דְּאִיכָּא גּוֹי בַּהֲדַיְיהוּ, הָא דְּלֵיכָּא גּוֹי בַּהֲדַיְיהוּ. דִּתְנַן: אִם יֵשׁ גּוֹי עִמָּהֶן — נֶאֱמָנִין לוֹמַר "לֹא נִכְנַסְנוּ", אֲבָל אֵין נֶאֱמָנִים לוֹמַר "נִכְנַסְנוּ אֲבָל לֹא נָגַעְנוּ".

וְכִי אִיכָּא גּוֹי בַּהֲדַיְיהוּ מַאי הָוֵי? רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר, חַד אָמַר: אֵימַת גּוֹי עֲלֵיהֶן. וְחַד אָמַר: אֵימַת מַלְכוּת עֲלֵיהֶן. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ גּוֹי שֶׁאֵינוֹ חָשׁוּב.

וְכֵן הַגַּנָּבִים שֶׁהֶחְזִירוּ אֶת הַכֵּלִים. וּרְמִינְהִי: הַגַּנָּבִים שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹךְ הַבַּיִת — אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא מְקוֹם דְּרִיסַת רַגְלֵי הַגַּנָּבִים. אָמַר רַב פִּנְחָס מִשְׁמֵיהּ דְּרַב: כְּשֶׁעָשׂוּ תְּשׁוּבָה. דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: שֶׁהֶחְזִירוּ אֶת הַכֵּלִים. שְׁמַע מִינַּהּ.

וּבִירוּשָׁלַיִם נֶאֱמָנִין עַל הַקּוֹדֶשׁ. תָּנָא: נֶאֱמָנִין עַל כְּלֵי חֶרֶס גַּסִּין לַקּוֹדֶשׁ. וְכָל כָּךְ לָמָּה — שֶׁאֵין עוֹשִׂין כִּבְשׁוֹנוֹת בִּירוּשָׁלַיִם.

וּבְשָׁעַת הָרֶגֶל אַף עַל הַתְּרוּמָה. מְנָהֲנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, דְּאָמַר קְרָא: "וַיֵּאָסֵף כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הָעִיר כְּאִישׁ אֶחָד חֲבֵרִים", הַכָּתוּב עָשָׂאָן כּוּלָּן חֲבֵרִים.

מַתְנִי' הַפּוֹתֵחַ אֶת חָבִיתוֹ, וְהַמַּתְחִיל בְּעִיסָּתוֹ עַל גַּב הָרֶגֶל, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יִגְמוֹר, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא יִגְמוֹר.

גְּמָ' יָתֵיב רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא אַקִּילְעָא דְּרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא, פְּתַח חַד וַאֲמַר: מַהוּ שֶׁיַּנִּיחֶנָּה לָרֶגֶל אַחֵר?

אָמַר לֵיהּ אִידָּךְ: יַד הַכֹּל מְמַשְׁמֶשֶׁת בָּהּ וְאַתְּ אָמַרְתְּ יַנִּיחֶנָּה לָרֶגֶל אַחֵר?! אָמַר לֵיהּ: אַטּוּ עַד הָאִידָּנָא לָאו יַד הַכֹּל מְמַשְׁמֶשֶׁת בָּהּ? אָמַר לֵיהּ: הָכִי הַשְׁתָּא?! בִּשְׁלָמָא עַד הָאִידָּנָא, טוּמְאַת עַם הָאָרֶץ בָּרֶגֶל רַחֲמָנָא טַהֲרֵהּ, אֶלָּא הַשְׁתָּא טְמֵאָה הִיא.

נִימָא כְּתַנָּאֵי, דְּתָנֵי חָדָא: יַנִּיחֶנָּה לָרֶגֶל אַחֵר, וְתַנְיָא אִידָּךְ: לֹא יַנִּיחֶנָּה לָרֶגֶל אַחֵר. מַאי לָאו תַּנָּאֵי הִיא?

לָא, הָא דְּקָתָנֵי יַנַּיחֶנָּה — רַבִּי יְהוּדָה, וְהָא דְּקָתָנֵי לֹא יַנִּיחֶנָּה — רַבָּנַן. וְתִסְבְּרָא? הָא רַבִּי יְהוּדָה, יְגַמּוֹר קָאָמַר?! אֶלָּא: הָא דְּקָתָנֵי לֹא יַנִּיחֶנָּה — רַבִּי יְהוּדָה, וְהָא דְּקָתָנֵי יַנִּיחֶנָּה — רַבָּנַן. וּמַאי לֹא יַנִּיחֶנָּה — שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהַנִּיחָהּ.

מַתְנִי' מִשֶּׁעָבַר הָרֶגֶל — מַעֲבִירִין עַל טָהֳרַת הָעֲזָרָה. עָבַר הָרֶגֶל לְיוֹם שִׁשִּׁי — לֹא הָיוּ מַעֲבִירִין, מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף לֹא בְּיוֹם חֲמִישִׁי, שֶׁאֵין הַכֹּהֲנִים פְּנוּיִין.

גְּמָ' תָּנָא: שֶׁאֵין הַכֹּהֲנִים פְּנוּיִין מִלְּהוֹצִיא בַּדֶּשֶׁן.

מַתְנִי' כֵּיצַד מַעֲבִירִין עַל טָהֳרַת עֲזָרָה? מַטְבִּילִין אֶת הַכֵּלִים שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, וְאוֹמְרִין לָהֶם: הִזְדַּהֲרוּ

דף כו:

שֶׁלֹּא תִּגְּעוּ בַּשֻּׁלְחָן.

כָּל הַכֵּלִים שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ יֵשׁ לָהֶם שְׁנַיִּים וּשְׁלִישִׁים, שֶׁאִם נִטְמְאוּ הָרִאשׁוֹנִים — יָבִיאוּ שְׁנַיִּים תַּחְתֵּיהֶן. כָּל הַכֵּלִים שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ טְעוּנִין טְבִילָה, חוּץ מִמִּזְבַּח הַזָּהָב וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת מִפְּנֵי שֶׁהֵן כַּקַּרְקַע, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְצוּפִּין.

גְּמָ' תָּנָא: הִזְדַּהֲרוּ שֶׁמָּא תִּגְּעוּ בַּשֻּׁלְחָן וּבַמְּנוֹרָה. וְתַנָּא דִּידַן, מַאי טַעְמָא לָא תָּנֵי מְנוֹרָה? שֻׁלְחָן כְּתִיב בֵּיהּ "תָּמִיד", מְנוֹרָה לָא כְּתִיב בַּהּ "תָּמִיד".

וְאִידָךְ: כֵּיוָן דִּכְתִיב: "וְאֶת הַמְּנוֹרָה נֹכַח הַשֻּׁלְחָן", כְּמַאן דִּכְתִיב בַּהּ "תָּמִיד" דְּמֵי. וְאִידָךְ: הָהוּא לְקִבּוּעַ לָהּ מָקוֹם הוּא דַּאֲתָא.

וְתִיפּוֹק לִי דִּכְלֵי עֵץ הֶעָשׂוּי לְנַחַת הוּא, וְכָל כְּלֵי עֵץ הֶעָשׂוּי לְנַחַת לָא מְטַמֵּא. מַאי טַעְמָא — דּוּמְיָא דְשַׁק בָּעֵינַן: מָה שַׁק מִיטַּלְטֵל מָלֵא וְרֵיקָם — אַף כֹּל מִיטַּלְטֵל מָלֵא וְרֵיקָם!

הַאי נָמֵי מִיטַּלְטֵל מָלֵא וְרֵיקָם הוּא, כִּדְרֵישׁ לְקִישׁ. דְּאָמַר רֵישׁ לְקִישׁ: מַאי דִּכְתִיב: "עַל הַשֻּׁלְחָן הַטָּהוֹר", מִכְּלָל שֶׁהוּא טָמֵא.

וְאַמַּאי? כְּלֵי עֵץ הֶעָשׂוּי לְנַחַת הוּא, וְאֵינוֹ מְקַבֵּל טוּמְאָה! אֶלָּא מִלַּמֵּד שֶׁמַּגְבִּיהִין אוֹתוֹ וּמַרְאִין בּוֹ לְעוֹלֵי רְגָלִים לֶחֶם הַפָּנִים, וְאוֹמְרִים לָהֶם: רְאוּ חִיבַּתְכֶם לִפְנֵי הַמָּקוֹם, סִילּוּקוֹ כְּסִידּוּרוֹ. דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: נֵס גָּדוֹל נַעֲשָׂה בְּלֶחֶם הַפָּנִים, כְּסִידּוּרוֹ כָּךְ סִילּוּקוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "לָשׂוּם לֶחֶם חֹם בְּיוֹם הִלָּקְחוֹ".

וְתִיפּוֹק לִי מִשּׁוּם צִיפּוּי. דְּהָתְנַן: הַשֻּׁלְחָן וְהַדּוֹלְפְּקֵי שֶׁנִּפְחֲתוּ, אוֹ שֶׁחִיפָּן בְּשַׁיִּישׁ, וְשִׁייֵר בָּהֶם מְקוֹם הַנָּחַת כּוֹסוֹת — טְמֵא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מָקוֹם הַנָּחַת הַחֲתִיכוֹת.

וְכִי תֵּימָא: שָׁאנֵי עֲצֵי שִׁטִּים דַּחֲשִׁיבִי וְלָא בָּטְלִי, הָנִיחָא לְרֵישׁ לָקִישׁ, דְּאָמַר: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בִּכְלֵי אֶכְסָלָגִים הַבָּאִין מִמְּדִינַת הַיָּם, אֲבָל בִּכְלֵי מְסֻמָּים — לָא בָּטְלִי, שַׁפִּיר. אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר: אֲפִילּוּ בִּכְלֵי מְסֻמָּים נָמֵי בָּטְלִי, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר?

וְכִי תֵּימָא: כָּאן בְּצִיפּוּי עוֹמֵד, כָּאן בְּצִיפּוּי שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד — הָא בְּעָא מִינֵּיהּ רֵישׁ לָקִישׁ מֵרַבִּי יוֹחָנָן: בְּצִיפּוּי עוֹמֵד, אוֹ בְּצִיפּוּי שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד? בְּחוֹפָּה אֶת לְבַזְבְּזָיו, אוֹ בְּשֶׁאֵינוֹ חוֹפֶה אֶת לְבַזְבְּזָיו?

וַאֲמַר לֵיהּ: לָא שָׁנָא בְּצִיפּוּי עוֹמֵד וְלָא שָׁנָא בְּצִיפּוּי שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד, לָא שָׁנָא בְּחוֹפֶה אֶת לְבַזְבְּזָיו וְלָא שָׁנָא בְּשֶׁאֵינוֹ חוֹפֶה אֶת לְבַזְבְּזָיו. אֶלָּא: שָׁאנֵי שֻׁלְחָן —

דף כז.

דְּרַחֲמָנָא קְרֵייהּ "עֵץ", דִּכְתִיב: "הַמִּזְבֵּחַ עֵץ שָׁלֹשׁ אַמּוֹת גָּבֹהַּ וְאָרְכּוֹ שְׁתַּיִם אַמּוֹת וּמִקְצֹעֹתָיו לוֹ וְאָרְכּוֹ וְקִירוֹתָיו עֵץ וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'".

פָּתַח בְּמִזְבֵּחַ וְסִיֵּים בְּשֻׁלְחָן! רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים — מִזְבֵּחַ מְכַפֵּר עַל אָדָם, עַכְשָׁיו — שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל אָדָם מְכַפֵּר עָלָיו.

כָּל הַכֵּלִים שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ יֵשׁ לָהֶם שְׁנַיִּים כּוּ'. מִזְבַּח הַנְּחוֹשֶׁת, דִּכְתִיב: "מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי". מִזְבַּח הַזָּהָב, דִּכְתִיב: "הַמְנוֹרָה וְהַמִּזְבְּחוֹת" — אִיתַּקּוּשׁ מִזְבְּחוֹת זֶה לָזֶה.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְצוּפִּין. אַדְרַבָּה: כֵּיוָן דְּמְצוּפִּין נִינְהוּ — מִיטַּמְּאוּ! אֵימָא, וַחֲכָמִים: מְטַמְּאִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְצוּפִּין.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא: רַבָּנַן לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קָאָמְרִי: מַאי דַּעְתָּיךְ, מִשּׁוּם דְּמְצוּפִּין — מִיבְטַל בָּטֵיל צִפּוּיָין גַּבַּייהוּ.

אָמַר רַבִּי אָבָּהוּ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֵין אוּר שֶׁל גֵּיהִנֹּם שׁוֹלֶטֶת בָּהֶן, קַל וָחוֹמֶר מִסָּלָמַנְדְּרָא: וּמָה סָלָמַנְדְּרָא שֶׁתּוֹלֶדֶת אֵשׁ הֵיא — הַסָּךְ מִדָּמָהּ אֵין אוּר שׁוֹלֶטֶת בּוֹ, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁכָּל גּוּפָן אֵשׁ, דִּכְתִיב: "הֲלוֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה'" — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אֵין אוּר שֶׁל גֵּיהִנֹּם שׁוֹלֶטֶת בְּפוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, קַל וָחוֹמֶר מִמִּזְבֵּחַ הַזָּהָב: מָה מִזְבֵּחַ הַזָּהָב שֶׁאֵין עָלָיו אֶלָּא כְּעוֹבִי דִּינָר זָהָב — כַּמָּה שָׁנִים אֵין הָאוּר שׁוֹלֶטֶת בּוֹ, פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּלֵאִין מִצְוֹת כְּרִמּוֹן, דִּכְתִיב: "כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ", אַל תִּקְרֵי "רַקָּתֵךְ", אֶלָּא: רֵקָנִין שֶׁבָּךְ — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

הֲדַרַן עֲלָךְ חוֹמֶר בַּקּוֹדֶשׁ וּסְלִיקָא לַהּ מַסֶּכֶת חֲגִיגָה